

การประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้านในเขตจังหวัดภาคกลาง

วิทยา สุจริตนารักษ์

ม. ร. ว. พงษ์ธานีสำณ ชุมพล

งานวิจัย

โดยได้รับความสนับสนุนจาก มูลนิธิลูกเสือชาวบ้าน

และเป็นงานวิจัยภายใต้โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน 2527

การประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้านในเขตจังหวัดภาคกลาง

วิทยา สุจริตนารักษ์

ม.ร.ว. พฤษธิสาณ ชุมพล

งานวิจัย

โดยได้รับความสนับสนุนจาก มูลนิธิลูกเสือชาวบ้าน

และ

เป็นงานวิจัยภายใต้โครงการไทยศึกษา

ฝ่ายวิชาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน ๒๕๒๗

369.43
7254 7

คำนำ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้าน (ลสขบ.) ในเขตจังหวัดภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) โดยได้รับความสนับสนุนทางการเงินจากมูลนิธิลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้ตามความต้องการของมูลนิธิฯ ผ่านโครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มูลนิธิลูกเสือชาวบ้าน ขอขอบพระคุณท่านปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายพิศาล มูลศาสตร์สาร) ที่ได้กรุณาให้ความสะดวกเป็นอย่างมาก ขอขอบพระคุณ พลตำรวจตรี สมควร หริกุล รองผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน และรองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ได้ให้ความสนับสนุนในทุกรูปแบบแก่คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณโครงการไทยศึกษา ที่ให้ความเป็นอิสระภาพในการทำวิจัยขึ้นนี้อย่างเต็มที่ ขอขอบพระคุณผู้ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ทุกท่าน

งานวิจัยจะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจาก นายสนม อุไรรัตน์ นายเกียรติก้อง ศิริมาศ นายสุรศักดิ์ ปิติพรชัย นายวีรชาติ ผ่องโชติ และนายสุบินทร์ จุฑางกูร นิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความล่าช้าอย่างมากมาในการเขียนรายงานวิจัยชิ้นนี้เป็นความผิดของผู้เขียนเอง ผู้วิจัยสำนึกในความผิดและต้องขอขอบพระคุณมูลนิธิลูกเสือชาวบ้านที่ผ่อนปรนให้กับผู้วิจัย

วิทยา สุจริตธนารักษ์

ม.ร.ว. พฤทธิสาล ชุมพล

กันยายน ๒๕๒๗

สารบัญ

หน้า

๑.	คำนำ	ก
๒.	บทที่ ๑ : วิเคราะห์กำเนิดและความเป็นมาของกิจการ ลสช.....	๑
	- ประวัติความเป็นมาของกิจการ เลือป่าและลูก เลือ	
	ในประเทศไทย	๑
	- กิจการลูก เลือภายใต้การสนับสนุนของตำรวจ	
	ตระเวนชายแดน	๙
	- จุดเริ่มต้นของกิจการลูก เลือชาวบ้าน	๑๐
	- พระราชดำริเกี่ยวกับกิจการลูก เลือชาวบ้าน	๑๓
	- ลำดับการดำเนินงานกิจการลูก เลือชาวบ้าน	๑๙
๓.	บทที่ ๒ : ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย	
	- คำนำ	๓๓
	- ข้อยกจำกัด	๓๔
	- ข้อมูลที่ได้จากผู้ผ่านการอบรม ลสช.มาแล้ว	๓๕
	- ข้อมูลที่ได้จากข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการ	
	อบรม ลสช.	๔๐
	- ข้อมูลที่ได้จากวิทยากร ลสช.	๔๕
	- ข้อมูลที่ได้จากผู้นำท้องถิ่น	๕๑
๔.	บทที่ ๓ : การวิเคราะห์ข้อมูล	
	- วิเคราะห์เฉพาะกลุ่มบุคคลผู้ให้ความเห็น	๕๕
	- กลุ่มผู้ผ่านการอบรม ลสช.มาแล้ว	๕๕
	- กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ลสช.	๕๗
	- กลุ่มวิทยากร ลสช.	๖๑
	- กลุ่มผู้นำท้องถิ่น	๖๖

- การวิเคราะห์รวม	๖๙
- ความคิดเห็นในแง่ดี	๗๐
- ความคิดเห็นที่เป็นแง่ลบ	๗๓
๕. บทที่ ๔ : ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะ	
- ข้อวิจารณ์	๘๑
- ข้อเสนอแนะ	๘๐
๖. ภาคผนวก - แบบสอบถาม	๘๔

บทที่ ๑

วิเคราะห์กำเนิดและความเป็นมาของกิจการลูกเสือชาวบ้าน

ในการทำความเข้าใจกับกำเนิดและความเป็นมาของกิจการลูกเสือชาวบ้าน จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับบริบทของมันเสียก่อน ซึ่งอาจกระทำได้โดยการพิจารณา:

๑. บริบทที่เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของกิจการลูกเสือในประเทศไทย ทั้งนี้เป็นเรื่องของลูกเสือและเสือป่า ซึ่งเริ่มแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๒. บริบทที่เกี่ยวกับ การดำเนินการกิจการลูกเสือโดยตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งกระทำตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา ในท้องที่ห่างไกลการคมนาคมและทุรกันดาร ยากเข้าถึง
๓. บริบทที่สำคัญเกี่ยวกับ การริเริ่มกิจการลูกเสือชาวบ้านในปี ๒๕๑๔ ซึ่งเกี่ยวพันกับปัญหาการปฏิบัติกรปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในเขตอีสานเหนือของกองกำลังการตำรวจตระเวนชายแดน ๔ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปรับยุทธวิธีการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ตลอดจนถึงบริบทของการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันสนพระทัยในกิจการลูกเสือชาวบ้านมาตั้งแต่แรกเริ่ม

ประวัติความเป็นมาของกิจการเสือป่าและลูกเสือในประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้พระราชทานกำเนิดแก่กิจการเสือป่าและลูกเสือในประเทศไทย กล่าวคือ หลังจากที่ได้เสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติในปี ๒๔๕๓ แล้วได้เพียงหกเดือนเศษก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯตั้งกองเสือป่าขึ้น เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๕๔ แต่อันที่จริงได้ทรงทดลองฝึกเสือป่าในหมู่มหาดเล็กประจำพระองค์มาเป็นเวลา ๓ ปีก่อนหน้านั้นแล้ว นับได้ว่าทรงริเริ่มกิจการเสือป่าในระยะเวลาเดียวกันกับที่ลอร์ด บาดิน เพาเวลล์ (Lord Baden Powell) ได้ก่อตั้งกิจการลูกเสือขึ้นมาในประเทศอังกฤษ (คือในปี พ.ศ. ๒๔๕๑)^(๑) นอกจากเสือป่าแล้ว

(๑) ไม่ทราบว่าการทรงทราบถึงการที่ลอร์ด บาดิน เพาเวลล์ ได้ทำการฝึกหัดเยาวชนพื้นเมือง
อาฟริกาให้เป็นหน่วยเสือขาว สอดแนม รักษาความปลอดภัยภายใน เสริมกิจการทหารอังกฤษ
ในการทำสงครามกับพวกบัวร์ ในอาฟริกาใต้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นต้นมาหรือไม่

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราข้อบังคับลักษณะการปกครองลูกเสือ เพื่อเผยแพร่กิจการเสือป่าสู่เยาวชนด้วย ในระยะเวลา ๒ เดือนหลัง จากที่ทรงตั้งกองเสือป่าขึ้นอย่างเป็นทางการ และพระองค์เองทรงดำรงตำแหน่งเป็นสภานายก (๒)

กิจการเสือป่าและลูกเสือ เป็นกิจการที่กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่ง ในการที่จะทรงปฏิบัติตามพระบรมราโชบาย ในการปกครองพระราชอาณาจักรของพระองค์เลยทีเดียว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธานในการปกครองประเทศอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ และนำประเทศขึ้นสู่ความทัดเทียมกับนานาชาติ

๒. การสร้างความรู้รักชาตินิยมในหมู่ประชาชนไทย

พระราชปณิธาน ๒ ประการนี้ มีความเกี่ยวเนื่องกันคือ ทรงมีแนวพระราชดำริว่า การที่ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาตินั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์ และสำนึกอันใหม่ เป็นพลังช่วยกระตุ้นให้กระทำการเพื่อความก้าวหน้า สำนึกใหม่ที่พระองค์ทรงเลือกที่จะสร้างในจิตใจคนไทย ก็คือ ลัทธิชาตินิยม สารสำคัญของอุดมการณ์ชาตินิยมของพระองค์นั้น ได้ทรงเน้นความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เป็นลำดับแรก เหนือความรักชาติความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสามประการของอุดมการณ์ชาตินิยมของพระองค์ (๓)

---

(๒) ขำ เสือ วุฒิจันทร์, "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาการเสือป่า และลูกเสือเพื่อปลุกใจคนไทยให้รักชาติ" วัฒนธรรมไทย (กรกฎาคม ๒๕๑๔), น. ๕-๖

(๓) ดังที่ได้มีพระราชปรารภว่า: "การที่จะตัดสินว่าผู้ใดเป็นชาติได้โดยแท้จริงนั้น ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นมีความจงรักภักดีต่อใคร ถ้าเราจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม เขาจึงจะเป็นไทยแท้", อัสวพาหุ "ความเป็นชาติไทยที่แท้จริง" อ้างถึงใน มัทนา เกษมกล การเมืองการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" ในชยอนันต์ สมุทวณิช และสุวดี เจริญพงศ์ (บก.) การเมืองการปกครองไทยสมัยใหม่: รวมงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ และรัฐศาสตร์, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒, น. ๑๐๐-๑๐๑

ที่ว่ากิจการ เสือป่าและลูก เสือมีความ เกี่ยวพันกับพระบรมราชโบายอย่างแนบแน่น นั้นปรากฏเป็นหลักฐานหลายประการ เช่น ในพระราชปรารภในการตั้งกอง เสือป่า ดังปรากฏในพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ว่า:-

"มีพลเรือนบางคนทั้งที่เป็นข้าราชการ และที่มีได้เป็นข้าราชการ มีความปรารถนา จะได้รับการฝึกหัดอย่างทหาร แต่ยังมีได้มีโอกาสฝึกหัด เพราะติดหน้าที่ราชการเสียบ้าง หรือ เพราะติดธุระอย่างอื่นเสียบ้าง.....

อีกประการหนึ่ง การฝึกหัดอย่างทหารนั้น ทำให้คน รู้วินัย.... ทั้งเป็นการ ส่งสอนอย่างหนึ่งให้คนมีความ ยำเกรง ตั้งอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายของประเทศบ้านเมือง ทั้งจะ ปลุกใจ คนให้มีความ รู้สึกรักพระเจ้าแผ่นดิน ชาติ และ ศาสนา จนจะยอมสละชีวิตถวาย พระเจ้าแผ่นดิน ถ้า เพื่อป้องกันรักษาศาสนาของตนได้ .....ด้วย เหตุที่กล่าวมานี้ จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ให้ตั้งกอง พลสมัครขึ้นกองหนึ่งให้ชื่อว่า กองเสือป่า ซึ่งเป็นนาม เรียก ผู้สอดแนมในสงครามในสยามประเทศมาแต่โบราณ" (๔)

นอกจากนั้น ยังมีหลักฐานปรากฏในพระราชดำรัสแก่ประชาชน ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๕๔ ว่า :

"การใด ๆ ที่เราได้เริ่มจัดขึ้นแล้ว และซึ่งจะได้จัดขึ้นต่อไปก็ล้วนทำไป ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้เป็นประโยชน์ นำความ เจริญมาสู่ชาติอย่างน้อย ก็เพื่อไม่ให้ต้องอายเพื่อนบ้าน เช่นการที่ตั้ง เสือป่าขึ้นก็ด้วยความมุ่งหมาย จะให้คนไทยทั่วกัน รู้สึกว่า ความจงรักภักดีต่อผู้ดำรงรัฐสีมาอาณาจักรโดยต้อง ตามนิติธรรมประเพณี ประการ ๑ ความรักชาติบ้านเมือง และนับถือพระศาสนา ประการ ๑ ความสามัคคีในคณะและไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ประการ ๑ ทั้ง ๓ ประการนี้เป็นมูลรากแห่งความมั่นคง จะทำให้ชาติเราดำรงอยู่เป็นไทย ได้สมนาม... ถึงการที่ได้จัดจัดให้มี ลูกเสือขึ้น ก็โดยความปรารถนาที่จะให้

(๔) อ้างใน จมื่นอมรรตธรรมาธิบดี (แจ่ม สุนทรเวช), "พระราชปรารภในการตั้งกอง เสือป่า"

ใน จมื่นอมรรตธรรมาธิบดี, เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ตอน ๑ พระนคร: อรุณสภา,

น.๖๗-๖๘ เน้นข้อความโดยผู้วิจัย

เด็กไทยได้ศึกษาและจดจำข้อสำคัญทั้ง ๓ ประการอันกล่าวมาแล้วนั้น
ได้ฝังมั่นอยู่ในดวงจิตต์ตั้งแต่มีอายุอยู่ในประณวัย...." (๕)

เห็นได้ว่า การปลูกใจให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ให้มีความรักชาติ
บ้านเมือง ให้มีความนับถือพระศาสนา ตลอดจนความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นวัตถุประสงค์สำคัญของ
การที่ทรงตั้งกองเสือป่าและลูกเสือขึ้น ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้เป็นส่วนของพระราชกุศโลบายในอันที่จะสร้าง
ความเป็นปึกแผ่นขึ้นในหมู่ประชาชนชาวไทย

สำหรับการฝึกหัดอย่างทหารนั้น ที่มีผู้ชี้ให้เข้าใจว่า ในขณะนั้นมีอิราชศัตรูจาก
ภายนอกถึงขนาดที่จะต้องเตรียมกองกำลังไว้ทำการเสริมทหารในการป้องกันประเทศ แต่ในสภาพ
ความเป็นจริงแล้วในรัชสมัยของพระองค์ ลัทธิล่าอาณานิคมได้กลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไปแล้ว มีความอยู่ตัว
ของการเป็นเมืองขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ส่วนความไม่สงบที่มีอยู่ก็แต่ในยุโรป ซึ่งประเทศมหาอำนาจกำลัง
แตกกันเป็นสองค่าย จนเป็นชนวนแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็ห่างไกลจากประเทศไทย จะมีผลกระทบ
ในทางการสงครามต่อไทยก็น้อย ดังจะเห็นได้ว่าการนำประเทศไทยเข้าร่วมกับอังกฤษในการ
ประกาศสงครามกับเยอรมันนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงกระทำไปในเชิง
กุศโลบายทางการทูตในการสร้างความเคารพในชาติไทยให้เกิดขึ้นมากกว่าที่จะเป็นการทำสงคราม
อย่างแท้จริง (๖) อันที่จริงแล้ว มีพระราชหัตถ์คณะในมุกกลับว่า ภาวะสงบจากการทำสงครามเป็นภาวะ
ทำให้ประชาชนไทยขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงจำเป็นต้องจัดให้มีกิจกรรมที่กระตุ้นความกระตือ
รือล้น และความสามัคคีให้เกิดขึ้น (๗)

(๕) อ้างใน ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, อ้างแล้ว, น.๘ ข้อความเน้นโดยผู้วิจัย

(๖) มัทนา เกษกมล, อ้างแล้ว, น. ๙๗-๙๘

(๗) ยุกา ชุมจันทร์ "พระบรมราโชบายในการใช้ลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว",
จุลสารโครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์, เมษายน-มิถุนายน ๒๕๑๙, น. ๒๙

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยในด้านการเมืองการปกครองภายในประเทศเป็นเหตุสำคัญในทรงตั้งกองเสือป่าขึ้น ในประเด็นนี้ อาจพิจารณาสภาพแวดล้อมเพิ่มเติมได้ ดังนี้

๑. ในเบื้องต้น อาจวินิจฉัยได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขยายกิจการเสือป่า ก็ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะขยายวงผู้ที่จงรักภักดีต่อพระองค์ให้กว้างขวาง ออกไปกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะแต่เดิมพระองค์มิได้ทรงรับหน้าที่รับผิดชอบงานราชการเป็นประจำเฉกเช่น เจ้านายชั้นสูงพระองค์อื่น อีกทั้งมิได้ทรงสนิทชิดเชื้อกับเจ้านายเหล่านั้น ทำให้ถึงกับทรงมีพระราชปรารภว่า ทรง"เป็นผู้ที่หาพวกพ้องไม่ได้เลย ยืนอยู่คนเดียว"^(๘)

๒. "ภัย" ต่อประเทศชาติภัยหนึ่งที่ปรากฏว่าทรงให้ความสำคัญก็คือ ชาวจีน ในประเทศไทย ซึ่งทรงทราบดีว่าความอำนาจเศรษฐกิจบางอย่าง เขาไว้ จึงทรงเตือนให้คนไทย อย่าได้ไว้ใจคนจีนมากเกินไป ทรงใช้ปัญหาคนจีนนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยม ในหมู่คนไทย ให้มีการรวมหมู่รวมเหล่า ตั้งใจทำงานให้ล้มฤทธิ์ผล^(๙) การจัดตั้งกองเสือป่าถือได้ว่าเป็น"ภาคปฏิบัติ"ของพระบรมราโชบายนี้

๓. ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความ เกี่ยวพันกับการจัดตั้งกอง เสือป่าทั้งในแง่ที่เป็น เหตุ และเป็นผล ก็คือ การที่มีปัญญาชนคนไทยจำนวนหนึ่งซึ่ง เป็นผู้มีการศึกษา มีความต้องการที่จะให้ ประเทศไทยได้มีการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญและมีรัฐสภา ความคิดทำนองนี้ได้รับการหนุนเนื่อง จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นในหลายประเทศในโลก ดังตัวอย่างสำคัญ ๆ คือ การปฏิวัติเพื่อสถาปนากการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญในตุรกี ในปี ๒๔๕๑ การปฏิบัติของก๊กมินตั๋ง โดยการนำของ ดร.ซุนยัตเซ็นในจีน ล้มล้างการปกครองโดยพระเจ้าจักรพรรดิ และสถาปนาระบอบ สาธารณรัฐขึ้นในปี ๒๔๕๔ และการปฏิวัติล้มล้างอำนาจการปกครองของพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซีย และสถาปนาระบอบสังคมนิยมขึ้นในปี ๒๔๖๐

(๘) ฐ จันทรรัตน์ ประมวลบักษ์, "การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖", วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑,

น. ๑๓๙ และ น.๑๗๓-๑๗๔

(๙) ยุพา ชุมจันทร์, อ้างแล้ว, น.๓๑-๓๒

หน้า ๑๓๖-๑๓๗

ที่อาจวินิจฉัยว่าเป็นเหตุได้นั้น ก็เพราะปรากฏเป็นหลักฐานรอบคอบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไป จกกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ทรงต่อต้านระบบสาธารณรัฐมากเป็นพิเศษ และทรงมีความโน้มเอียง ไปในทางต่อต้านการนำการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุผล หลายประการซึ่งจะไม่นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ (๑๐) ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงได้เสนอลัทธิชาตินิยมขึ้นมา เป็นแนวทางในการสร้างความ เป็นปึกแผ่นในหมู่ชาวไทย โดยที่ลัทธิชาตินิยมของพระองค์นั้น เน้นหนัก ให้ความผูกพันสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเสาหลักของความรักชาติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็กิจการเสือป่า เป็นแนวทางหนึ่งที่จะฝึกฝนผู้คนให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ตามแนวพระราชประสงค์ ทางการเมืองดังกล่าว

ในแง่ที่การจัดตั้งกองเสือป่าเป็นผลโน้มน้าวให้ผู้คิดวางแผนเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น มีหลักฐานปรากฏว่า นายทหารชั้นผู้น้อยผู้ถูกจับได้ว่าวางแผนก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน รศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔ คือ ปลายปีที่ได้มีการตั้งกองเสือป่าขึ้นอย่างเป็นทางการ) มีความเห็นว่า:-

"กองเสือป่าผู้ใหญ่ไม่ใช่ลูกเสือ เป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งของประเทศที่ตั้ง ข้างกันกับการทหาร และก็ทำการแข่งดีกันกับทหารแห่งชาติเสียด้วย ย่อมทำให้ความมั่นคงของชาติ เสื่อมสลายลงเป็นอันมาก ทั้งเป็นการแน่นอนที่จะต้อง กระทบกระเทือนต่องบประมาณแผ่นดินอย่างไม่ต้อง สงสัย..... ทั้งยังทำให้ราชการงานเมืองฝ่ายทหารและพลเรือนต้องอลเวงสับสน ไม่เป็นอันประกอบกิจการงาน ก็มีในบางคราว และบ่อยครั้งเป็นการเสียเวลา เสียทรัพย์ เสียงานของชาติ และส่วนตัว.... (๑๑)

แม้ความเห็นดังกล่าวอาจไม่เป็นความจริงทั้งหมด แต่ก็มีข้อมูลอื่น ๆ ประกอบให้เห็น ได้ว่า เหตุใดจึงมีการตีความไปว่ากิจการเสือป่าเป็นกิจการที่เข้าช้อนกับการทหาร ทั้งนี้เพราะมีเครื่องแบบ มีการฝึกหัดแถวและอาวุธทุกเย็น อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงเอาพระทัยใส่กับ

(๑๐) รายละเอียดดู แถบสุข นุ่มนนท์, "แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว"

ครุปริทัศน์, มีนาคม ๒๕๒๒

(๑๑) รต. เจริญ สรีจันทร์ และรต. เนตร พูนวิวัฒน์, กบฏ ร.ศ. ๑๓๐, พระนคร, ๒๕๑๘, น. ๒ อ้างถึงใน จันทรรัตน์ ประวาลพิภพ, อ้างแล้ว, น. ๑๓๕ ข้อความเน้นโดยผู้วิจัย

กิจการนี้เป็นพิเศษถึงขนาดเสด็จไปทอดพระเนตรการฝึกแหบทุกวัน อีกทั้งทรงอำนวยการฝึกการซ้อมรบใหญ่เป็นประจำทุกปี ในเดือนกุมภาพันธ์ โดยเมื่อถึงวาระนั้นจะทรงมอบราชการแผ่นดินทั้งปวงให้พระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ เป็นผู้รับผิดชอบดูแลแทน^(๑๒) ทั้งหมดนี้อาจทำให้มีผู้คิดไปได้ว่าทรงให้ความสำคัญต่อกิจการเสื่อป่ายิ่งกว่าทหาร หรือกิจการงานเมืองอื่น ๆ อีกหลายกิจการ ส่วนที่ว่ากระทบกระเทือนต้องงบประมาณแผ่นดินนั้น ก็ปรากฏว่า รายจ่าย ทางพระราชสำนักได้ถูกใช้ไปในทางบำรุงกิจกรรมอาสาสมัครเสื่อป่า เป็นจำนวนมาก ในขณะที่ฐานะการเงินของประเทศต้องตกอยู่ในภาวะลำบาก ตั้งแต่ต้นรัชกาลเป็นต้นมา^(๑๓) สำหรับการที่อาจพิจารณาได้ว่าก่อความสับสนเสียหายต่อราชการประจำนั้นก็เพราะข้าราชการเห็นว่าทรงเอาพระทัยใส่ต่อกิจการนี้อย่างมาก อยากเอาพระทัยไว้เพื่อประโยชน์ในความก้าวหน้าของตนเอง จึงสมัครเข้าเป็นเสื่อป่า และขอลาราชการเพื่อร่วมประลองยุทธ ทำให้ภาระหน้าที่ทางราชการต้องตกอยู่ที่ผู้อื่นแทน การกระทำทำนองนี้มีหลักฐานอื่นอีกพอสมควร^(๑๔) นอกจากนี้ การที่เสื่อปามียศตำแหน่งเป็นต่างหากไปจากของราชการ ทำให้มีนายทหารผู้บังคับบัญชาไม่น้อยที่ต้องกลายเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของลูกน้องของตน อันเป็นเหตุให้เกิดความระส่ำระสายในการบังคับบัญชาใน หน้าที่ประจำ^(๑๕)

หากจะพิจารณาถึงความสำเร็จของกิจการเสื่อป่า ก็อาจกล่าวได้ว่า กิจการเสื่อป่าได้ขยายตัวออกไปสู่หัว เมืองด้วย แต่โดยที่เป็นกิจการที่ขึ้นอยู่กับความสนพระทัยเป็นพิเศษของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นทีวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ลบกันมากในขณะนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงปรากฏว่าเมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว กิจการเสื่อป่าได้รับการล้มเลิกไป คงเหลือแก่กิจการลูกเสือ สำหรับเยาวชน ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดระบบไปตามข่ายงานการศึกษาธิการต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ ซึ่งกิจการนี้ก็มิได้ดำเนินมาจนตรบเท่าทุกวันนี้

(๑๒) ดูรายละเอียดหลักฐานใน จันทรรัตน์ ประมวลปัทม์, อ้างแล้ว, น. ๑๓๑-๑๓๔

(๑๓) มีทนา เกษกมล, อ้างแล้ว, น. ๑๑๔

(๑๔) ดู จันทรรัตน์ ประมวลปัทม์, อ้างแล้ว, น. ๑๓๓

(๑๕) มีทนา เกษกมล, อ้างแล้ว, น. ๑๐๑ ซึ่งอ้างถึง ข้อเขียนของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, พระนคร, คลังวิทยา, ๒๕๐๕, น. ๕๘๗

การที่ได้พิจารณาห้กิจการเสือป่าในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มาอย่างละเอียดนี้ ก็เพราะผู้วิจัยเห็นว่าจะช่วยในการทำความเข้าใจกับที่มาของความคิดในการริเริ่ม กิจการลูกเสือชาวบ้านขึ้นมา ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าที่จะได้มาจากข้อมูลแห่งยุคสมัยปัจจุบันแต่เพียง อย่างเดียว นอกจากนี้ การที่ได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมและปัญหาในการดำเนินกิจการเสือป่า ย่อมเป็น ประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมของการริเริ่มกิจการลูกเสือชาวบ้าน อีกทั้งยังอาจเป็นบทเรียน มิให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันแก่กิจการลูกเสือชาวบ้านด้วย ทั้งนี้ย่อมเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา ปรับปรุงกิจการลูกเสือชาวบ้าน ไม่มากนักน้อย

ในขั้นนี้ อาจสรุปประเด็นเกี่ยวกับกิจการเสือป่าได้ดังนี้ :

๑. กิจการเสือป่าจัดตั้งขึ้นในขณะที่มิได้มีภาวะอันจะชักนำให้ประเทศไทยต้องทำ สงคราม หากในทางตรงกันข้าม ถูกจัดตั้งขึ้นโดยพระมหากษัตริย์เพราะทรงเห็นว่าในภาวะการณ์ที่สงบ ประชาชนชาวไทยควรได้รับการกระตุ้นให้มีความสามัคคีและกระทำการเพื่อความก้าวหน้าให้ทัดเทียม นานาประเทศ
๒. สภาพแวดล้อมภายใน เป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าสภาพแวดล้อมภายนอกในการจัดตั้ง กิจการเสือป่า สภาพแวดล้อมภายในที่สำคัญคือ สภาพที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรู้สึก ว่าพระองค์"หาพวกพ้องไม่ได้เลย" (พระราชปรารภ) จำต้องขยายวงผู้ที่จงรักภักดีต่อพระองค์ให้กว้างขวาง ออกไปกว่าเดิม ประการหนึ่ง สภาพการณ์ที่คนจีนในประเทศไทยคุมอำนาจ เศรษฐกิจไว้ได้มาก ประการหนึ่ง และสภาพการณ์ทางอุดมการณ์ที่มีความคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองไปจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ไหลเข้ามาจากต่างประเทศ อีกประการหนึ่ง
๓. กิจการเสือป่าเป็นความพยายามปลูกฝัง อุดมการณ์ ในหมู่ประชาชนชาวไทย เป็น อุดมการณ์ ที่ตอบโต้อุดมการณ์ที่ไหลเข้ามาจากต่างประเทศล่อล่อลิตธิชนชาวไทย และเป็นอุดมการณ์ ที่ใช้รูปแบบอันทันสมัยแห่งลัทธิชาตินิยมมาเป็นแนวทางในการรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้เป็นแกนกลาง แห่งความปึกแผ่นของประเทศไทยต่อไป
๔. ในทางปฏิบัติ กิจการเสือป่าไม่มีผลยั่งยืนไปกว่ารัชสมัยของพระมหากษัตริย์ผู้จัดตั้ง เพราะความสนพระทัยส่วนพระองค์มิได้ทำให้เกิดผลในทางทำให้กิจการเสือป่าแปรหรือพัฒนาไปเป็นกิจการ ที่เป็นสถาบันได้ (Lack of institutionalization) ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ผู้ที่เข้าร่วมหลายคน เข้าร่วม เพราะต้องการเอาพระทัย มากกว่าที่จะได้เข้าถึงอุดมการณ์ของกิจการ ประการหนึ่ง บุคคลหลายฝ่าย

มองว่ากิจการนี้เป็นการแข่งขันกับกองทัพ เป็นการสิ้นเปลือง และทำให้เกิดผลเสียต่อการบังคับบัญชาตามปกติของทางราชการ อีกประการหนึ่ง ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตได้ว่า การสร้างกิจการโดยอิงเครือข่ายของทางราชการในการดำเนินการ มีปัญหาในตัวของมันเอง ในการที่จะทำให้กิจการนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง อีกทั้งเมื่อความสนใจของทางราชการหย่อนลง กิจการนั้นก็ไม่สามารถที่จะดำเนินให้เป็นผลต่อไปได้ แม้ว่าในช่วงที่พระมหากษัตริย์หรือทางราชการให้ความสนับสนุน กิจการนั้นดูจะประสบความสำเร็จมากก็ตาม

กิจการลูกเสือภายใต้การสนับสนุนของตำรวจตระเวนชายแดน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กิจการลูกเสือในประเทศไทยได้ถือกำเนิดและดำเนินการต่อมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยรัฐถือเป็นนโยบายและได้ดำเนินการโดยต่อเนื่องให้แพร่หลายทั่วไปในโรงเรียนทุกระดับและทุกจังหวัดของประเทศ

ในการนี้ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๘ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนสอนชาวเขา และประชาชนที่อยู่ห่างไกลการคมนาคมขึ้น หลังจากนั้นระยะหนึ่ง ได้พิจารณาเห็นว่า การลูกเสือเป็นวิธีการในอันที่จะสร้างทัศนคติที่ดีงาม และอบรมบ่มนิสัยเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีได้ จึงได้จัดตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นตามโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยจัดตั้งเป็นครั้งแรก ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๙ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ๒ แห่ง โดยมีลูกเสือสำรองเป็นชาวเขาเผ่าแม้ว กิจการลูกเสือสำรองชาวเขาดังกล่าวได้เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ (๑๖) อาจกล่าวได้ว่าการตั้งชุดให้ชาวเขามาเป็นลูกเสือนี้ นอกจากเป็นการกระทำตามหลักปฏิบัติในโรงเรียนของทางราชการโดยปกติแล้ว ยังเป็นความพยายามที่จะให้เป็นสัญลักษณ์ว่าชาวเขาเป็นส่วนหนึ่งของประชาชนพลเมืองไทย อันเป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐในอันที่จะให้เกิดบูรณภาพแห่งชาติ (national integration) อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้ดำเนินการลูกเสือสำหรับเยาวชนมาแล้วเป็นเวลาประมาณ ๕ ปี ก่อนหน้าที่จะมีความคิดที่จะนำเอาวิธีการของลูกเสือมาปรับใช้กับผู้ใหญ่ อันเป็นผลให้เกิดกิจการลูกเสือชาวบ้านขึ้น

(๑๖) คู่มือการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน, กก.ตชด.เขต ๔ อุตรธานี, ก.พ. ๒๕๑๖, น. ๔๕

จุดเริ่มต้นของกิจการลูกเสือชาวบ้าน

กิจการลูกเสือชาวบ้าน ถือกำเนิดมาจากการทดลองใช้วิธีการลูกเสือกับผู้ใหญ่ที่เป็นชาวบ้าน ในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ๔ จังหวัดอุตรธานี เมื่อวันที่ ๙-๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

สภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อกำเนิดของลูกเสือชาวบ้าน คือสภาพการณ์ในช่วงปลายสมัยของรัฐบาล จอดพลถนอม กิตติขจร ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลกำลังดำเนินการต่อสู้กับกองกำลังรบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในป่าเขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งกำลังขยายตัวขึ้น ยังความวิตกแก่รัฐบาล ช่วงระยะเวลานั้นเป็นช่วงที่จอมพลถนอม ได้เปิดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร แต่ก็ได้โดยที่สร้างสภาพการณ์ทางกฎหมายให้ตนและพวกสามารถเป็นรัฐบาลอยู่ได้ เป็นช่วงเวลาที่มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและในหมู่ปัญญาชน และนักศึกษา จนเป็นเหตุกล่าวอ้างของฝ่ายรัฐบาลในการกระทำการรัฐประหาร เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔ อีกครั้งหนึ่ง

ในสภาพการณ์นี้ พ.ต.อ.สมควร หริกุล (ยศขณะนั้น) ซึ่งรับผิดชอบกองกำกับการตชด.เขต ๔ ได้ประสบปัญหาในการดำเนินการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในเหตุการณ์สู้เข้าทางตำรวจตระเวนชายแดนได้ส่งกำลังเข้าตีผกค. แต่ถูกผกค. ล้อมไว้ถึง ๑๗ วัน จึงสามารถตีฝ่าวางออกมาได้ มีผู้ได้บังคับบัญชาเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ยังความเศร้าสลดแก่ พ.ต.อ.สมควร ยิ่งนัก แต่ที่สำคัญคือ ทำให้ พ.ต.อ.สมควร ถูกคิดอย่างจริงจังถึงสาเหตุที่เกิดความเสียหายถึงเพียงนั้น เห็นแจ้งชัดว่าทางตชด.ยังขาดความรู้ในเรื่องเทคนิคการรบบนภูเขา และคิดว่าพึงต่อไปว่าเหตุใดคนไทยด้วยกันจึงจะต้องมารบกันอันนำมาซึ่งความมุ่งมั่นที่จะหาวิธีการขจัดเหตุแห่งการที่จะต้องมารบกันหาทางป้องกันมิให้ ผกค.มีพลพรรค และผู้สนับสนุนเพิ่มขึ้น^(๑)

(๑๗)

สัมภาษณ์ พล.ต.ต.สมควร หริกุล รองผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๖

อย่างไรก็ดี พ.ต.อ.สมควร ยังหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ไม่แจ่มชัดนัก จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปเยี่ยม ทชด.ในความบังคับบัญชา และได้รับสั่งถามถึงปัญหา ในการรบ แล้วมีพระราชปรารภ ทำนองว่า ในการสกัดกั้นมิให้คอมมิวนิสต์เติบโตขึ้นนั้น จะต้อง พัฒนาพื้นที่ราบให้ดี ซึ่งพระราชปรารภนี้ พ.ต.อ.สมควร แปลความว่า หมายความว่า การสนับสนุน เกื้อกูล และพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดี เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา กล่าวง่าย ๆ ก็คือการชนะใจประชาชน เป็นหนทางสำคัญในการป้องกันมิให้ประชาชนโน้มเอียงไปสู่การร่วมกับ พคท.ในรูปใดรูปหนึ่ง^(๑๘) พระราชปรารภดังกล่าวนี้เองเป็นแรงบันดาลใจให้ พ.ต.อ.สมควร มุ่งมั่นหาวิธีการเข้าถึงชาวบ้าน และโน้มนำให้ชาวบ้านภักดีต่อฝ่ายรัฐบาล

ความรู้สึกแคลงใจในวิธีการปราบปราม ผกค.ว่าเป็นวิธีการเดียวที่จะเอาชนะคอมมิวนิสต์ ได้นี้ เป็นความรู้สึกซึ่งมีอยู่ไม่น้อยในหมู่ผู้บังคับกองพัน ทหารตำรวจในพื้นที่ต่อสู้ต่าง ๆ ในขณะนั้น เช่น นายทหารที่ต่อมาได้รับการขนานนามว่า "ยังเติร์ก" และ "ทหารประชาธิปไตย" เป็นต้น ความรู้สึกนี้เองเป็นที่มาของยุทธวิธีป้องกัน ซึ่งได้ถูกนำมาใช้ผนวกกับการปราบปราม ในช่วงระยะเวลา ต่อมา และอาจกล่าวได้ว่าเป็นที่มาของนโยบายเอาชนะคอมมิวนิสต์ ซึ่งถูกกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ในคำสั่งนายกรัฐมนตรี (พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์) ที่ ๖๖/๒๕๒๓

ในระยะเริ่มต้น พ.ต.อ.สมควร ได้ใช้วิธีการเรียกชาวบ้านมารับการอบรมในรูปแบบ ของการบรรยาย แต่ปรากฏว่าชาวบ้านไม่พอใจ เรียกร้องเบียดเบียน ตลอดจนกระทั่ง อาวุธปืน พ.ต.อ.สมควรจึงจำเป็นต้องพยายามเปลี่ยนวิธีการ ในขั้นแรกได้ชี้ให้ชาวบ้านเห็นว่าอันที่จริงสิ่งใหม่ ๆ ต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น ถนนหนทาง เป็นต้น เป็นสิ่งที่รัฐจัดหาให้เสมือนบิดามารดา จัดหาให้บุตร โดยที่ชาวบ้านเองเสียภาษีให้แก่รัฐบาลน้อยมาก^(๑๙) จากนั้นจึงโน้มนำชาวบ้าน

(๑๘) สัมภาษณ์พล.ต.ต. สมควร, เฟิ่งอ้าง, พล.ต.ต.สมควร กล่าวถึงการที่ในปี ๒๕๑๔

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานหนังสือ เขียนโดย Clutterbach เรื่อง The Long, Long War อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้คอมมิวนิสต์ในมาเลเซียของอังกฤษ ซึ่งเน้นการ "win the hearts and minds of the people" ไว้ด้วย

(๑๙) เฟิ่งอ้าง, เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวบ้านยอมรับความคิดเห็นดังกล่าวของ พล.ต.ต.สมควร

ให้สำนึกว่าเขาเองควรจะช่วยรัฐพัฒนาหมู่บ้านและท้องถิ่นของเขาเอง พร้อม ๆ กับการพัฒนาตนเอง ในส่วนของรูปแบบการฝึกอบรม โดยที่ พ.ต.อ.สมควร มีความเลื่อมใสศรัทธา และมีประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการของลูกเสืออยู่แล้ว จึงได้นำมาปรับใช้กับชาวบ้านที่มีอายุเกิน ๑๕ ปี ทั้งนี้ด้วยเหตุที่เห็นว่าวิธีการลูกเสือมุ่งเน้นให้คนพัฒนาตนเอง และปกครองตนเอง อบรมให้ทำกิจกรรมอย่างเป็นกลุ่มก้อน อีกทั้งยังถ่ายทอดความรู้ด้านเทคนิคบางประการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (๒๐)

เมื่อได้ดำเนินการไปประมาณ ๓-๔ รุ่น แล้ว พ.ต.อ. สมควร จึงได้รายงานให้ พ.ต.อ.เจริญฤทธิ์ จรรย์โรมรัน (ยศขณะนั้น) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทราบ พ.ต.อ.เจริญฤทธิ์ ได้นำความกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ และต่อมา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จทอดพระเนตรกิจการได้ ได้ทรงนำความกราบบังคมทูล อีกครั้งหนึ่ง เป็นผลให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจการลูกเสือชาวบ้านที่จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๕ ปรากฏว่า พอพระราชหฤทัย ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ "ในพระบรมราชูปถัมภ์" ได้พระราชทาน ฟ้าผูกคอกและห่วงรัดฟ้าผูกคอกแก่ผู้สำเร็จการฝึกทุกคน พระราชทานเงินส่วนพระองค์เป็นทุนในการริเริ่ม ดำเนินกิจการเป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓-๔ รับไปดำเนินการ อีกทั้งมีพระราชประสงค์ให้การฝึกลูกเสือชาวบ้านนี้แพร่หลายไปทุกจังหวัด ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๕ พล.ร.อ. ม.จ. กาฬวรรณดิศ ดิศกุล สมุหราชองครักษ์ ได้มีหนังสือ ที่ กท. ๐๒๐๔/๒๔๔๗ แจ้งความดังกล่าวไปยังปลัดกระทรวงมหาดไทย และขอความร่วมมือดำเนินการ

---

(๒๐) เพ็ญอ้าง

ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ซึ่งนายพ่วง สุวรรณรัฐ ปลัดกระทรวงมหาดไทยขณะนั้นก็ได้สนองตอบ โดยการสั่งการไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อหาหลักฐานทางดำเนินการ ตามโอกาสและท้องที่ต่อไป ด้วย (๒๑)

พระราชดำริ เกี่ยวกับกิจการลูกเสือชาวบ้าน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริ เกี่ยวกับกิจการลูกเสือชาวบ้าน ไว้ต่างกรรมต่างวาระกัน ซึ่งทางกองอำนวยการศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านได้ประมวลไว้ รวม ๑๒ ข้อด้วยกัน ใน ๑๒ ข้อนี้ มี ๕ ข้อที่จากการสอบถาม พล.ต.ต.สมควร หริกุล และจากการสังเกตข้อความที่ในเอกสารต่าง ๆ ของ ลสช. ถือว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ และที่ผู้วิจัยเข้าใจว่า พระราชทานมาแต่ปี ๒๕๑๕ คือ

๑. ห้ามมิให้นำกิจการลูกเสือชาวบ้านไปเกี่ยวข้องกับการเมือง
๒. ห้ามมิให้มีการแสดงในทางแสนยานุภาพในกิจการลูกเสือชาวบ้าน
๓. ห้ามมิให้นำเอาระบบราชการไปใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน
๔. ลูกเสือชาวบ้านไม่มีเครื่องแบบ แต่มีเครื่องหมายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ ผ้าผูกคอ ห่วงรักผ้าผูกคอ และหน้าเสือ ให้หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องแบบ และเครื่องหมายอื่น ๆ ทุกชนิด
๕. ทรงปรารถนาให้กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นของประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน (๒๒)

(๒๑) สำเนา บันทึกที่ กท.๐๒๐๔/๒๔๔๗ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๕ ของสมุหราชองครักษ์ ถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย ใน ระเบียบการลูกเสือชาวบ้าน ในพระบรมราชูปถัมภ์, ไม่ปรากฏวันที่เดือนปี และสถานที่พิมพ์, หน้าสุดท้าย เป็นที่นาสังเกตว่า ในบันทึกนี้ ใช้คำว่า "ในพระบรมราชูปถัมภ์" แต่เอกสารของ ลสช. ในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเอกสารราชการ เช่น คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สร. ๗๔/๒๕๒๑ เป็นต้น ใช้คำว่า "ในพระบรมราชานุเคราะห์" คำสองคำนี้น่าจะมีความหมายแตกต่างกันในแง่ที่ว่า "ในพระบรมราชานุเคราะห์" สื่อความหมายถึงการสนพระราชหฤทัยและการมีพระราชกรณียกิจเป็นพิเศษ ไปกว่า การพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพระราชทานแก่สมาคมต่าง ๆ หลายสมาคม เช่น สยามสมาคม เป็นต้น ผู้วิจัย ไม่พบหลักฐานใดของทางราชสำนัก ที่แสดงว่า ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ใน "พระบรมราชานุเคราะห์" ดังที่ทาง ลสช. และทางราชการอื่น ๆ ใช้กันโดยทั่วไป ผู้วิจัยมีอาจเฝ้าพิจารณาว่า การที่ได้พระราชทานเงินเพื่อริเริ่มกิจการ เป็นการแสดงว่าพระราชทาน "พระบรมราชานุเคราะห์" หรือไม่

(๒๒) พระราชดำริ หรือที่ทาง ลสช. เรียกว่า "พระบรมราโชบาย" ปรากฏอยู่ในเอกสารของ ลสช. ต่าง ๆ เช่น ธรรมนูญลูกเสือชาวบ้าน, ศปก. ลสช. ภาค ๔ (ค่ายรามคำแหง) สงขลา, ไม่ปรากฏวันที่พิมพ์ แต่ประมาณ ๒๕๒๔, น. ๑

เราสามารถที่จะเชื่อมโยงพระราชดำริ ๕ ประการ ดังกล่าวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองในขณะนั้น คือช่วง ๑ ปีก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งมีการลุกฮือของประชาชนส่วนหนึ่งโดยการนำของนิสิตนักศึกษา และเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น จนนำมาซึ่งจุดจบของรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร และการมีพระบรมราชโองการทางสื่อมวลชนแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีสืบแทน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สภาพการณ์ทางการเมืองขณะนั้น รัฐบาลกำลังตกอยู่ในสภาพถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องจากบุคคลหลายฝ่าย อีกทั้งมีบรรยากาศของการเรียกร้องให้มีการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ ปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีความหวังว่าสิ่งนี้จะได้พัฒนาเป็นระบอบประชาธิปไตยต่อไป การที่ทรงปรารถนาให้กิจการลูกเสือชาวบ้าน" เป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน" นับเป็นการสะท้อนว่าทรงรับทราบความต้องการเหล่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันก็สามารถพิจารณาได้ว่า ไม่ทรงปรารถนาให้ลูกเสือชาวบ้านกลายเป็นขบวนการทางการเมือง ซึ่งหมายความว่าความถึงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด กิจการลูกเสือชาวบ้าน ควรดำรงฐานะเป็นเพียงสมาคมการค้า และวิชาชีพทั้งหลาย อันมีบทบาทในทางเป็นกลุ่มเศรษฐกิจหรือกลุ่มสังคม ซึ่ง/สังคมที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย โดยเฉพาะที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ย่อมมีอยู่อย่าง เป็นปกติ เป็นหน้าที่เสนอข้อเรียกร้อง ข้อคิดเห็น อันเกี่ยวเนื่องแก่ผลประโยชน์ และชีวิตความเป็นอยู่ของตน และของสังคมโดยส่วนร่วมแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจทางการเมือง ได้พิจารณาตอบสนอง ในขณะเดียวกันก็อาจพิจารณาได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในอำนาจและอิทธิพลของทางราชการต่อความเป็นไปทั้งในสังคมและในทางการเมือง ซึ่งอำนาจและอิทธิพลดังกล่าวจะเป็นไปในทางที่เอื้อประโยชน์แก่ราษฎร หรือขัดประโยชน์ของราษฎร หรือมีผลในทางควบคุมราษฎรก็ได้ จึงได้ทรงเตือนให้ระมัดระวังมิให้ "นำเอาระบบราชการไปใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน" ความข้อนี้จะเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น หากพิจารณาจากกระแสพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะกรรมการลูกเสือชาวบ้าน ในวันที่อังคารที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ความว่า :-

"เราจะต้องพยายามที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการลู่ เลือชาวบ้านกลายเป็นกองกำลัง... กองกำลังเพื่อลู่หลานใคร เราต้องการให้ลู่ เลือชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ชาวบ้านมีความก้าวหน้า พัฒนาตนเองได้ ปกครองตนเองได้ มีเสรีภาพและมีวิชาการ ฉะนั้น ทางด้านหลักวิชาการ อาจต้องดัดแปลงกิจการลู่ เลือชาวบ้านให้เข้ากับสภาพของชาวบ้าน ยกตัวอย่าง เช่น การแต่งกาย ที่ได้แจกเฉพาะผ้าผูกคอก็เป็นการสมควรแล้ว ไม่ว่าจะเป็นที่จะต้องให้แต่งเครื่องแบบใด ๆ เพราะว่าถ้ามีการแต่งเครื่องแบบเข้าก็กลายเป็นบุคคลอยู่ในเครื่องแบบ และเป็นบุคคลที่เท่ากับ ต้องอยู่ในอาณัติของทางราชการ กลายเป็นลูกน้องของทางราชการ แต่ว่าความประสงค์ของเราก็คือ ให้ชาวบ้าน ให้ประชาชนเป็นนายของตัวเองบ้าง"... (๒๓)

อีกประการหนึ่ง การที่มีพระราชประสงค์ให้มีเครื่องแบบกิติ หรือการที่มีพระราชปรารภ ห้ามมิให้มีการแสดงแสนยานุภาพกิติ อาจพิจารณาได้ว่าทรงตระหนักดีแต่เริ่มต้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แก่กิจการ เลือป่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ผู้วิจัยได้แสดงไว้แล้วข้างต้น ว่าได้ทำให้นายทหารบางส่วนเห็นว่าเป็นการแข่งขันกับทหาร สังเกตได้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงเน้นในพระบรมราโชวาทแก่ลู่ เลือชาวบ้านในบางวาระถึงการไม่เป็นกองกำลัง (๒๔) แสดงให้เห็นว่าทรงเป็นห่วงถึงการที่จะเข้าใจไปว่า ทรงปรารถนาที่จะให้ลู่ เลือชาวบ้านเป็นกองกำลัง อีกทั้งเป็นการห้ามมิให้มีการติดต่อลู่ เลือชาวบ้านไปในตัวด้วย นอกจากนี้ สังเกตได้จากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท จำนวนไม่น้อยกว่า ๔๐ ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่มีการประมวลไว้ที่ศูนย์ปฏิบัติการ ลสชบ. ไม่มีแห่งใดเลยที่ทรงกล่าวถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ จะทรงกล่าวถึงความสามัคคีเป็นหลักใหญ่และเป็นประจำ เกือบจะแทบทุกครั้ง และจะทรงกล่าวถึง "ธงชาติ" "ชาติ" "ประเทศชาติ" เช่นทรงกล่าวว่า "ธงชาตินี้เป็นเครื่องหมายของความดี เครื่องหมายของความคิดร่วมกันเป็นชาติ หมายความว่าทุกคนไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด

(๒๓) เน้นโดยผู้วิจัย

(๒๔) อาทิต ๑ มิถุนายน ๒๕๑๘ (ซึ่งเป็นช่วงที่มีความคุกกรุ่นขัดแย้งทางการเมืองสูง): "ลู่ เลือชาวบ้านนั้น ไม่ใช่ที่จะเป็นกำลังที่จะไปบุกอะไร"

จะมีความคิดอย่างไร ก็มีชาติอยู่เป็นที่พึ่ง จึงมีธงชาติเป็นที่พึ่งอันเป็นสัญลักษณ์อันสำคัญที่สุดสำหรับทุกคน" (๒๕) และว่า "ประเทศคือดินแดนและประชาชนผู้ที่ถือว่าจะอยู่ด้วยกัน" (๒๖) อีกทั้งมีพระบรมราชาธิบายถึงประโยชน์ของการฝึกลูกเสือชาวบ้านว่า :

"... แต่ละคนต้องปฏิบัติตนให้ดีและเข้าใจว่าประเทศชาติของเราต้องการเรา สังคมต้องการเรา ทุกคนต้องการเรา และฝึกตนเองให้เข้มแข็ง .... เพราะว่าความสามัคคีนี้รักษาให้ส่วนรวมอยู่ดี ก็นับว่าแต่ละคนก็จะอยู่ด้วยความผาสุก กิจการของลูกเสือชาวบ้านจะก้าวหน้าได้ดี และประเทศชาติจะอยู่ได้อย่างมั่นคง.... เรามั่นใจได้ว่าประเทศชาติของเราอยู่ได้แน่นอน เพราะว่าทราบดีว่า แต่ละคนมีจิตใจที่คล้ายคลึงกันอยู่คือความรัก เอกราชเสรี ความรักแผ่นดินไทย...." (๒๗)

จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความเป็นชาตินั้นอยู่ในใจและความสามัคคีปรองดองของประชาชนทุกคนเป็นหลักใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากหลักการของชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเน้นหนักให้ความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเสาหลักแห่งความรักชาติ

ความซื่อ เป็นที่น่าสังเกตเป็นอย่างมากเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ ๆ ของลูกเสือชาวบ้านที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนระดับชาติ ซึ่งมักจะเกี่ยวพันกับการรวมตัวโดยมีจุดประสงค์ที่จะแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ

การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์นี้ มีปรากฏเป็น "อุดมการ" ข้อ ๑ ใน ๕ ข้อของ ลสช. ว่า "ลูกเสือชาวบ้านดำรงตนเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ด้วยชีวิต" ใน "คำปฏิญาณ" ๑ ใน ๓ ข้อใน "กฎ" ใน ๑๐ ข้อ และใน "ภาพพจน์-คำขวัญ" ๑ ใน ๕ แบบ จึงไม่แปลกเลยที่มีผู้เข้าใจว่า กิจการลูกเสือชาวบ้าน มีหลักใหญ่อยู่ที่สุด "ความจงรักภักดี ต่อ ชาติ ศาสนา

---

(๒๕) พระราชดำรัส พระราชทานในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่น ลสช. จังหวัดนครราชสีมาและปัตตานี

๑๑ กันยายน ๒๕๑๔

(๒๖) พระราชดำรัส จังหวัดชลบุรี ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

(๒๗) พระราชดำรัส จังหวัดกาญจนบุรี ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๐

พระมหากษัตริย์" (๒๘)

สำหรับพระราชดำริข้ออื่น ๆ นั้นเข้าใจว่าพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ กัน และได้ประมวลมาจากพระราชดำรัสต่าง ๆ จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังไม่อาจประเมินได้ว่าพระราชทานมา ณ วโรกาสใดบ้าง และมีเหตุเฉพาะอะไรหรือไม่ จึงได้พระราชทานมาในแต่ละครั้ง ในพระราชดำริข้อ ๖-๑๒ นั้น มีประเด็นที่น่าจะใส่ใจอยู่เพราะปรากฏอยู่ในหลาย ๆ ข้อด้วยกัน คือ "การพัฒนาตัวเอง การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาท้องถิ่น" (ข้อ ๖) ซึ่งรวมความถึง "การฟื้นฟู และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีของท้องถิ่นของตนไว้" (ข้อ ๑๒) ตลอดจน "การใช้ของไทยและบริโภคอาหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทย" อีกประเด็นหนึ่งก็คือ การมีระเบียบ มีวินัย และประหยัด (ซึ่งปรากฏในข้อ ๗ และ ๘)

อาจพิจารณาได้ว่าพระราชดำริข้อ ๖-๑๒ นี้ เป็นไปตามแนวทางที่ทรงคิดขึ้นโดยทั่วไป มิได้เกี่ยวข้องกับเฉพาะกับกิจการลูกเสือชาวบ้าน แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาตัวเอง การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ดูจะเป็นหลักที่กิจการลูกเสือชาวบ้านสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ จะสอดคล้องกับโครงการในพระราชดำริอื่น ๆ เช่น โครงการศิลปาชีพพิเศษ และสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาชนบทของรัฐบาลด้วย

การที่ผู้วิจัยได้หยิบยกเอา "พระบรมราโชบาย" ๑๒ ข้อ มาพยายามตีความก็ด้วยเห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ในการกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบงานลูกเสือชาวบ้านได้ตระหนักถึงแก่น และคุณค่าของ "พระบรมราโชบาย" ดังกล่าว ส่วนที่ว่า การตีความของผู้วิจัยจะตรงตามความเป็นจริงเพียงใดนั้น เป็นเรื่องที่ต้องได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันไป เท่าที่จะเป็นไปได้ โดยไม่เกิดความไม่บังควร และระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาท การละเว้นไม่ตีความเสียเลยย่อมเสี่ยงต่อการที่ผู้ดำเนินการลูกเสือชาวบ้านจะไม่ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิด

---

(๒๘) ดูตัวอย่างเช่น Marjorie A Muecke "The Village Scouts of Thailand",

Asian Survey, Vol XX, No.4, April 1980, p. 432 : "The fundamental equation of Village Scouting is that Village Scouting = Nation + Religion (Buddhism) + King. "Thainess" has long been equated with the same triple loyalty as Village Scouting today."

การกระทำอันเป็นการขัดต่อ "พระบรมราชาไชบาย" หรือไม่ยึดถือพระบรมราชาไชบายเป็นเครื่องหมายทาง
ในการดำเนินกิจการ

อย่างไรก็ดี มีข้อพึงระมัดระวังอยู่อีกประการหนึ่ง คือ การอ้าง "พระบรมราชาไชบาย"
หรือ การที่ทรงมี "พระบรมราชาอุปถัมภ์" หรืออื่นใด ทั้งนี้เพราะการอาศัยพระบารมีในการส่งเสริมให้
สิ่งที่ตั้งาม เกิดขึ้นในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ไทยเรากำหนดมาช้านาน แต่ในยุคสมัยปัจจุบัน พึงตระหนักถึง
การที่ทรง เป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ การอ้างถึง "พระบรมราชาไชบาย" "พระราชประสงค์"
หรืออื่นใดให้กระทำการใด ๆ โดยไม่มีผู้รับสนองพระบรมราชาโองการอย่างเป็นทางการ ย่อมเป็น
การเสี่ยงต่อการที่จะมีผู้คิดไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ดำรงพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์
ภายใต้รัฐธรรมนูญ^(๒๙) จึงน่าจะคิดให้จงหนักว่าสมควรกระทำเพียงใด จึงจะเหมาะสม
พึงสังเกตรด้วยว่าในการที่ได้ทรงส่งเสริมกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้น มิได้ทรงส่งเสริมถึงขนาดที่
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ซึ่งทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิ) ทรงทำ
กับเสือป่า ซึ่งทรงอำนวยการฝึกเองเป็นต้น เป็นแต่เพียงการ "แผ่พระบารมี" เสนอแนะแนวทาง
อันเป็นบทบาทที่ทรงกระทำได้ภายใต้ขอบเขตของพระมหากษัตริย์^(๓๐)

---

(๒๙) การเขียนให้มิใช่เข้าใจไปในทำนองนี้ ได้มีขึ้นแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการของลูกเสือชาวบ้าน
ดงบทความ ชื่อ "Village Scouts : The King's Finest" ซึ่งตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา
เป็นต้น

(๓๐) ความข้อนี้ นักวิชาการฝรั่งผู้หนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตไว้ถูกต้องตามความเป็นจริง ดู Muecke,
อ้างแล้ว, น. ๔๒๒ "Vajiravudh took a much more active leadership
role in establishing and directing his Scout organizations than
King Bhumiphol has with the Village Scouts"

ลำดับการดำเนินงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะลำดับการดำเนินงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน โดยสังเขป และโดยมุ่งที่จะได้ทราบถึงบทบาทของทางราชการในกิจการลูกเสือชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะ แนวความคิดของผู้ริเริ่มกิจการลูกเสือชาวบ้านนั้นระบุไว้ชัดเจนว่าต้องการให้องค์กรของลูกเสือชาวบ้าน ได้พัฒนาเป็นการรวมกลุ่มของประชาชนที่เป็นอิสระ สมดัง "พระบรมราโชบาย" ข้อ ๕ และซึ่งปรากฏ อยู่ในเอกสาร "แนวความคิดในการจัดตั้งลูกเสือชาวบ้าน" ความว่า :

"ในด้านองค์กรของประชาชนนั้น โดยมากรัฐ จนท.ของรัฐ เป็นผู้จัดตั้ง เป็นผู้ควบคุมเสียเองในทุกเรื่อง ไม่เคยปล่อยให้ประชาชนเป็นอิสระในขอบข่ายที่เขาควรรับผิดชอบกันเองในฐานะประชาชน ไม่ต้องใช้งบประมาณแผ่นดิน ซึ่งสิ้นเปลืองมาก ถ้าประชาชน มีองค์กรของเขาเอง เขาก็จะดำเนินการกันเอง เพื่อประโยชน์ของเขาเอง อันเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐได้อย่างมากมาย และกว้างขวาง การรวมกลุ่มให้ประชาชนคิดในแบบเดียวกัน มีการพูดการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ด้วยการสมัครใจของเขาอย่างมีเหตุผล ก็จะเป็นทางหนึ่งที่เป็นพลังผลักดันให้พัฒนาชาติได้โดยไม่หยุดยั้ง แต่ถ้าทางราชการควบคุมเขาตลอดไป ก็ต้องอาศัย ความริเริ่มของทางราชการคอยชี้แนะ ถ้าราชการไม่เคลื่อนไหวก็หยุดชะงักทุก ๆ อย่าง ซึ่งเป็นวงจรที่ไม่ชักจပ်สิ้น เสียไม่ได้กันตลอดไป" (๓๑)

---

(๓๑) ใน ประมวลหลักฐานการดำเนินกิจการลูกเสือชาวบ้าน ในพระบรมราชานุญาต , กทม. , มูลนิธิลูกเสือชาวบ้านแห่งประเทศไทย, โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๒๖ ซึ่งเป็นหนังสือประมวลเอกสารต่าง ๆ หนังสือติดต่อ และคำสั่งของทางราชการ ที่สมบูรณ์ที่สุดในขณะที่ทำการวิจัย ทำการประมวลโดย พล.ต.ต.สมควร ตรีกุล ผู้วิจัยใช้ เอกสารนี้เป็นหลักในการเขียนรายงานส่วนนี้

ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็กิจการลูกเสือชาวบ้านถือกำเนิดในกองกำกับการตำรวจ
ตระเวนขอบแดนเขต ๔ อุดรธานี เมื่อปี ๒๕๑๔ โดยการอบรมในระยะแรก มีเจ้าหน้าที่
กระทรวงศึกษาธิการในท้องที่ร่วม เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

ต่อมาเมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการเมื่อ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๕
ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระราชทานเงินส่วนพระองค์เพื่อใช้ในการจัดชุดผ้าพันคอ
พระราชทานลูกเสือชาวบ้านที่ผ่านการอบรมนั้น ได้ทรงมอบหมายให้กองกำกับการตำรวจตระเวน
ชายแดนเขต ๓-๔ รับไปดำเนินการตามพระราชประสงค์ จึงอาจถือได้ว่าการดำเนินการ
เรื่องลูกเสือชาวบ้าน ยังอยู่ที่ กก.ตชด.เขต ๓-๔ เป็นหลัก

๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๕ สมุหราชองครักษ์ มีหนังสือ กท.๐๒๐๔/๒๔๔๗ ถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย
แจ้งถึงการที่ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์
และตั้งพระราชประสงค์ให้กิจการนี้แพร่หลายออกไปทุกจังหวัด
ปลัดกระทรวงมหาดไทยได้สั่งการทนายหนังสือให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
ทุกจังหวัดหาช่องทางดำเนินการตามพระราชประสงค์ ตามโอกาส
และท้องที่ต่อไป

ถึงจุดนี้ยังไม่มีโครงสร้างใด ๆ รองรับกิจการของลูกเสือชาวบ้านนอกจากว่า
กก.ตชด.เขต ๓-๔ เป็นหลักรับผิดชอบ และผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสนับสนุนให้แพร่หลายออกไป

๕ กรกฎาคม ๒๕๑๖ สภาลูกเสือแห่งชาติ ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้รับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้เป็น
องค์กรประชาชนดำเนินการโดยประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน
และมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เป็นผู้อำนวยการ
ลูกเสือชาวบ้าน

๘ ตุลาคม ๒๕๑๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหนังสือที่ มท ๐๑๐๐/ว.๔๓๐
ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด สั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด
เข้าดำเนินการด้วยตนเองในฐานะผู้อำนวยการลูกเสือชาวบ้าน พร้อมแจ้งผล
ให้กระทรวงมหาดไทยทราบ ถึงจำนวนยอดลูกเสือชาวบ้านทุกวันสิ้นเดือน

จึงดูเหมือนว่าทางกระทรวงมหาดไทย ถือกิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นนโยบายสำคัญ และในขณะที่เดียวกันการดำเนินกิจการครอบคลุมถึงการร่วมมือของเจ้าหน้าที่ลูกเสือของภาคของจังหวัด ซึ่งบางส่วนเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการด้วย แต่พึงสังเกตว่าในระดับชาติ กระทรวงศึกษาธิการยังไม่มึนโยบายในเรื่องนี้

หากจะหันมาดูสถิติการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศในช่วงนี้ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ผ่านการฝึกอบรมในแต่ละปี มีจำนวน ๒,๐๐๐ ในปี ๒๕๑๔ ๑๖,๑๓๗ คนในปี ๒๕๑๕ ๒๒,๖๐๔ คนในปี ๒๕๑๖ และ ๕๘,๕๒๙ คนในปี ๒๕๑๗^(๓๒)

หลังจากนั้นไม่ปรากฏเอกสารการเปลี่ยนแปลงในวิธีการใด ๆ จนกลางปี ๒๕๑๙ (ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป) แต่ปรากฏว่าการฝึกอบรมมีจำนวนมากขึ้นเป็นที่น่าสังเกตระหว่างปี ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๑๙ คือ ๙๘๐ ครั้ง จำนวน ๕๘,๕๒๙ คนในปี ๒๕๑๗ ๑,๔๙๓ ครั้ง จำนวน ๑๓๘,๒๔๙ คนในปี ๒๕๑๘ และ ๒,๓๘๗ ครั้ง จำนวน ๑,๘๙๗,๕๔๐ คนในปี ๒๕๑๙ และเริ่มลดลงเป็น ๑,๗๙๖ ครั้ง จำนวน ๓๖๔,๒๘๑ คน (ประมาณครึ่งหนึ่งของปี ๒๕๑๙) ในปี ๒๕๒๐^(๓๓)

ความเฟื่องฟูของกิจการลูกเสือชาวบ้าน หากนับจากจำนวนผู้เข้ารับการอบรมนี้เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาถึงสาเหตุ จากเอกสารของ ศปก. ลสชบ.เอง ได้ระบุว่า ระหว่าง ๒๕๑๕-๒๕๑๘ เป็น"ยุคเผยแพร่ส่งเสริมการดำเนินงาน ขยายกิจการ แสวงหาความร่วมมือออกไปอย่างกว้างขวาง" และระหว่าง ๒๕๑๙-๒๕๒๐ เป็น"ยุคพัฒนา และรับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น"^(๓๔) หากจะพิจารณาว่ามีอะไรเป็นปัจจัยเสริมสร้างให้เกิด"ความร่วมมือออกไปอย่างกว้างขวาง" และได้"รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย" ที่อาจพิจารณาได้ว่า การที่คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๙ (ตามหนังสือ สร.๐๒๐๑/๑๔๘๐๒ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๔) ได้มีมติอนุมัติ"ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ ไปทำหน้าที่เป็นวิทยากร และเจ้าหน้าที่ดำเนินการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน หรือเข้ารับการฝึกอบรมเป็นลูกเสือชาวบ้านได้โดยไม่ต้องเป็นวันลา แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเสียก่อน"^(๓๕) เป็นปัจจัยหนึ่ง

(๓๒) สถิติของศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน รวบรวมเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ผู้วิจัยไม่มีวิธีการใดที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงของสถิตินี้

(๓๓) แหล่งเดียวกัน

(๓๔) "แนวความคิดในการจัดตั้งลูกเสือชาวบ้าน", อ่างแล้ว

แต่โดยที่มตินี้ออกมาในกลางปี ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และจำนวนครั้งของการฝึกอบรมได้เพิ่มขึ้นมากแล้ว จึงไม่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่ม แต่อาจเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่ตัวของกิจการไปอีก ๑-๒ ปี อีกทั้งมตินี้มิได้ระบุชัดเจนถึงการให้สิทธิ เบิกค่าใช้จ่ายตามพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. ๒๕๑๙ หรือสิทธิ เบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาตามระเบียบ ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าอาหารทำการนอกเวลา พ.ศ. ๒๕๑๙ ตามคำขอให้พิจารณาอนุมัติด้วย ก็ยิ่งไม่น่าเป็นปัจจัยสำคัญเท่าใดนัก

ปัจจัยสำคัญของการขยายตัวของกิจการลูกเสือชาวบ้าน ในช่วงนั้น น่าจะอยู่ที่บรรยากาศทางการเมืองและสังคมในขณะนั้น ซึ่ง

๑. มีการเปิดให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางกว่าที่เคยเป็นมาก่อน เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นอันมาก ซึ่งประชาชนหลายหมู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน ชาวนา ครูอาจารย์ พ่อค้า หรือแม้แต่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ ก็ได้ใช้โอกาสนั้นในการรวมกลุ่มและเรียกร้องผลประโยชน์ที่ตนคิดว่าเป็นที่พึงมีพึงได้ของตนจากรัฐ และ/หรือนายจ้าง ตลอดจนเสนอความคิดเห็นของตนต่อรัฐอย่างกว้างขวาง โดยทั่วไป

ดังนั้น กิจการลูกเสือชาวบ้าน จึงได้รับผลพวงจากการนี้ด้วย แสดงให้เห็นถึงการที่ประชาชนแสวงหาองค์กรที่ตนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปหนึ่ง นอกจากนั้น โดยที่กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นกิจการที่รัฐให้การสนับสนุน และดูเหมือนว่าดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (เพราะเจ้าหน้าที่ในการฝึกอบรม ตลอดจนวิทยากรส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้ว่าจะได้กระทำการในฐานะส่วนตัว) ก็เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ประชาชน ซึ่งไม่จัดเงินในการรวมกลุ่มของตนเอง และไม่แน่ใจในความเหมาะสมในสายตาของรัฐ ของการที่จะรวมกลุ่มกันเอง จะมุ่งหน้ามาร่วมกิจกรรมลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งรัฐให้การสนับสนุน และซึ่งอ้างได้ว่าเป็นไปตามพระราชประสงค์

๒. ในช่วงกลางปี ๒๕๑๗ การรวมกลุ่มของประชาชน และการปรับตัวของทางราชการต่อการที่ถูกท้าทายจากพลังประชาชน โดยมีผลในทางที่ความขัดแย้งในความคิดและในทางผลประโยชน์ได้ก่อตัวขึ้นอย่างรุนแรง ระหว่างผู้ที่ต้องการจะคงสภาพเดิมของสังคมการเมืองเอาไว้ กับผู้ที่ต้องการจะแปรสภาพสังคมไปในทางที่มีความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น เป็นทวีคูณในสภาพความขัดแย้งนี้ พลังฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย ซึ่งต้องการเห็นความเป็นปึกแผ่นของระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการดำเนินไปอย่างมีจังหวะก้าว ของการขยายความเป็นธรรมในสังคม ประสบความยากลำบากในการปฏิบัติการตามอุดมการณ์นั้น

ในช่วงนี้ (ระหว่างกลางปี ๒๕๑๗ ถึงการรัฐประหาร โดยคณะทหาร "ปฏิรูป") บุคคลสำคัญในรัฐบาล ในวงการทหารตำรวจ และวงการราชการ ตลอดจนสื่อมวลชนในการกำกับกิจการของส่วนราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะทหาร ได้แสดงทัศนะเป็นการต่อเนื่องกัน อย่างหนักหน่วงถึงภัยต่อประเทศชาติ และราชบัลลังก์ จากความคิด "สังคมนิยมคอมมิวนิสต์" และจากขบวนการภายใต้การนำของ "นักศึกษาฝ่ายซ้าย" บุคคลเหล่านี้ได้เข้ารับการอบรมลูกเสือชาวบ้านอย่างออกนอกหน้า ทำให้บุคคลทั่วไป เข้าใจไปได้โดยไม่ต้องสงสัยเลยว่า กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นกิจการที่ผู้มีอำนาจในรัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ดังนั้นหากประชาชนคนใดต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่าตน เป็นผู้ที่ยู่ข้างผู้มีอำนาจในรัฐ หรือ เป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่ทางราชการ จะด้วยเหตุผลประการใดของตนเองก็ตาม ควรที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเป็นลูกเสือชาวบ้านเสีย จึงเป็นเรื่องน่าคิดว่า การที่มีผู้เข้าร่วมกิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นจำนวนมากขึ้น เป็นทวีคูณในช่วงนั้น เป็นเพราะเหตุดังกล่าวเพียงใด และเป็นเพราะเหตุอื่นเพียงใด

ทั้งนี้และทั้งนั้นไม่ควรมองข้ามความมีประสิทธิภาพของวิธีการในการชักจูงประชาชนเข้ารับการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน อันได้แก่การชักชวนโดยปากคำของคนที่มีรู้จักมักคุ้นกันในชุมชน อีกทั้งการใช้เครือข่ายของทางราชการและผู้นำท้องถิ่นในการชักจูง เป็นสำคัญ สำหรับข้อกล่าวหาที่ว่ามีการสร้างสถานะการบังคับให้เข้ารับการอบรมนั้น ก็เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยได้ทดสอบหาความจริงในการวิจัยภาคสนาม เท่าที่จะกระทำได้ ดังปรากฏอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยภาคสนามของรายงานนี้

นอกจากนี้ปรากฏในสื่อมวลชนอย่างน้อยก็ในระดับชาติว่า ในช่วงดังกล่าว
กิจการลูกเสือชาวบ้าน ได้ถือเอา "อุดมการ" หนึ่งของตน คือ "การยึดมั่นและจงรักภักดีต่อสถาบัน
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์..." โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นหัวใจสำคัญ
ของการกำหนดบทบาทของลูกเสือชาวบ้านในช่วงนั้น การวิจัยนี้มีได้มุ่งที่จะประ เหมินบทบาทในช่วงนั้น
เป็นสำคัญ ซึ่งหากจะทำจะต้องดำเนินการอย่างอื่นอีกมาก แต่พอจะกล่าวได้ว่า ในแง่ของผู้ที่ดำเนิน
กิจการลูกเสือชาวบ้านมาโดยตลอด เช่น พล.ต.ต.สมควร ทริกุล ต้องการให้บทบาทในขณะนั้น
เป็นไปในทางที่จะตัดทอนถ่วงดุลย์ฝ่ายซ้าย มิให้ "ล้ำเส้น" จนมีผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
ในทางเสียหาย และต้องการให้การตัดทอนดังกล่าวเป็นไปในทางที่สันติ แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น
ในสภาพแวดล้อมที่มีการแตกความคิดความต้องการเป็นสองขั้ว ตลอดจนการแสดงทัศนะของบุคคล
สำคัญดังกล่าวแล้ว ก็คือ ลูกเสือชาวบ้านบางคนมีอาจควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนให้อยู่ในกรอบ
ของวิธีการสันติได้ และได้มีส่วนในการเพิ่มความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร
จนเกิดเหตุการณ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อันเป็นสภาวะการณ์
ที่คณะนายทหาร ตำรวจ ซึ่งขนานนามตนเองว่า "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" ได้เข้ารัฐประหาร
ยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน นำโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
ในวันเดียวกันนั่นเอง

ประเด็นที่ต้องการย้ำในที่นี้ เพื่อเป็นอุทธาหรณ์แก่ผู้บริหารกิจการลูกเสือชาวบ้าน
ก็คือ การขยายตัวของกิจการในช่วงปี ๒๕๑๗-๒๕๑๙ เป็นการขยายตัวที่เกินปกติธรรมดา อันพึงจะ
คาดคะเนได้สำหรับกิจการทำนองนี้ เป็นการขยายตัวที่ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์เฉพาะ ไม่ควรที่จะยึดถือ
เป็นเป้าหมายของการดำเนินงานตามปกติ อีกทั้งจำนวนคนที่เข้าร่วมอาจไม่ใช่ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ
ของกิจการลูกเสือชาวบ้านในการทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลัก
ของกิจการลูกเสือชาวบ้านก็ได้ จึงต้องคำนึงถึงคุณภาพประกอบกันไปด้วย เพราะหากมวลชน
ที่จัดตั้งขึ้นบางส่วนไม่สามารถที่จะดำรงตำแหน่งอยู่ในกรอบของความพอดีพอควรแห่งอุดมการ
และวิธีการแล้วไซ้ ความเสียหาย อย่างน้อยต่อภาพพจน์ของกลุ่ม ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ
ย่อม เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ

การรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

มีผลกระทบต่อกิจการลูกเสือชาวบ้านบ้างในระยะแรก กล่าวคือ คณะปฏิรูปฯ ได้ออกแถลงการณ์ ฉบับที่ ๔ ห้ามมีวอลุ่มประชุมกันตั้งแต่ ๕ คน ขึ้นไป และได้ขอให้กรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ทุกจังหวัด ระงับการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน และการชุมนุมลูกเสือชาวบ้านทุกกรณี เป็นการชั่วคราว จนกว่าจะสั่งเปลี่ยนแปลง ในการนี้ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน (ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ แต่ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานกิจการลูกเสือชาวบ้านอยู่แล้ว โดยพฤตินัย) ได้ออกแถลงการณ์ ๒ ฉบับ ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ นั้นเอง ให้ลูกเสือชาวบ้าน ตั้งอยู่ในความสงบ และร่วมมือปฏิบัติตามคำสั่งของคณะปฏิรูปฯ โดยเคร่งครัด (๓๖) ต่อมาอีก ๓ วัน ผู้บัญชาการรักษาสันติภาพ (พล.อ.อ.กมล เดชะตุงคะ) ได้อนุมัติให้ศูนย์ปฏิบัติการ ลูกเสือชาวบ้านจัดการฝึกอบรมและชุมนุมลูกเสือชาวบ้าน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ ตามอุดมการณ์ ของลูกเสือชาวบ้านได้ ต่อไป ตามที่ศูนย์ปฏิบัติการฯ เสนอผ่านกองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้า ทั้งนี้ตามความเห็นของ จก.คณะปฏิรูป (พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์) ว่า "การชุมนุมดังกล่าว ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจเมือง เห็นควรอนุมัติ และนำ เรียง ทน.คณะปฏิรูปฯ ทราบด้วย" (๓๗) ดังนั้น การอบรมและชุมนุมลูกเสือชาวบ้านจึงดำเนินต่อไปในเร็ววัน แต่โดยระมัดระวัง วางมาตรการ รักษาความปลอดภัยให้รัดกุม มิให้ถูกแทรกแซงจากผู้ประสงค์ร้ายในวันที่จะก่อวินาศกรรมให้เกิดเหตุร้ายได้ (๓๘)

จึงสังเกตได้ว่า ความเกี่ยวพันกับทางราชการของ ลสช. คงจะมีส่วนช่วยให้งาน กิจการของลสช. ดำเนินไปได้โดยดีดัดเพียงเล็กน้อย แม้ในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในระบบอบ การปกครอง

หนึ่งปีให้หลัง ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง มีการรัฐประหาร โดยคณะปฏิวัติ ประกอบด้วยนายทหารสามเหล่าทัพ ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ และคณะปฏิวัติได้มีคำสั่ง

(๓๖) ดูสำเนาเอกสารต่าง ๆ ใน ประมวล....., อ้างแล้ว น. ๑๒๖ - ๑๒๘

(๓๗) ดูสำเนาใน ประมวล....., อ้างแล้ว น. ๑๑๗ - ๑๒๐

(๓๘) หนังสือ มท. ๐๕๒๑/๘๗๘๑ ของ พล.ต.ต.สมควร ทริกุล ผช.ผบ.ตชค. ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๙

ฉบับที่ ๖ ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ อนุญาตให้มีการฝึกอบรม ลสชบ.ต่อไปได้ ก็กิจการลูกเสือชาวบ้าน จึงสามารถดำเนินต่อไปโดยไม่ติดขัด

แต่หากพิจารณาจากสถิติการดำเนินการอบรม ปรากฏว่าในช่วงระยะปี ๒๕๒๐ และ ๒๕๒๑ จำนวนครั้งของการอบรมลดน้อยลง จาก ๒,๓๘๗ ครั้งในปี ๒๕๑๙ เป็น ๑,๗๙๖ ครั้ง ในปี ๒๕๒๐ และ ๑,๗๘๔ ครั้งในปี ๒๕๒๑ และจำนวนผู้เข้ารับการอบรมลดลงจาก ๑,๘๘๗,๕๕๐ คน ในปี ๒๕๑๙ เป็น ๗๖๔,๒๘๑ คน ในปี ๒๕๒๐ และ ๕๗๖,๓๓๐ คน ในปี ๒๕๒๑ นับเป็นอัตราการลดที่มากที่สุดทีเดียว และได้ลดลงมาเรื่อย ๆ และอย่างฮวบฮาบ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ จนในปี ๒๕๒๖ มีจำนวนครั้งของการฝึกอบรมเพียง ๑๐๓ ครั้ง และจำนวนผู้เข้ารับการอบรมเพียง ๑๓,๘๐๗ คน^(๓๘)

หากจะหาสาเหตุของการนี้ ก็อาจตั้งสมมติฐานได้ว่า เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่สมัย พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งปรากฏเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยไทยอาสาป้องกันชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ อาจพิจารณาได้ว่า ระเบียบนี้เป็นผลมาจากการที่ทางราชการมองเห็นว่าการแข่งขันกันในระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เป็นผู้สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ จึงได้กำหนดแนวนโยบายใหม่โดยเชิญส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งผลเรียนทหารและตำรวจ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มาพิจารณาหาจุดร่วมกลุ่มทั้งหลายให้เหลือเพียงกลุ่มเดียวหรือสองกลุ่ม ระเบียบนี้ยกเลิกระเบียบข้อบังคับคำสั่งโครงการ และแผนการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการกลุ่มอาสาสมัครของส่วนราชการในสำนักกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน จังหวัด รัฐวิสาหกิจ หรือส่วนราชการอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกันนี้"^(๓๙)

(๓๘) สถิติการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศ, อ้างแล้ว

(๓๙) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยไทยอาสาป้องกันชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ อ้างใน มนตรี เจนวิทย์การ, "กลุ่มพลังมวลชนพื้นฐานกับการเข้าร่วมทางการเมืองในชนบทไทย", รัศมีศาสตร์สาร, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๓, กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๕, น. ๑๘๐-๑๘๑

และให้กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ (ยกเว้น ลสช. อาสารักษาดินแดน - อส. และโครงการอาสาพัฒนา และป้องกันตนเองแห่งชาติ - อพป.) รวมอยู่ในรูปเดียวกันหมดเรียกว่า "ไทยอาสาป้องกันชาติ" (ทสปช.) โดยให้อยู่ภายใต้การอำนวยการของหน่วยงานเพียงหน่วยเดียว กล่าวคือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)

แม้ว่า กิจการ ลสช. จะได้รับการยกเว้นตามระเบียบนี้ โดยให้เหตุผลว่าเป็นกิจการของเอกชน ผลของการรวมกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้ชื่อ ทสปช. และภายใต้ กอ.รมน. ได้มีผลกระทบต่อการศึกษาตัว / การหดตัวของ ลสช. อยู่ไม่น้อย ระเบียบดังกล่าวได้ให้อำนาจศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติกลาง ที่ กอ.รมน. มีอำนาจควบคุมสูงมากทุก ๆ ด้าน คือ "มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ การสั่งใช้ การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เอกสารทางวิชาการ การให้คำแนะนำ ตลอดจนการติดตามประเมินผลปฏิบัติงาน" (๔๐) ดังนั้น ทสปช. จึงอยู่ในฐานะที่ได้รับการสนับสนุนตลอดจนควบคุมจากราชการอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากกิจการ ลสช. เท่าที่ได้เป็นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางราชการมิได้ให้การสนับสนุน ลสช. ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ โดยตรงเลย

การที่ ลสช. ได้รับการยกเว้นจากการรวมอยู่ใน ทสปช. (ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดกันแน่ แต่พอจะประเมินได้ว่าเป็นเพราะผู้บริหาร ลสช. เอง คำนี้ถึงจุดมุ่งหมายในการที่จะให้ ลสช. เป็นองค์กรของประชาชน และได้กำหนดแนวนโยบายที่จะให้ไปร่วมกับ ทสปช. ว่าเป็นผลสำเร็จ) ทำให้ ลสช. ต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็นคู่แข่งกับ ทสปช. ในการดึงมวลชนมาร่วมกิจการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังปรากฏข้อมูลชี้ให้เห็น เช่นนี้ในส่วนของ การวิจัยภาคสนามของงานวิจัยนี้

ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๑ นั้นเอง ให้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ สร. ๗๕/๒๕๒๑ เรื่อง การดำเนินการลูกเสือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านขึ้น โดยมีสำนักงานอยู่ที่กองบัญชาการตชด. เป็นการชั่วคราว และให้ ศปก. ลสช. มีหน้าที่เป็นศูนย์รวม

ของกิจการ ลสข.ทั่วประเทศ ในด้าน"การประสานงาน การฝึกอบรม การสนับสนุน การทะเบียน การวางแผน การแสวงหาความร่วมมือ การพัฒนา การติดตามผล เกี่ยวกับกิจการของ ลสข." (๔๑) นอกจากนี้ มีการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เข้ารับตำแหน่งใน สปก.ลสข. และให้มีการประสานงาน ระหว่างฝ่ายศึกษาธิการ ฝ่ายมหาดไทย ฝ่ายตำรวจทุกระดับ พร้อมทั้งให้ สปก.ลสข.นี้ ขึ้นตรงต่อสภาลูกเสือแห่งชาติ โดยมีคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติเป็นที่ปรึกษา และกำกับดูแล

อาจพิจารณาได้ว่า คำสั่งสร.นี้เกิดขึ้นจากการปรับตัวของผู้บริหาร ลสข.

อันเนื่องมาจากระเบียบ สร. เรื่อง ทสข. เป็นการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ให้เด่นชัดกว่าที่เคยเป็นมา แต่ก็เปรียบเสมือนการทำให้สิ่งที่ดำเนินอยู่แล้ว เป็นทางการขึ้น

แม้ว่าการดำเนินการให้มีคำสั่งดังกล่าวจะเป็นที่เข้าใจ เมื่อคำนึงถึงสภาพแวดล้อมดังกล่าว และปัญหาที่ สปก. ลสข. ประสบ ในการประสานงานให้เกิดผล แต่ก็สมควรตั้งข้อสังเกตว่าการปรับตัวในลักษณะดังกล่าว คือให้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีในเรื่องของโครงสร้างการดำเนินงานของ ลสข. เป็นการปรับตัวที่มีแนวโน้มไปในลักษณะของการที่ทางราชการจะเข้าไปดูแลกิจการลูกเสือชาวบ้านอย่างเป็นระบบมากขึ้น อันอาจขัดกับเจตนารมณ์ที่จะให้กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นองค์กรประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ทั้งนี้แม้ว่าคำสั่งดังกล่าวจะระบุไว้ว่า "ส่วนราชการฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นของประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประโยชน์ของประชาชน" และสปก.ลสข. จะอยู่ที่ กบ.ตชด.เป็นการชั่วคราว แล้วก็ตาม

อนึ่ง ในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ สปก. ลสข.นั้น ได้มีความพยายามให้มีตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามา การแต่งตั้งดังกล่าวบรรลุผลในส่วนของตชด. ของฝ่ายศึกษาธิการ (นายสมเกียรติ พรหมสาขา ณ สกลนคร) และของฝ่ายกองการลูกเสือ (นางปลื้มจิต โคตรวิชัย) ส่วนทางด้านกระทรวงมหาดไทยนั้นปรากฏว่าไม่สามารถหาตัวแทนมาได้ ความไม่พร้อมมูลดังกล่าวนี้ อาจพิจารณาได้ว่าเป็นผลมาจากความที่ ลสข.มีลักษณะ"กึ่งราชการ"นั่นเอง

---

(๔๑) คำสั่ง สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ สร. ๗๕/๒๕๒๑ ใน ประมวล..., อ้างแล้ว, น. ๑๐๖-๑๐๘

ต่อมาในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๑ คณะรัฐมนตรีได้ทบทวนมติ เมื่อ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๙ เรื่องการเดินทางของข้าราชการไปในกิจการลูกเสือชาวบ้าน และในคราวนี้มีมติให้เบิกจ่าย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เพื่อการนี้ได้ พร้อมทั้งให้เบิกจ่ายย้อนหลังตั้งแต่เริ่มต้น การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านด้วย (เฉพาะรายที่ถูกหักทวงในการเบิกจ่ายเท่านั้น) นับได้ว่า ทางราชการได้เข้ามาสนับสนุนทางด้านงบประมาณ แม้จะโดยอ้อมก็ตาม แต่ผู้วิจัยทราบมาว่า การเบิกจ่ายดังกล่าว ในบางกรณีก็ยังมีปัญหาอยู่ จึงไม่อาจประเมินความจริงจังของทางราชการ ในเรื่องนี้ได้แน่ชัด

ต่อมาเพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาไม่มีผู้รับผิดชอบที่แน่ชัดในท้องที่ ซึ่งมีมานานแล้ว จึงได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ สร. ๕๒/๒๕๒๒ เรื่อง การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน ภาคและเขต ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๒๒ ลงนามโดย พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์^(๔๒) คำสั่งนี้ให้จัดตั้ง ศปก.ขึ้น ในบริเวณ กบ.ตชด.ภาคและเขต เป็นการชั่วคราว และให้ผู้บังคับการ ตชด.ภาคและเขต เป็นผู้อำนวยการ ศปก.ลสชบ.ภาค และเขตด้วย คำสั่งนี้จึงเป็นการสั่งการสืบเนื่อง สัมพันธ์กับคำสั่งที่ สร. ๗๕/๒๕๒๑ และเป็นการวางโครงสร้างระบบการดำเนินงานลูกเสือชาวบ้าน ให้อิงอยู่กับระบบการบังคับบัญชาของทางตำรวจตระเวนชายแดนโดยแน่นอน

การดำเนินกิจการในช่วง ๒๕๒๑-๒๕๒๒ นี้มีการทำโครงสร้างให้แน่ชัดครอบคลุม ทั่วประเทศ ทาง ศปก.ลสชบ.ถือว่าเป็น"ยุคติดตามผล เพื่อพัฒนากิจการลูกเสือชาวบ้านให้เกิด ประสิทธิภาพต่อเนื่อง"^(๔๓) แต่แนวโน้มของการที่กิจกรรมการฝึกอบรมใหม่ลดลงก็ยังคงปรากฏอยู่ ต่อไป

---

(๔๒) ประมวล... อ่างแล้ว, น. ๑๐๐-๑๐๓

(๔๓) ประมวล... อ่างแล้ว น. ๑๕๑

ตั้งนั้นในปี ๒๕๒๓ จึงปรากฏว่าทาง ศปก. ลสข. มีความพยายามประมวลว่า
กิจกรรมต่าง ๆ ของ ลสข. มีอะไรบ้าง สอดคล้องกับนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของทาง
ราชการ และบำเพ็ญประโยชน์อย่างไรบ้าง เช่น มีการฝึกอบรมการปฐมพยาบาล และอนามัย
การฝึกอบรมหลักสูตรการรักษาความปลอดภัย หลักสูตรการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของชาติ
มีการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น อีกทั้งยังได้ประมวลอุปสรรค ข้อขัดข้องไว้ด้วย
ว่า

๑. ชาวบ้านมอง ลสข. ก่อนข้างจะเป็นผู้มีอิทธิพลผูกขาดความจงรักภักดี
ต่อพระมหากษัตริย์เหนือกว่าประชาชนธรรมดา
๒. ลสข. มีความรู้สึกว่ารัฐราชการที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้การสนับสนุน
เท่าที่ควร ส่วนราชการอื่นไม่ให้การสนับสนุนเลย
๓. ลสข. ส่วนใหญ่ทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่มีปริมาณมากกว่าคุณภาพ...
๔. ลสข. มีความเบื่อหน่ายเมื่อถูกเรียกรื้อถอนนำไปพัฒนาบ่อย ๆ

บางครั้งถูกใช้ไปในทางขัดต่อเจตนารมณ์ของบ้านเมือง

๕. มีผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ เกรงว่าตนจะสูญเสียอิทธิพลลงไป จึงได้คิดจะบ่อนทำลาย
หรือควบคุมกิจการ ลสข. ไว้ในอำนาจ ไม่นับใจว่า ลสข. จะเข้ากับฝ่ายใด หลายกลุ่มจึงไม่ให้
ความไว้วางใจในกิจการ ลสข. ส่วนผู้มีเจตนาดีต่อกิจการลสข. เริ่มเสียขวัญและกำลังใจ (๔๔)

จากการนี้ได้มีข้อเสนอในการแก้ไขต่าง ๆ หลายประการ อันเป็นการย้ำประเด็น
ของการให้ลสข. ได้ปฏิบัติตามแนวทางอุดมการพระบรมราโชบาย ภารกิจ กฎ คำปฏิญาณ ธรรมเนียม
ประเพณี ของลูกเสือชาวบ้านเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นเป็นที่น่าสนใจว่า ได้มีโครงการให้
"ประสานเร่งรัดปรับปรุงนโยบายของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้ค้ำแรง และยกระดับจำนวนการฝึ
อบรมลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งตกต่ำถึงประมาณร้อยละ ๖๐ ในปี ๒๕๒๒ ให้กลับสูงขึ้นไปตามมาตรฐานเดิม
หรือสูงยิ่งขึ้นไปอีก เป็นการเร่งเพิ่มให้ถึงเป้าหมายจำนวน ลสข. ๕ ถึง ๘ ล้านคน" (๔๕)

(๔๔) หนังสือ สร.๔๐๐๑/๓๓๕๘ วันที่ ๒๖ ก.ย. ๒๓ จาก ทน.ฟกร.กอ.รมน. ถึง ผอ.ปก.

รายละเอียดดูในรายงานกิจการลสข. ปี ๒๕๒๒, ศปก.ลสข., ๑๔ ก.พ.๒๕๒๓

(๔๕) รายงานกิจการ ลสข., เพิ่งอ้าง, น. ๑๖

จากการนี้ จึงได้มีการขอให้ กอ.รมน. ได้ให้ความสำคัญแก่กิจการลสข.มากยิ่งขึ้น ซึ่ง กอ.รมน.ก็ได้สนองตอบในหลักการ ส่วนทางการดำเนินการนั้น ผู้วิจัยไม่มีโอกาสได้ทราบว่า มีผลอย่างไร แต่หากจะพิจารณาในประเด็นที่ว่า กอ.รมน.เอง ก็มีภารกิจรับผิดชอบงาน ทสพช.อยู่แล้ว จะให้ความสนใจแก่กิจการลสข.ได้เพียงใด อีกทั้งยังถือตนได้ว่าไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ทั้งยังพอประเมินได้ว่าการสนองตอบในหลักการนั้นไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ จากหนังสือที่ มท.๐๕๒๑(ชก)/๒๕๖ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๕ ของ พล.ต.ต.สมศวรร ทริกุล รอง ผอ.ศปก.ลสข. ถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย ในเรื่อง การปรับปรุงงานลูกเสือชาวบ้าน ความว่า "เมื่อประมาณปลายปี ๒๕๖๑ รัฐบาลและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน มีนโยบายเร่งด่วนให้ขยายการฝึก ทสพช. และ อพป. เป็นหลัก ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของทางราชการจึงต้องเอาใจใส่งานดังกล่าว ทำให้มีโอกาสสนับสนุนงานของลูกเสือชาวบ้านน้อยลง จนเกือบจะหยุดนิ่ง ไม่สามารถขยายงานโครงการต่อเนื่อง และการติดตามผลเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรลูกเสือชาวบ้านได้" (๕๖)

จึงอาจสรุปได้ว่า กิจการลูกเสือชาวบ้านในช่วง ๒๕๖๓-๒๕๖๕ ได้ลดระดับลงอย่างมาก ดังข้อวินิจฉัยในการแบ่งยุค ของ ศปก.ลสข.เองว่า "เป็นยุคขลอการเจริญเติบโตและขยายตัว เพราะวิทยาการและจนท.ต้องไปส่งเสริมการฝึกในรูปแบบอื่น ๆ ...จนต้องระงับการฝึกอบรมลสข.ไว้ชั่วคราว แม้จะมีการฝึกอบรมบ้างก็เป็นไปอย่างช้า" (๕๗)

ในกลางปี ๒๕๖๕ ทางศปก.ลสข. ได้แสวงหาความหวังและช่องทางในการ"รื้อฟื้น" กิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านขึ้น โดยอ้างว่าองค์กรต่าง ๆ ตามปรารภของรัฐบาลและกอ.รมน. มั่นคงขึ้นทุกโครงการแล้ว และให้เหตุผลว่า"ลสข.จำนวนมากยังเสื่อมใสอยู่ในอุดมการ พยายามทำกิจการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ และมีความรู้สึกทางราชการทอดทิ้ง และขัดแย้งเจตนาารมย์ ความต้องการของประชาชน" (๕๘) ช่องทางที่เสนอต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย

(๕๖) สำเนาใน ประมวล..., น. ๘๔-๘๕ เน้นโดยผู้วิจัย

(๕๗) ประมวล....., น. ๑๕๑

(๕๘) มท. ๐๕๒๑(ชก) ๒๕๖, อ้างแล้ว, น. ๘๕

มีตั้งแต่การจัดชุมนุมผู้บังคับบัญชาลสช. การจัดประชุมวิทยากร การจัดประชุม ลสช.ทุกระดับ การนำสัมโนจำนวนลสช. จัดกลุ่มลสช.ให้เป็นระบบ พร้อมการเลือกตั้งผู้นำและกรรมการ จนถึงการศึกษาโครงการต่อเนื่อง ซึ่งทางปลัดกระทรวงมหาดไทยก็ได้สั่งการไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและปลัดกรุงเทพมหานครให้"พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป" เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๒๕ นอกจากนั้น สปก.ลสช.ได้ขอให้กระทรวงศึกษาธิการ ถือว่ากิจการลสช.เป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผลสำเร็จ^(๔๙) อีกทั้งกรมตำรวจเองก็ได้มีการอนุมัติให้กองบัญชาการตำรวจต่าง ๆ บางกองเป็นหน่วยสนับสนุนในการฝึก ลสช.ตามที่ สปก.ลสช.เสนอด้วย^(๕๐)

ผลของการดำเนินการเร่งรัดส่วนราชการต่าง ๆ ให้สนับสนุนให้มีการฟื้นฟู กิจกรรมของลสช. ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเป็นอย่างไร คงจะต้องดูกันต่อไป ที่ได้นำมาสรุปความไว้ ณ ที่นี้ก็เพื่อเป็นการแสดงข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้จากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ใน สปก.ลสช.เป็นหลัก ข้อมูลหลายส่วนของการวิจัยเอกสารนี้ ได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนด คำถามในการวิจัย โดยแบบสอบถามในภาคสนามด้วย

จากการศึกษาเอกสาร และดูสภาพแวดล้อมประกอบ พอสรุปได้ว่า การพึ่งพิง ระบบราชการ ตัวข้าราชการตลอดจนบารมีของข้าราชการ มีผลต่อความเติบโต/การหดตัวของ กิจการลูกเสือชาวบ้านมากทีเดียว มาตรการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการหดตัวในระยะ ๕ ปี ที่ผ่านมา ก็เป็นมาตรการที่เรียกร้องความสนใจ ความ เป็นระบบ ในกิจการของลูกเสือชาวบ้าน เป็นลำดับ

ทำให้เกิดข้อคิดที่ว่า กิจการลูกเสือชาวบ้านโดยตัวของมันตกอยู่ในทางสองแพร่ง ระหว่างการเป็นกิจการของทางราชการ จัดตั้งควบคุม สนับสนุนส่งเสริมอย่างเป็นทางการ เป็นราว โดยทางราชการ กับภารกิจมุ่งหมายให้เป็นกิจการของประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน

---

(๔๙) ดู ศธ. ๐๒๐๘/๑๒๓๑๗ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๖ ใน ประมวล....., น. ๗๕-๗๖

(๕๐) มท.๐๖๔๖.๓/๒๒๘๗ ลงวันที่ ๗ พ.ย. ๒๖ ใน ประมวล....., อ้างแล้ว, น. ๔๙-๕๐

เพื่อประชาชน ปัญหาใหญ่ก็คือว่า หากความต้องการเป็นในประการหลัง จะกำหนดบทบาทของ
ทางราชการในแต่ละช่วงของพัฒนาการอย่างไรให้ดำเนินไปได้เป็นผลสำเร็จ ปัญหานี้เป็นปัญหา
ที่สลับซับซ้อนทั้งในทางด้านทฤษฎี และในด้านการปฏิบัติ ภายใต้สภาวะการณ์ทางนโยบายการเมือง
ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ ของการแข่งขันด้านอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ทหาร ตำรวจ
พลเรือน และเอกสาร ระหว่างอุดมการณ์ประชาธิปไตย กับวิธีการเผด็จการเบ็ดเสร็จ เป็นปัญหา
ที่งานวิจัยนี้มีได้วางแผนไว้ว่าจะศึกษา จึงขอเพียงแต่ตั้งข้อสังเกตเชิงคำถามไว้ ณ ที่นี้

บทที่ ๒ : ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยภาคสนาม

คำนำ

ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินสถานการณ์และหาแนวทางปรับปรุงกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านในเขตภาคกลางในครั้งนี้ เป็นที่ตกลงกันว่า การศึกษาครั้งนี้มีลักษณะเป็นการเลือกศึกษาเพียงบางท้องที่เพื่อเป็นตัวอย่างในอันที่จะหาข้อสรุปรวม ดังนั้นจึงเลือกศึกษาเพียง ๓ จังหวัด คือ สมุทรปราการ อุดรธานี และปราจีนบุรี แต่ละจังหวัดจะเลือกศึกษาเพียง ๒ อำเภอ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นไปได้ที่จะศึกษา ที่จังหวัดอุดรธานีนั้นได้เลือกศึกษา อำเภอเมือง กับอำเภอลาดบัวหลวง ที่จังหวัดสมุทรปราการเลือกศึกษาอำเภอบางพลี กับอำเภอพระประแดง ส่วนที่จังหวัดปราจีนบุรีนั้นได้เลือกศึกษาอำเภอเมือง กับอำเภอศรีบุญเรือง การเลือกเอา ๓ จังหวัดดังกล่าวด้วยเหตุผลว่าอาจจะมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างในกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านในเขตจังหวัดที่ใกล้ชิดกับกรุงเทพฯ เช่น สมุทรปราการ กับจังหวัดที่ห่างไกลและใกล้ชิดกับพรมแดน เช่น ปราจีนบุรี ส่วนอุดรธานีนั้น พอถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของจังหวัดในแถบที่ราบลุ่มภาคกลางโดยทั่วไป อนึ่งยังเห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดชายแดน กับจังหวัดสมุทรปราการที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่มาก อาจจะมีปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมลูกเสือชาวบ้านมีลักษณะแตกต่างกันได้ ในการเลือกอำเภอของแต่ละจังหวัดได้อาศัยหลักการคล้าย ๆ กันคือ เลือกอำเภอที่ใกล้ชิดกับศูนย์กลางของจังหวัด กับที่อยู่ห่างไกลออกไป ส่วนกรณีของสมุทรปราการนั้นถือว่าอำเภอบางพลีเป็นเขตการเกษตรกรรม ส่วนอำเภอพระประแดงเป็นเขตโรงงานอุตสาหกรรม

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลูกเสือชาวบ้านในคราวนี้อาศัยการทอแบบสอบถามเป็นสำคัญแบบสอบถามมีด้วยกัน ๔ ชุด คือ (๑) แบบสอบถามผู้ที่เคยผ่านการอบรมลูกเสือชาวบ้านมาแล้ว (๒) แบบสอบถามข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรมลูกเสือชาวบ้าน (ลสช.บ.) (๓) แบบสอบถามผู้ที่เคยทำ / กำลังทำหน้าที่เป็นวิทยากร ลสช.บ. และ (๔) แบบสอบถามผู้นำท้องถิ่นเพื่อหยั่งทัศนะเกี่ยวกับลสช.บ. การทอแบบสอบถามนั้นมิได้ทำโดยการส่งไปให้ผู้ตอบตอบกลับมา แต่ได้ใช้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ชักถามผู้ที่ตอบแบบสอบถาม อันทำให้มีโอกาสแก้ไขข้อข้องใจบางอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามได้ แบบสอบถามชุดที่ ๑ มีคำถาม ๑๖ ข้อ แบบสอบถามชุดที่ ๒ มีคำถาม ๑๓ ข้อ แบบสอบถามชุดที่ ๓ มีคำถาม ๑๔ ข้อ และแบบสอบถามชุดที่ ๔ มีคำถาม ๑๒ ข้อ (รายการคำถามดูในภาคผนวก)

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดรวม ๕๔๓ คน แบ่งออกตามประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม	จังหวัด						รวม
	อยุธยา		สมุทรปราการ		ปราจีนบุรี		
	อ. เมือง	ลาดบัวหลวง	บางพลี	พระประแดง	อ. เมือง	อรัญประเทศ	
๑. ผู้ผ่านอบรมลสช.	๖๒	๔๑	๘๘	๘๙	๕๖	๓๐	๓๖๖
๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง	๖	๘	๑	๔	๘	๘	๓๕
๓. วิทยากร	๑๐	๘	๓	๕	๑๖	๔	๔๖
๔. ผู้นำท้องถิ่น	๑๙	๑๗	๗	๒๗	๑๐	๑๖	๙๖
รวม	๙๗	๗๔	๙๙	๑๒๕	๙๐	๕๘	๕๔๓

ข้อจำกัด

การวิจัยในคราวนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ดังนี้คือ

๑. การเกิดน้ำท่วมใหญ่ ในท้องที่ที่ไปทำการวิจัย ทำให้ไม่สะดวกมาก ทั้งบุคคลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ ข้าราชการไม่สามารถแบ่งเวลามาให้ความสนใจตอบข้อซักถามอย่างจริงจัง จำนวนข้าราชการที่ตอบแบบสอบถามในทั้ง ๓ จังหวัด จึงมีเพียง ๓๕ คน (นับเฉพาะแต่ข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคารอบรมไม่นับรวมวิทยากร) ทั้งเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งรับผิดชอบที่เป็นหัวหน้าส่วนราชการมักให้เจ้าหน้าที่ในระดับรองลงไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแทนตน ข้อนี้ทำให้เกิดปัญหาว่าข้าราชการไม่สนใจในเรื่องที่ถูกสอบถามคือกิจการลสช. หรือว่ามีเหตุจำเป็นเฉพาะหน้า แต่พึงสังเกตว่าข้าราชการที่ตอบแบบสอบถาม ยินดีให้ความเห็นอธิบายคำตอบของตนเกือบทุกคน

๒. ไม่ได้กำหนดจำนวนของประเภทผู้ตอบแบบสอบถามเอาไว้ล่วงหน้า เพราะเกรงจะได้จำนวนไม่ครบตามที่ต้องการ ซึ่งก็เป็นความจริงเพราะสภาพน้ำท่วมกลายเป็นตัวการสำคัญทำให้ติดต่อกับผู้ตอบแบบสอบถามลำบาก จึงใช้วิธีการสุ่มเอาแล้วแต่ว่ามีใครยินดีและติดต่อได้ในเวลาจำกัด ลักษณะที่ไม่สามารถคุมประเภทผู้ตอบแบบสอบถามได้นี้ มองได้ว่าคำตอบไม่มีน้ำหนักเท่ากัน ความคิดของคนกลุ่มหนึ่งที่มีจำนวนคำตอบมากกว่าจะมีสภาพเป็นความคิดเห็นนำไป อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายแต่เพียงจะประเมินสถานการณ์ทั่วไปของ ลสช. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข มิได้มีจุดมุ่งหมายหลักจะทดสอบทัศนะ

ของคนกลุ่มต่าง ๆ ผลที่ออกมาจึง เรียกได้ว่าสนองความต้องการของผู้วิจัย

๓. ลักษณะของแบบสอบถาม ได้เสนอคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือก กับทั้งได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบให้ความเห็นมีมากขึ้น ผู้ตอบจึงมีแนวโน้มที่จะเลือกคำตอบมากกว่าข้อเดียว กับทั้งแสดงความเห็นเพิ่มเติมอีก ดังนั้นเมื่อนับจำนวนผู้ตอบ กับจำนวนคำตอบ จำนวนคำตอบจะมากกว่าจำนวนผู้ตอบ โดยนัยกลับกัน ผู้ตอบบางคนไม่ยอมตอบคำถามบางข้อ หรือตอบคำถามไม่ครบทุกข้อ หรือบางทีตอบว่าไม่ทราบ ซึ่งทำให้จำนวนคำตอบน้อยกว่าจำนวนผู้ตอบในแต่ละข้อได้ ความสับสนเช่นนี้ปรากฏในทุกแห่งที่ไปวิจัย (กรณีของปราจีนบุรี ความคงเส้นคงวามีค่อนข้างสูงกว่าที่อื่น) แต่ในเมื่อการวิจัยคราวนี้มีจุดหมายจะได้ความคิดเห็นต่าง ๆ ของหลาย ๆ ฝ่ายมาประมวลกันเข้าเพื่อหาข้อสรุปนำไปพิจารณาแก้ไขต่อไป การได้ความเห็นหลาย ๆ อย่างย่อมเป็นของดี ไม่น่าจะยึดติดอยู่กับจำนวนคนจำนวนคำตอบมากเกินไป

แต่พึงสัง เกตุว่า การตอบแบบสอบถามเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้ตอบเอง ไม่ได้อาศัยการชักจูงหรือขอร้องของผู้ใด ยกเว้นคำแนะนำให้ผู้วิจัยไปสอบถามผู้นั้นผู้นี้

๔. การวิจัยนี้มีได้มุ่งปริมาณ หรือมุ่งวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ เพราะผู้วิจัยไม่สันทนในแนววิจัยแบบนี้ แต่เน้นหนักในด้านการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การพิสูจน์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ตัวเลขต่าง ๆ ที่แสดงในงานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักอยู่ที่การให้ข้อเท็จจริงในกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยถือการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ การสัมภาษณ์จึงมิได้กำหนดคำตอบไว้ตายตัว ให้โอกาสผู้ตอบแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ข้อสัง เกตต่าง ๆ จากการออกสนามจะได้นำมาประกอบการพิจารณาด้วย ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะเป็นการ เสนอข้อมูลดิบทุกรายการก่อนแล้วจึงจะมีการวิเคราะห์ และตีความในภายหลัง

๑. ข้อมูลที่ได้จากผู้ผ่านการอบรมลสชบ.มาแล้ว ผู้ที่เคยผ่านการอบรมลสชบ.มาแล้ว จำนวน ๓๖๖ คน ได้แก่บุคคลที่มีอาชีพดังต่อไปนี้คือ ข้าราชการครู ข้าราชการบำนาญ พนักงานเทศบาล พ่อค้า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ลูกจ้าง แม่บ้าน ชาวนา และนักเรียน ไม่ปรากฏว่ามีใครที่ยังไม่มีอาชีพเลย ผู้ผ่านการอบรมส่วนใหญ่มีอายุ เกินวัยกลางคนขึ้นไป เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คำถามทั้ง ๑๖ ข้อ มีผู้ตอบดังต่อไปนี้ ส่วนความเห็นเพิ่มเติม หรือความเห็นเป็นอย่างอื่นจะยกมากล่าวถัดไป ตัวเลขที่นำมาแสดง จะคิดเป็นร้อยละทั้งหมด

คำถาม	คำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
	แบบคำตอบ	
๑. ท่านเคยรับผิดชอบจัดงานเกี่ยวกับ ลสชบ.บ้างหรือไม่	เคย	๒๕.๖๒
	ไม่เคย	๗๔.๓๘
๒. ท่านเคยเป็นกรรมการของกลุ่ม ลสชบ.บ้างหรือไม่	เคย	๑๕.๕๖
	ไม่เคย	๘๔.๔๔
๓. ท่านเคยอบรม ลสชบ.ซ้ำหรือเพิ่มเติม บ้างหรือไม่	เคย	๒.๙๙
	ไม่เคย	๙๗.๐๑
๔. ท่านเคยอบรมอย่างอื่นภายหลัง อบรมลสชบ.แล้วบ้างหรือไม่	เคย	๒๗.๕๘
	ไม่เคย	๗๒.๔๒
๕. ท่านยังมีการติดต่อกับผู้อบรม ลสชบ.รุ่นเดียวกันกับท่าน โดยวิธีใดบ้าง	จัดงานสังสรรค์	๑๖.๐๐
	ร่วมในพิธีบางอย่าง	๑๔.๔๖
	พบปะกันเองโดยทั่วไป	๓๕.๒๓
	ร่วมพัฒนาท้องถิ่น	๒๐.๓๑
	ในการต้อนรับบุคคลสำคัญ	๖.๙๒
	อื่น ๆ	๗.๐๘
๖. ท่านคิดว่าอะไร เป็นกิจกรรมสำคัญที่ ลสชบ.รุ่นของท่านได้กระทำ	สังสรรค์ของรุ่น	๑๙.๓๕
	ร่วมเดินขบวน	๖.๖๗
	สร้างสาธารณประโยชน์	๔๕.๕๙
	อื่น ๆ	๒๘.๓๙
๗. ท่านอยากจะให้ลสชบ.มีกิจกรรม อะไรบ้าง	บำเพ็ญสาธารณประโยชน์	๓๑.๓๗
	พัฒนาท้องถิ่นในวันเฉลิมฯ	๒๒.๓๖
	ร่วมมือกับทางราชการ	๑๗.๑๖
	ดูแลความเรียบร้อยของชุมชน	๘.๘๔
	อื่น ๆ	๒๐.๒๘
๘. ท่านมีความรู้สึกว่าการกิจกรรมของ ลสชบ.ชอบ เขาลงไปบ้างหรือไม่ ในระยะปีสองปีมานี้	ไม่ชอบ เขา	๐.๕๕
	ปกติ	๑.๖๖
	ชอบ เขา	๙๑.๑๔
	อื่น ๆ	๖.๖๕

คำถาม

คำตอบ

	<u>แบบคำตอบ</u>	<u>ร้อยละของผู้ตอบ</u>
๙. ท่านคิดว่า เป็นการสมควรที่จะมีชุมนุม ลสข.ประจำปี ปีละครั้งหรือไม่ หากสมควรม่าจะเป็นชุมนุมระดับ	สมควร	๕๓.๕๗
	ไม่สมควร	๖.๔๓
	อำเภอ	๕๔.๑๕
	จังหวัด	๒๘.๑๔
	ระดับชาติ	๘.๐๘
	ทั้งสามระดับ	๙.๕๘
๑๐. การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของ ลสข. นั้น อะไร เป็นปัญหาสำคัญที่สุด	ขาดการสนับสนุนของราชการ	๒๑.๕๓
	สมาชิกไม่ร่วมมือ	๓๐.๓๘
	ขาดเงินทอง	๒๓.๖๘
	อื่น ๆ	๒๔.๔๐
๑๑. ในความรู้สึกของท่าน คนทั่วไป รู้สึกอย่างไรต่อ ลสข.	เป็นของดี	๕๗.๕๖
	เฉย ๆ	๑๔.๕๙
	ควรสนับสนุน	๑๐.๓๔
	ทำให้เกิดปัญหา	๒.๖๕
	อื่น ๆ	๑๔.๘๕
๑๒. การรวมพลังหรือจัดชุมนุมลสข. สมควรทำหรือไม่	สมควร	๘๖.๑๘
	ไม่สมควร	๑๓.๘๒
๑๓. อะไรคือ เหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ ท่านตัดสินใจ เข้าร่วม ลสข.	เห็นว่าเป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงตนเอง	๑๑.๗๙
	เห็นว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชน	๓๑.๘๓
	เป็นโอกาสที่จะได้รู้จัก ผู้หลักผู้ใหญ่	๓.๙๓
	ต้องการแสดงความรักชาติ	๑๕.๒๘
	ต้องการ ได้รับความรู้และ การอบรมด้านอาชีพ	๔.๕๙
	อื่น ๆ	๓๒.๕๓
	วิทย์	๑.๒๗
๑๔. ท่านได้รับการชักชวนให้ เข้าร่วมการ อบรม ลสข.โดยวิธีใด	หนังสือพิมพ์	๐.๖๔
	จากเพื่อน	๒๔.๔๒
	จากผู้ใหญ่ในหน่วยงานที่ทำอยู่	๑๔.๗๑
	จากกำนันผู้ใหญ่บ้าน	๒๔.๒๐
	จากตชด.	๐.๘๕
	จากหน่วยงาน ลสข.	๑๑.๖๘

๑๕. ท่านมองว่า ลสช. เป็น	หน่วยงานอาสาสมัครของ ชาวบ้าน	๒๗.๒๒
	หน่วยงานของทางราชการ	๔๔.๑๗
	หน่วยงานที่ราชการเป็นผู้จัด แต่พูดให้เข้าใจว่าเป็นของ ชาวบ้าน	๑๒.๕๐
	อื่น ๆ	๑๖.๑๑
๑๖. ในกรอบรม ลสช. ท่านประทับใจ ส่วนไหนมากที่สุด	การสอนวิชาลูกเสือ, การสาธารณสุขและพลานามัย	๕.๘๗
	การร้องรำทำเพลง	๒๒.๔๔
	การอยู่ร่วมกันของคนหลาย ประเภท	๓๖.๔๓
	การกระตุ้นความรักชาติ	๓๔.๗๒

ในบรรดาคำถามทั้ง ๑๖ นั้น นอกจากจะมีให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่มีไว้ให้เลือกแล้ว
ยังเปิดโอกาสให้ผู้ตอบอธิบายเพิ่มเติม และให้เลือกคำตอบอย่างอื่นได้อีกด้วย คำอธิบายหรือคำตอบ
อย่างอื่นได้อีก

ข้อ ๑. ผู้ที่เคยรับผิดชอบจัดงานเกี่ยวกับ ลสช. ซึ่งมีจำนวน ๒๕.๖๒% นั้น
เคยทำหน้าที่ประธานรุ่น รองประธานรุ่น ที่ปรึกษาประธานรุ่น เลขาประธานรุ่น ผู้ช่วยประธานรุ่น
ผู้ช่วยเหรัญญิก หัวหน้ากลุ่ม/หมู่สี รองหัวหน้ากลุ่ม/หมู่สี พี่เลี้ยงสี ประชาสัมพันธ์ โฆษก รับผิดชอบงาน
ฝ่ายอาหาร ฝ่ายการแสดง และหน้าที่อื่น ๆ

ข้อ ๔. ผู้ที่ได้รับกรอบรมอื่นหลังจากกรอบรม ลสช. จำนวน ๒๗.๕๘% นั้น
เคยอบรมอย่างอื่นดังต่อไปนี้ (เรียงตามลำดับ จำนวนของผู้เข้าอบรมจากมากไปหาน้อย) คือ ทสช.
ภอ.รมน. อปป.บรรเทาสาธารณภัย อส. กับ สอ.รต. และลูกเสือสามัญเท่า ๆ กัน รสพป. รอส.
อบรมสมุนไพรรักษาโรค และ กนช. จำนวนเท่ากัน

ข้อ ๒. กิจกรรมอื่นที่ได้กระทำในฐานะลสช. ที่เห็นว่า เป็นกิจการสำคัญ ซึ่งมีผู้ตอบจำนวน ๒๘.๓๔% ซึ่งมากเป็นอันดับ ๒ ของเหตุผลในข้อนี้ นั่น ได้แก่ การไปเยี่ยมทหารชายแดน การบริจาคโลหิต ร่วมพิธีวัน ลสช. บริจาคเงิน เยี่ยมรุ่นพี่ รับของขวัญจากพระเจ้าอยู่หัว ทอดกระฐิน นอกนั้นตอบว่า ไม่มี ไม่ทราบ และจำไม่ได้

ข้อ ๑๐. ปัญหาสำคัญอื่น ๆ ในการทำกิจกรรมของ ลสช. นั้น ผู้ตอบจำนวน ๒๔.๔๐% ซึ่งมากเป็นอันดับ ๒ ของความเห็นในข้อนี้ นั่น ได้ให้ความเห็นไว้มากมายที่สำคัญที่สุดคือ การขาดผู้นำที่ดี กับระบุเฉพาะว่าประธานรุ่นไม่มีความสามารถกับไม่มีเวลาให้ รองลงมา เป็นเพราะสมาชิก ลสช. มีภาระต้องหาเลี้ยงชีพ ไม่มีเวลาว่างมาร่วมกิจกรรมได้ ปัญหา รอง ๆ ลงมา คือ เรื่องตัววิทยากร ซึ่งมีปัญหาในเรื่องคุณภาพและความประพฤติ โดยเฉพาะในเรื่องชู้สาว ตลอดจนการขาดแคลนวิทยากร ปัญหา เรื่องเศรษฐกิจอัน เกี่ยวกับการต้องใช้จ่ายเงินในการทำกิจกรรมของ ลสช. นอกจากนี้แล้ว ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคมติดต่อกันไม่สะดวก ปัญหา เรื่องการหาประโยชน์ การไม่มีกิจกรรมหลัก การขาดการกระตุ้น การไม่มีจุดหมายที่แน่นอน การขาดการประสานงานระหว่างประธานรุ่น และ สมาชิกการทุจริตของกรรมการบริหาร การไม่เป็นตัวของตัวเอง และการมีสิ่งอื่นที่มีหลักการดีกว่ามาทดแทน

ข้อ ๑๓. สาเหตุอื่น ๆ ที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลตัดสินใจ เข้าร่วมอบรม ลสช. ซึ่งมีจำนวน ๓๒.๕๓% ซึ่งมาเป็นอันดับ ๑ ของความเห็นในข้อนี้ นั้น เรียงลำดับจากจำนวนของผู้ออกความเห็นจากมากไปหาน้อย คือ ความสนุกสนาน และความแปลกใหม่ ความต้องการอยากได้ผ้าพันคอกับการถูกเพื่อนชักชวนจำนวนเท่า ๆ กัน เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างควมสามัคคี เพราะอยากลองดู เพราะต้องการได้สิทธิพิเศษบางอย่างกับเพราะนายจ้างให้ไปอบรม เพราะเห็นว่ามีเสน่ห์ กับเพราะถูกขอร้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องชักจูง เห็นคนอบรมกันมาก ๆ จึงตามไปด้วย และเพราะมีศรัทธาในพระเจ้าอยู่หัว และพระราชินี มีจำนวนเท่า ๆ กัน นอกนั้นเป็นเพราะเห็นว่ามีลักษณะเป็นกันเองดี จะได้เป็นตัวอย่างแก่คนอื่น อยากรู้สภาพที่แท้จริงกับเพราะทางราชการส่งตัวไปให้เกิดความคุ้นเคยกับชาวบ้าน

ข้อ ๑๔. การชักจูงให้เข้าอบรม ลสช. โดยวิธีการอื่น ๆ ซึ่งมีผู้ตอบจำนวน ๒๑.๒๔% มากเป็นอันดับ ๓ ของความเห็นในข้อนี้เห็น เรียงตามลำดับความมากไปหาน้อยของจำนวนคำตอบ ได้แก่ สม่ครใจไปเองสูงสุด รองลงมา เพราะเห็นประกาศติดไว้ที่วัด เพราะเจ้าอาวาสและญาติที่เคยอบรม มาแล้วชักชวน นอกนั้น เป็นเพราะที่อบรมอยู่ในใกล้บ้าน เคยเห็นการอบรมมาหลายครั้งแล้ว ตลอดจน ได้รับทราบจากกรณีโฆษณากระจายเสียง

๒. ข้อมูลที่ได้จากราชการที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ลสช. ข้าราชการจำนวน ๓๕ คน ที่ได้ช่วยให้ความเห็นนั้นมีตำแหน่งดังต่อไปนี้ ปลัดอำเภอ (๑๐ คน) ศึกษาธิการอำเภอ (๖ คน) นายอำเภอ (๔ คน) ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ (๓ คน) หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้า ประถมศึกษาอำเภอ กับ ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด (ประเภทละ ๒ คน) นอกนั้นมีจำนวนละคน ได้แก่ ผู้ว่าราชการ (จังหวัดสมุทรปราการ) ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด พัฒนาการ เจ้าหน้าที่วี.เค.ระหันโยบายและแผน กับนายภ.เทศมนตรีเทศบาลเมืองอยุธยา คำถามทั้งหมดมี ๑๓ ข้อ ผู้ให้ความคิดเห็นคิดเป็นร้อยละดังแสดงข้างล่างนี้ ส่วนความเห็น เป็นอย่างอื่นจะแสดงต่อจากนั้น

คำถาม	คำตอบ	
	แบบคำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
๑. ในหน้าที่ของท่าน ท่านต้องช่วย เหลือ ลสช. ะอย่างไรบ้าง	เป็นวิทยากร	๑๕.๗๕
	ไปร่วมพิธี	๒๓.๖๘
	ให้คำแนะนำ	๓๒.๕๐
	ช่วยทางการเงิน	๑๐.๕๓
	อื่น ๆ	๑๗.๑๑
๒. ท่านให้ความช่วยเหลือเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ราชการหรือว่าเพราะ เหตุผล อย่งอื่น	เพราะหน้าที่ราชการ	๕๑.๑๑
	เพราะเหตุอย่างอื่น	๔๘.๘๙
๓. ลสช. มีส่วนช่วยทางราชการบ้างหรือไม่	มี	๙๐.๖๓
	ไม่มี	๙.๓๗
๔. ในความเห็นของท่าน ลสช. เป็น ประโยชน์ต่อสังคมทั่วไปบ้างหรือไม่	เป็น	๙๔.๑๒
	ไม่เป็น	๕.๘๘

คำถาม	คำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
	แบบคำตอบ	
๕. ประโยชน์ต่อสังคม เช่นที่ว่าใน ปัจจุบันมีมากหรือน้อยกว่าที่แล้ว ๆ มา	มากกว่า	๒๑.๘๖
	น้อยกว่า	๘๕.๗๑
๖. ประโยชน์ในการอบรม ลสชบ. ตกอยู่กับ ผู้เข้ารับการอบรมเสีย เป็นส่วนใหญ่ใช่หรือไม่	ใช่	๕๕.๕๖
	ไม่ใช่	๔๔.๔๖
๗. หากท่านขอรับรอง ลสชบ. มาช่วยกิจการ ที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือไม่	ช่วย	๘๔.๘๕
	ไม่ช่วย	๑๕.๑๕
๘. บุคคลภายนอก เช่น พ่อค้า นักการเมือง มายุ่งเกี่ยวกับกิจการ ลสชบ. มากเกินไป ใช่หรือไม่	ใช่	๒๒.๒๒
	ไม่ใช่	๒๗.๗๘
	พอสมควร	๕๐.๐๐
๙. จำ เป็นสักแค่ไหนที่จะต้องจัดให้มี กิจกรรมของ ลสชบ. เพื่อแสดงว่า ลสชบ. ยัง เข้มแข็งดีอยู่	จำ เป็นมาก	๕๙.๓๘
	จำ เป็นน้อย	๓.๑๓
	ปานกลาง	๒๕.๐๐
	ไม่จำเป็นเลย	๑๒.๕๐
๑๐. ในทัศนะของท่านอะไรคือรากฐานที่ สำคัญของความ เข้มแข็งของ ลสชบ.	การช่วยเหลือตนเอง	๘.๕๑
	สร้างความสามัคคี	๔๐.๔๓
	การช่วยเหลือชุมชน	๒๗.๖๖
	อื่น ๆ	๒๓.๔๐
๑๑. สมควรจัดฝึกอบรม ลสชบ. ต่อไป อีกหรือไม่	ควร	๖๓.๖๔
	ไม่ควร	๓๖.๓๖
๑๒. สมควรรวมพลังหรือชุมนุม ลสชบ. หรือไม่	ควร	๘๓.๓๓
	ไม่ควร	๑๖.๖๗
๑๓. ในความเห็นของท่านคน เข้ารับการอบรม ลสชบ. เพราะ เหตุใด	เห็นว่าเป็นประโยชน์	
	ในการปรับปรุงตนเอง	๑๙.๑๕
	เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน	๒๗.๖๖
	เป็นโอกาสได้รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่	๒.๑๓
	ต้องการได้ความรู้และการอบรม	
	ด้านอาชีพ	๖.๓๘
เพื่อความมีหน้ามีตา	๘.๕๑	
เพื่อหาช่องทางค้าขาย	๐.๐๐	
อื่น ๆ	๓๖.๑๗	

เนื่องจากคำถามทั้ง ๑๓ ข้อ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบชี้แจงเพิ่มเติมหรือให้ความเห็น
เป็นอย่างอื่น จึงสมควรยกข้อความดังกล่าวมาแสดงไว้ดังนี้

ข้อ ๑. การช่วยเหลือ ลสช. อย่างอื่น ๆ ได้แก่ ในฐานะประธานงาน ลสช. ผู้อำนวยการฝึก
จัดหาสิ่งจำเป็น เช่น ทุน อุปกรณ์ วางแผนการอบรม ตลอดจนรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ

ข้อ ๒. นอกจากจะช่วยเหลือเพราะเป็นหน้าที่ทางราชการแล้ว อาจช่วยเหลือเพราะเหตุ
อย่างอื่นได้อีกคือ ตนเองเป็น ลสช. อยู่ด้วย เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ เพื่อแสดงความจงรักภักดี
ต่อพระเจ้าอยู่หัว เพราะความศรัทธา เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดฝากฝังไว้ เพื่อเป็นการดึงมวลชน
เพื่อสร้างสามัคคี และ เพราะเห็นว่าจะทำให้สังคมดีขึ้น

ข้อ ๓. เห็นว่า ลสช. มีส่วนช่วยทางราชการได้มาก ในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ
(จากมากไปหาน้อย) ช่วยพัฒนาสาธารณสถานและชุมชน พร้อมทั้งจะร่วมมือกับทางราชการอยู่แล้ว เพื่อต่อต้าน
ลัทธิอื่น ๆ กับเพื่อให้ข่าวสารแก่ทางการ ส่วนที่ช่วยเหลือที่มีความสำคัญเท่ากันในการช่วยเหลือทางราชการนั้น
ได้แก่ การดึงมวลชนมาร่วมในพิธีต่าง ๆ ช่วยลดปัญหาบางประการ

ข้อ ๔. ประโยชน์ของลสช. ที่มีต่อสังคมโดยทั่วไปนั้นได้แก่ (จากมากไปหาน้อย) พัฒนา
หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ช่วยสร้างความสามัคคีเพื่ออุทิศการกุศล ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
กับเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้แล้วยังมีอีกหลายประการที่ให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน คือ เป็นการรวมตัว
กันโดยสมัครใจ ไม่แบ่งชั้น สร้างกลุ่ม ช่วยบริจาค เป็นตัวอย่างในการช่วยเหลือชุมชน และเป็นการพัฒนาบุคคล

ส่วนที่เห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่สังคมนั้นก็ เพราะเห็นว่า ลสช. ถูกใช้เป็นเครื่องมือ
ของตนบางกลุ่ม สร้างความแตกแยกมากกว่าจะสร้างความสามัคคี ปัจจุบัน ลสช. ไม่เป็นที่สนใจเสียแล้ว

ข้อ ๕. ประโยชน์ต่อสังคมของ ลสช. ในปัจจุบันมีน้อยลง เพราะสาเหตุมากมาย
ดังต่อไปนี้ (มีน้ำหนักเกือบเท่า ๆ กัน) คือ นโยบายไม่ต่อเนื่อง ไม่มีบทบาท ขาดการประสานประโยชน์
ของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม การหาประโยชน์จากบางหน่วยงาน (สปจ.) ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีสิ่งอื่นขึ้นมาทดแทน
(ทสช.) ไม่มีกิจกรรม ส่วนคำตอบหรือข้อคิดเห็นอื่นมีลักษณะเป็นการบอกจุดอ่อนของลสช. ในปัจจุบันมากกว่า
เรื่องความเป็นหรือไม่เป็นประโยชน์แก่สังคม ส่วนที่ยังเห็นว่า เป็นประโยชน์แก่สังคมอยู่นั้นยกเหตุผลเรื่อง
การสร้างสามัคคีมา เพียงประ เด็น เดียว

ข้อ ๖. ในข้อที่เห็นว่าประโยชน์ตกอยู่กับผู้อบรม (๔๔.๕๖%) และที่เห็นว่าไม่ใช่เช่นนั้น ซึ่งหมายถึงตกอยู่กับส่วนรวม (๔๔.๔๔%) นั้น เหตุผลทางฝ่ายที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้อบรมเองได้แก่ เป็นการฝึกวินัยให้ตัวเอง ได้ความรู้จากวิทยากร ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้เสียสละ ได้ความรื่นเริง แต่ทางฝ่ายที่เห็นว่าไม่ใช่เช่นนั้น เพราะเห็นว่าประโยชน์อยู่ที่การท้องถิ่นได้พัฒนา ได้รับอบรมให้เสียสละแก่ส่วนรวม สร้างความสามัคคี

น่าสังเกตว่ามีผู้ให้ความเห็นต่างหากออกไปอีกด้วยว่า ไม่รู้ว่าผลที่ได้คืออะไรแน่ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ไม่เด่นชัดนั่นเอง อนึ่งยังเป็นการ เน้นหนักในเรื่องความบันเทิงกว่าการสร้าง ความเข้าใจอันดี การไม่มีการติดตามผลทำให้ไม่แน่ใจว่าได้ผล

ข้อ ๗. ในข้อที่ว่าหากข้าราชการขอร้อง ลสช. จะช่วยเหลือ ทั้งนี้ก็เพราะว่า ลสช. ได้รับการอบรมให้เสียสละและเห็นประโยชน์ของส่วนรวม เพราะเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้ความร่วมมืออยู่แล้ว เพราะสาธารณประโยชน์นั้นจะตกอยู่กับ ลสช. เอง ก็เพราะสามารถอาศัยประธาน ลสช. เป็นผู้ชักจูงได้

ส่วนผู้ที่เห็นว่า ลสช. จะไม่ช่วยแม้จะได้รับการขอร้องก็เพราะว่า ความยากจน การคมนาคมไม่สะดวก แยกย้ายประกอบอาชีพในที่ต่าง ๆ กัน เพราะประธานรุ่นไม่มีความสามารถ และเพราะกิจกรรมของ ลสช. ได้ละ เลยกันมานาน

ข้อ ๘. ในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรม ลสช. ของบุคคล เช่น พ่อค้า และนักการเมืองนั้น มีผล คือ ทำให้เกิดความคล่องตัวเพราะได้ช่วยเหลือด้านการเงิน อุปกรณ์ต่าง ๆ อีกด้านหนึ่ง เห็นว่าทำให้เสียภาพพจน์ของ ลสช.

ผู้ตอบถือโอกาสนี้ให้ทัศนะของตนต่อการ เข้ามามีส่วนในกิจกรรมของ ลสช. ของคนเหล่านี้ ด้วย โดยให้ความเห็นไปในทางที่ดีว่า บางคนเป็นผู้เสียสละอยู่แล้ว และบริสุทธิ์ใจ กับเข้ามาเพราะสภาพทางสังคมบังคับด้วย ในทางตรงกันข้ามก็มีทัศนะว่า บุคคลเหล่านี้เข้ามาเพราะต้องการใช้ลสช. เป็นฐานในการสร้างอิทธิพล หวังผลตอบแทนในภายหน้า เช่น โอกาสจะได้เป็นสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้แต่ผู้ที่รับตำแหน่งประธานรุ่นเองก็หวังจะได้รับความสนับสนุนจาก ลสช. ในลักษณะเดียวกัน บ้างก็เห็นว่าผู้ที่เข้ามาร่วมกิจการ ลสช. เพราะหวังจะหาคะแนนนิยมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครองเมืองบางคน บ้างก็มีความเห็นว่า เพราะบุคคลเหล่านี้อยากดัง

ข้อ ๑๐. ในด้านที่เกี่ยวกับว่ามีอะไรอื่นอีกไหมที่กล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของความเข้มแข็งของลสชบ.นั้น ผู้ตอบคำถามระบุเพิ่มเติมว่า ได้แก่วัตถุประสงค์ที่จะดำรงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เอาไว้ ต้องการป้องกันชาติ พิทักษ์ความมั่นคงของบ้านเมือง เป็นการสร้างพลัง ตลอดจนมีผู้ระบุว่า ชาวบ้านคิดว่า ลสชบ. เป็นลูกเสือของพระเจ้าอยู่หัว

ข้อ ๑๑. เกี่ยวกับเรื่องที่ว่าสมควร หรือไม่สมควรอบรมลูกเสือชาวบ้านต่อไปหรือไม่ นั้น ฝ่ายที่เห็นว่าสมควร (๖๓.๖๔%) ให้เหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้ ลสชบ.ช่วยสร้างสามัคคี ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ สร้างพลังมวลชน เป็นประโยชน์แก่สังคม ทำให้มีอุดมการณ์ร่วมกัน นำความเจริญมาสู่ชุมชน สร้างความผูกพันระหว่างกัน เป็นการอบรมคนให้รู้จักเสียสละ

ส่วนผู้ที่เห็นว่าไม่สมควรจะฝึกอบรม ลสชบ. ต่อไปนั้นได้ให้เหตุผลว่า ลสชบ.ในขณะนี้ไม่อยู่ในความสนใจของประชาชน เสียแล้ว บ้างก็ว่าการอบรม ลสชบ.ถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ทั้งมีการฝึก ทสชบ. มาแทนที่ จัดขึ้นมาก็จะไม่มีใครมาร่วมด้วย ลสชบ.มีเป้าหมายไม่เด่นชัดเหมือน ทสชบ. และ กนช. กับเห็นว่าให้มีการอบรมทบทวนจะดีกว่า

ข้อ ๑๒. เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเห็นที่ว่าสมควรหรือไม่ที่จะจัดให้มีการรวมพลังหรือชุมนุม ลสชบ. ฝ่ายที่เห็นว่าสมควร (๘๓.๓๓%) ให้เหตุผลดังต่อไปนี้คือ เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่ายังมีผู้สนใจอยู่อีกหรือไม่ และมีความเห็นในลักษณะที่ใกล้เคียงกับที่เพิ่งจะกล่าวมาแล้ว ๒ ประการคือ เพื่อเป็นทางทำให้ ลสชบ. ดำรงอยู่ต่อไปได้กับเพื่อให้ ลสชบ.รวมตัวกันอยู่ต่อไปได้ ทั้งหมดนั้นเป็นการใช้การรวมพลัง หรือการชุมนุม เพื่อกิจการของ ลสชบ.เอง ในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมทั่วไปนั้น เห็นว่าสมควรรวมพลังหรือจัดชุมนุม ลสชบ. ก็เพราะจะได้ช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อต่อต้านผู้ไม่หวังดีต่อบ้านเมือง เพื่อสร้างความสามัคคี ความรักหมู่รักคณะ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนที่แข็งแกร่งของประชาชน ส่วนที่คณะในลักษณะกลาง ๆ นั้นเห็นว่าการรวมพลังก็ดี การจัดชุมนุมก็ดี เป็นเสมือนฐานกำลังของ ลสชบ. ทั้งแสดงว่าผู้ที่เกี่ยวข้องยังสนใจ ในกิจกรรมของ ลสชบ.อยู่ และในประการสุดท้าย ยังเป็นเครื่องเตือนความทรงจำต่าง ๆ ของเหล่า ลสชบ.ได้

ส่วนฝ่ายที่เห็นว่าไม่สมควรจัดรวมพลังหรือชุมนุม ลสช. เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นใด
ผู้ที่เน้น ลสช. เองยังเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ อีก ซึ่งย่อมมีนัยว่าการเป็นสมาชิก ลสช. ตลอดจนการ
แสดงออกซึ่งพลังของ ลสช. ไม่ใช่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดี่ยวต่อไปอีกแล้ว หากมีสิ่งอื่น ๆ เกิดขึ้นด้วย

ข้อ ๑๓. เป็นการถามความเห็นว่าคุณคลเข้ามาร่วมการอบรม ลสช. เพราะเหตุใดนั้น
ผู้ตอบถึง ๓๖-๑๗% ซึ่งเป็นจำนวนสูงสุด เลือกตอบว่าเพราะสาเหตุอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ให้เลือก
สาเหตุอื่น ๆ ที่ว่านั่นได้แก่ เรื่องความสนุกสนาน การได้รับพระราชทานผ้าพันคอ เพราะมีความเกี่ยวข้อง
อยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะหวังจะได้สิทธิพิเศษ เพราะหวังผลทางการเมือง เพราะถูกกะเกณฑ์ไป
เพราะถูกชักจูง เพราะเห็นว่ามิจิจกรรมที่เบียดเบียนจิตใจ เพราะรู้สึกว่าเป็นเสมือนความนิยมอย่างหนึ่ง
เห็นคนอื่นเป็น ลสช. ก็อยากเป็นบ้าง และเพราะเห็นว่ามีความเป็นกันเองดี

๓. ข้อมูลที่ได้จากวิทยากร ลสช. แบบสอบถามที่ใช้กับวิทยากรนั้นมีด้วยกันทั้งหมด

๑๔ ข้อ จำนวนวิทยากรที่ตอบคำถาม ๔๖ คนนั้น ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ ที่ไม่ใช่ข้าราชการมีจำนวน
เพียง ๓ คน คือเป็นพ่อค้า ๒ คน กับที่ระบุว่าเป็นชาวบ้านธรรมดา ๑ คน ที่เป็นข้าราชการนั้นส่วนใหญ่
จะเป็นข้าราชการครู ในหมู่ครูนี้ผู้มีตำแหน่ง เป็นครูใหญ่จะมีจำนวนมากที่สุด นอกนั้นเป็นอาจารย์ตั้งแต่ระดับ
๑ ถึง ๕ นอกจากนั้นเป็นศึกษาธิการอำเภอ เจ้าหน้าที่สำนักงานประจำศึกษาอำเภอ ครู ครูช่วยราชการ
เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓ และที่ส่งเคราะห์อยู่ในประเภทข้าราชการด้วยคือ พนักงานป้องกันสาธารณสุข
รองประธานสภาจังหวัด และกำนัน

เมื่อถามว่าคุณคลเหล่านี้ เคยเป็นวิทยากรให้แก่การอบรม ลสช. มาแล้วกี่ครั้ง
มีผู้ตอบว่าเคยอบรมมาแล้ว ระหว่าง ๑๐๐-๒๐๐ ครั้ง จำนวน ๕ คน เคยอบรมมาแล้วตั้งแต่
๒๕ ถึง ๔๐ ครั้ง มีจำนวน ๑๒ คน ที่เหลือเป็นผู้เคยช่วยในการอบรม ลสช. มาแล้วระหว่าง ๒ ถึง ๒๐ ครั้ง

คำตอบต่อคำถาม ๑๔ ข้อนั้นมีดังนี้

คำถาม	คำตอบ	
	แบบคำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
๑. ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ท่านรู้สึกว่ามีผู้เข้าฝึกอบรม ลสช. มากน้อยแค่ไหน	เท่าที่แล้ว ๆ มา	๔.๓๔
	มากขึ้น	๒.๑๗
	น้อยลง	๙๓.๔๙

คำถาม	คำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
	แบบคำตอบ	
๒. ในทัศนะของท่าน ผู้เข้ารับการอบรม ลสชบ. ในระยะหลัง ๆ นี้ สนอกสนใจ มากน้อยแค่ไหน เทียบกับรุ่นก่อน ๆ	มากกว่า เท่ากับรุ่นก่อน ๆ น้อยกว่า	๖.๕๒ ๒๓.๙๑ ๖๙.๕๗
๓. ท่านมีความรู้สึกหรือเปล่าว่าใน ระยะหลัง ๆ นี้ การอบรม ลสชบ. มีลักษณะที่ดำ เนินไปตามรูปแบบ ขาดความกระตือรือร้น	ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่	๗๖.๐๙ ๑๓.๐๔ ๑๐.๘๗
๔. ท่านคิดว่าประชาชนจำนวนหนึ่งหันไป สนใจการอบรมอย่างอื่นมากกว่า ลสชบ. หรือเปล่า	ใช่ ไม่ใช่	๖๕.๓๑ ๓๔.๖๙
๕. ท่านคิดหรือเปล่าว่าปัจจุบันนี้มีการอบรม หลายอย่าง คน ๆ เดียวกันต้องเข้าอบรม หลายชนิด ทำให้ไม่สนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง จริงจัง	ใช่ ไม่ใช่ อื่น ๆ	๗๓.๙๑ ๒๖.๐๙ ๐.๐๐
๖. ตัวท่านเองต้องเป็นวิทยากรให้กับการอบรม อย่างอื่นนอกจาก ลสชบ. ด้วยหรือเปล่า	ด้วย เปล่า	๖๒.๕๐ ๓๗.๕๐
๗. ในฐานะของวิทยากร ลสชบ. ท่านคิด ว่าควรจะ เน้นอะไร เป็นพิเศษในการ อบรม ลสชบ.	เน้นจำนวนคน เน้นความสามัคคี เน้นว่าต้องมาจากหลายกลุ่ม เน้นผู้มีการศึกษาน้อย อื่น ๆ	๑๑.๙๒ ๕๙.๖๒ ๑๑.๕๔ ๓.๘๕ ๒๓.๐๘
๘. ท่านคิดว่าจำเป็นสักแค่ไหนที่จะต้อง แสดงว่า ลสชบ. มีกิจกรรมอยู่เสมอ	จำเป็นมาก ปานกลาง ไม่จำเป็น	๖๖.๖๗ ๓๓.๓๓ ๐.๐๐
๙. ลสชบ. ต้องพึ่งข้าราชการและหน่วย ราชการสักแค่ไหน	มาก ปานกลาง น้อย	๕๐.๐๐ ๓๐.๔๓ ๑๙.๕๗

คำถาม	คำตอบ	
	แบบคำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
๑๐. ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น มีส่วนช่วยเหลือ กิจการของ ลสชบ. สักแค่ไหน	มาก	๖๘.๐๐
	ปานกลาง	๒๖.๐๐
๑๑. โดยทั่วไปแล้วคนท้องถิ่นรู้สึกหรือคิดอย่างไร ต่อ ลสชบ.	เฉย ๆ	๑๑.๕๔
	เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดี	๖๑.๕๔
	ไม่ชอบ	๓.๘๕
	เห็นว่า เป็น เครื่องมือผู้อื่น	๙.๖๒
	อื่น ๆ	๑๓.๔๖
๑๒. สมควรฝึกอบรม ลสชบ.ต่อไปอีกหรือไม่	สมควร	๘๘.๖๔
	ไม่สมควร	๑๑.๓๖
๑๓. สมควรจัดรวมพลัง ลสชบ. หรือไม่	สมควร	๗๗.๗๘
	ไม่สมควร	๒๒.๒๒
๑๔. ในการให้ฝึกอบรม ลสชบ. ท่านคิดว่า ส่วนใดสำคัญที่สุด	การสอนวิชาลูกเสือ	
	การสาธารณสุขและพลานามัย	๑๗.๘๖
	การร้องรำทำเพลง	๗.๑๔
	การอยู่ร่วมกันของคน	
	หลายประเภท	๑๙.๖๔
	การกระตุ้นความรักชาติ	๕๕.๓๖

คำถามทั้ง ๑๔ ข้อนั้น ได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบให้ความเห็นเพิ่มเติม หรือเลือกตอบ

อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม ข้อความเหล่านั้นมีดังนี้

ข้อ ๑. ที่มีผู้สนใจเข้าอบรมน้อยลงไปมากนั้นเห็นว่าเป็นเพราะสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เรื่องตามลำดับที่มีการกล่าวถึงมากไปหาน้อย) คือ มีการอบรมอย่างอื่นเกิดขึ้นมา ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจกับผู้ที่ได้รับการอบรมไปแล้ว จะไม่เข้าอบรมใหม่อีก และเพราะว่าได้หยุดการอบรมไปทั้ง ๓ ประการนี้ ระบุถึงเท่า ๆ กัน เพราะมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม ทางราชการไม่ให้ความสนใจ เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ (ของผู้เข้ารับการอบรม) ไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง เหตุอื่น ๆ ที่ผู้ตอบกล่าวถึง และมีระดับความสำคัญเท่า ๆ กัน คือ มีการอบรมอย่างอื่นที่ดีกว่า เช่น ทสชบ. ซึ่งมีมีนใช้ เพราะต่างได้ผ้าพันคอกันไปแล้ว เพราะผู้นำเห็นความสำคัญไม่เท่ากัน การคมนาคมไม่สะดวก เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ขาดความเชื่อถือในตัววิทยากร ไม่มีอะไรใหม่ ผู้เข้าอบรมไม่ได้มาด้วยสมัครใจ และเพราะว่า ลสชบ. ถึงจุดอืดตัว

ข้อ ๒. ในประเด็นที่ว่าผู้เข้าอบรม ลสช. ในชั้นหลังให้ความสนใจแก่การอบรม น้อยลงไปกว่ารุ่นก่อน ๆ นั้น ก็เพราะสาเหตุดังต่อไปนี้ (เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย) ขาดการกระตุ้น ต้องมีค่าใช้จ่ายกับถูกเกณฑ์มาอบรม และมีการอบรมกันไปมากแล้ว ทั้ง ๓ ประการนี้ มีความสำคัญเท่ากัน ที่เหลือที่ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน คือ ไม่น่าสนใจ นโยบายของหน่วยราชการ เปลี่ยนไป ไม่ต่อเนื่อง ไม่รู้ว่าต้องการอะไรแน่ ประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ และมีการอบรมอย่างอื่นเกิดขึ้น มา

ส่วนผู้เห็นว่าผู้อบรมยังให้ความสนใจเท่าเดิมอยู่นั้นให้ผลที่สำคัญ ๒ ประการคือ ความสนใจของคนยังไม่ลดน้อยลงไป กับได้มีการอบรมกันมามากแล้ว จึงดูเหมือนว่ามีคนสนใจน้อยลงไป

ข้อ ๓. ในข้อที่ว่าการอบรมในระยะหลัง ๆ เป็นการทำงานแบบให้พื้นที่ ๆ ไป ขาดความกระตือรือร้นนั้น มีผู้เห็นด้วย ๗๖.๐๙% และเห็นว่าที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสาเหตุดังต่อไปนี้ (เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย) คือ หน่วยราชการที่มีอำนาจบังคับบัญชาไม่สั่งการ ทางราชการหันไปสนใจสิ่งอื่น มองไม่เห็นประโยชน์เด่นชัด กับผู้เกี่ยวข้องทำงานไปตามหน้าที่ และซ้ำซากเพราะโครงการยังเป็นแบบ เดิมมาตลอด ทั้ง ๓ ประการนี้ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากัน ๓ ข้อต่อไปผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันได้แก่ เพราะเห็นว่าอย่างอบรมอย่างอื่นได้ดีมากกว่า เพราะเบื่อหน่าย และ เพราะมองไม่เห็นความสำคัญ ส่วนที่เหลือที่ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันคือ ขาดความต่อเนื่อง มีการอบรมอย่างอื่นเกิดขึ้น ไม่มีผู้นำที่ดี วิทยากรไม่มีความสามารถ การอบรมเป็นไปตามใจชอบของวิทยากร มีปัญหาทาง เศรษฐกิจ ตลอดจน เรื่อง เสื่อม เสี่ยงทางศีลธรรม

ข้อ ๔. เมื่อถามว่าประชาชนหันไปสนใจอบรมอย่างอื่นใช้หรือไม่ ผู้ที่ตอบว่าใช่ จำนวน ๖๕.๓๑% ให้เหตุผลดังนี้ (เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย) คือ หวังประโยชน์ตอบแทน บางอย่าง เพราะการอบรมนั้น ๆ มีผู้ใหญ่สนับสนุนกับการใช้อาวุธด้วย ซึ่ง ๒ ข้อนี้ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากัน เพราะมีของใหม่และแปลกไป เพราะ ลสช. เองขาดการอบรมไป ส่วนที่เหลือที่ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันได้แก่ ขาดการติดตามผล ไม่มีเงินอุดหนุนในการจัดอบรม เพราะถูกชักจูงจากการประชาสัมพันธ์ มาก

ส่วนผู้ที่เห็นว่าไม่ใช่จำนวน ๓๔.๖๙% ยังเห็นว่าคนยังไม่ได้ไปสนใจอย่างอื่น

มากกว่า ลสขบ. ได้ยกเหตุผลหลายข้อมาสนับสนุนโดยให้ความสำคัญเท่า ๆ กันทุกข้อ คือ การอบรมต่าง ๆ ที่มีคล้ายคลึงกับ ลสขบ. อบรมอย่างอื่นโดยเฉพาะ ทสพช. เป็นการบังคับกันไป แต่ ลสขบ. ใช้ความสมัครใจ การอบรม ลสขบ. ไม่มีการแบ่งชั้นของคน การอบรมอย่างอื่นยังไม่เห็นคุณค่าที่แท้จริง และขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนของทางราชการ

ข้อ ๖. วิทยากรของ ลสขบ. ที่ทำหน้าที่วิทยากรให้แก่การอบรมอื่น ๆ จำนวน ๖๒.๕๐% นั้น ส่วนใหญ่เป็นวิทยากรให้การอบรม ทสพช. รองลงมาคือ กองทุนอาสาสมัครแห่งชาติ (กนช.) อส. เยาวชนอาสาสมัคร และกลุ่มพัฒนาเยาวชนตามลำดับ

ข้อ ๗. การอบรม ลสขบ. ควรจะเน้นอะไรนอกเหนือไปจากที่ระบุให้เลือกตอบ หรือการอบรม ลสขบ. ควรจะได้เน้นอะไรนั้น ผู้ให้ความเห็นในข้อนี้จำนวน ๒๓.๐๘% เห็นว่าควรจะได้เน้น เรื่องความกลมเกลียวกัน เป็นอันดับแรก ถัดไปเห็นว่าควรจะได้เน้นการรวมพลังกับการลดช่องว่างในสังคม ที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญเท่า ๆ กันคือ การทำกิจกรรมร่วมกัน การอยู่ร่วมกันได้ การอบรมด้านอาชีพ ความมั่นคงของชาติ สร้างแนวความคิดที่ถูกต้อง

ข้อ ๘. ในข้อที่เกี่ยวกับว่าจำเป็นแค่ไหนที่จะต้องให้มีกิจกรรมของ ลสขบ. อยู่เสมอ นั้น ซึ่งไม่มีผู้ใดตอบว่าไม่จำเป็นเลยนั้น ผู้ที่ตอบว่าจำเป็นมากจำนวน ๖๖.๖๓% ให้เหตุผลดังต่อไปนี้ (เรียงตาม ลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย) คือ กิจกรรมทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกัน ช่วยดึงดูความสนใจ และไม่ทำให้ ลสขบ. ต้องสลายตัวไป จะได้เห็นผลงานของ ลสขบ. อยู่ และที่ผู้ตอบ ให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน ได้แก่ ให้เกิดความต่อเนื่องไม่ทำให้ห่างเหินกัน ทำให้ตื่นตัวอยู่เสมอ ให้ความรู้

ข้อ ๙. การอบรม ลสขบ. ต้องพึ่งข้าราชการและหน่วยราชการ ก็เพราะว่า ข้าราชการ เป็นผู้นำ กับเพราะข้าราชการสามารถประสานงานชาวบ้านได้ สองประการนี้มีความสำคัญ อันดับแรก รองลงไปจากนั้น เป็นเพราะว่าข้าราชการสามารถรวมประชาชนได้ ข้าราชการมีประสบการณ์ และเพราะวิทยากรต่าง ๆ เป็นข้าราชการอยู่แล้ว

ข้อ ๑๐. ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการในท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการอบรม ผลิตบ. อยู่มาก ก็เพราะว่า ได้ช่วยทำหน้าที่เป็นวิทยากร และจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ รองลงไปคือช่วยเหลือเรื่องเงินทอง รองลงไปเรื่องการหาตัวบุคคล เข้ามารับการอบรม รองลงไปเป็นเรื่องการเตรียมการต่าง ๆ และที่เหลือ เป็นเพราะว่าบุคคลเหล่านี้จะเป็นแกนนำของกลุ่มได้ ได้รับความสะดวกต่าง ๆ และให้คำแนะนำได้

ข้อ ๑๑. ในข้อที่ว่าคนท้องถิ่นรู้สึก เป็นอย่างไรต่อ ผลิตบ. นอกเหนือไปจาก ที่ระบุให้เสือนั้น ผู้ตอบจำนวน ๑๓.๔๖% ระบุว่า คนทั่วไปเห็นว่า ผลิตบ. ชอบความรื่นเริง เป็นเสมือน ตัวตลก และจะกลายเป็นทหารไป

ข้อ ๑๒. มีผู้เห็นว่าสมควรให้มีการฝึก ผลิตบ. ต่อไป (จำนวน ๘๘.๖๔%) นั้นให้เหตุผล ที่สำคัญอันดับแรก คือ ความสามัคคี ซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญสูงมากที่สุด ส่วนคำตอบอื่น ๆ มีความสำคัญ เท่า ๆ กันคือ เห็นว่าการอบรมอย่างอื่นมีจุดประสงค์ต่างกัน จะทำให้ประชาชนเข้าใจ ผลิตบ. ยังมี ประโยชน์อยู่ การอบรมอย่างอื่นยังดีไม่เท่า ผลิตบ. จะทำให้ ผลิตบ. ดำรงอยู่ต่อไปได้ ประชาชนยัง เห็นความดีของ ผลิตบ. เป็นการลดช่องว่างในสังคม

ส่วนผู้ที่ไม่เห็นว่าไม่สมควรอบรม ผลิตบ. ต่อไปอีก (จำนวน ๑๑.๓๖%) นั้น ก็เพราะ เห็นว่าไม่มีคนมาอบรม ผลิตบ. กันแล้ว และเห็นว่า การอบรมอย่างอื่นที่กำลังจัดทำกันอยู่ก็เหมือน ๆ กับ ผลิตบ.

ข้อ ๑๓. ในข้อที่ว่าสมควรจะจัดรวมพลังของ ผลิตบ. หรือไม่นั้น ผู้ที่เห็นว่าสมควร (จำนวน ๗๗.๗๘%) ให้เหตุผล เรื่องความสามัคคี เป็นอันดับแรก ส่วนข้อต่อ ๆ ไป ที่ผู้ตอบให้ความสำคัญ เท่ากันคือ เพื่อจะได้รู้ว่า มีผลิตบ. เหลืออยู่มากน้อยเท่าใด จะได้ช่วยเหลือกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จะเป็นการฟื้นฟูกิจกรรม ผลิตบ. เป็นการเตรียมพร้อมไว้ และเห็นว่าเป็นผลดีต่อชาติ

ส่วนผู้ที่ไม่เห็นว่าไม่สมควร (จำนวน ๒๒.๒๒%) นั้นให้เหตุผลดังต่อไปนี้ (โดยให้ความสำคัญ เท่ากันทุกข้อ) คือ ไม่มีผู้นำที่ดี ขาดการสนับสนุนทางการเงิน อาจจะถูกแทรกแซงได้ ควบคุมลำบาก อาจถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้

๔. ข้อมูลที่ได้จากผู้นำท้องถิ่น เป็นข้อมูลที่ได้จากผู้นำท้องถิ่นจำนวน ๙๖ คน

ผู้นำท้องถิ่นที่ว่ามีได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ครู ผู้นำ ลสช. ตลอดจนผู้ช่วยเหลือในกิจการ ลสช.

คำถามทั้งหมดมี ๑๒ ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำถาม	คำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
	แบบคำตอบ	
๑. ท่านรู้จักหรือเกี่ยวข้องกับ ลสช. มานานเท่าไร	๑๐ ปี/๑๐ ปีขึ้นไป	๒๑.๔๓
	๔ ปี โดยประมาณ	๕.๗๑
	๘ " "	๑๗.๑๔
	๗ " "	๑๑.๔๓
	๖ " "	๒๗.๑๔
	๕ " "	๑๒.๘๖
	๔ " "	๒.๘๖
	๓ " "	๑.๔๓
๒. ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับและ/หรือรู้จัก ลสช. ได้อย่างไร	เป็นวิทยากร	๕.๑๓
	ราชการขอให้ช่วยเหลือ	๑๘.๘๐
	รับการฝึกอบรม	๕๑.๒๘
	อื่น ๆ	๒๔.๗๘
๓. ท่านมีส่วนช่วยเหลือ ลสช. อย่างไรบ้าง	เป็นวิทยากร	๗.๖๘
	ให้คำแนะนำ	๒๓.๐๘
	ช่วยเหลือทางการเงิน	๓๘.๑๖
	อื่น ๆ	๓๐.๐๖
๔. ในความเห็นของท่าน ลสช. ทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นในลักษณะใดบ้าง	สร้างความสามัคคี	๓๕.๕๘
	ลดปัญหาในท้องถิ่น	๑๒.๘๘
	ช่วยพัฒนาท้องถิ่น	๔๒.๘๔
	อื่น ๆ	๘.๕๘
๕. คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกอย่างไรต่อ ลสช.	เฉย ๆ	๒๑.๕๐
	ชอบ	๕๗.๘๔
	ไม่ชอบ	๓.๗๔
	อื่น ๆ	๑๖.๘๒

คำถาม	คำตอบ	ร้อยละของผู้ตอบ
	แบบคำตอบ	
๖. ตัวท่านเองรู้สึกอย่างไร	เฉย ๆ	๑๓.๑๓
	ชอบ	๗๙.๘๐
	อื่น ๆ	๓.๐๓
๗. หากท่านทำได้ ท่านอยากปรับปรุงแก้ไข หรือให้ความเห็นอะไรบ้าง เกี่ยวกับ ลสช.	ฝึกให้บ่อยกว่านี้	๑๘.๐๒
	ฝึกให้สั้นกว่านี้	๒.๗๐
	ดีอยู่แล้ว	๑๒.๖๑
	ให้มีผู้เข้ารับการฝึกมากกว่านี้	๑๐.๘๑
	อื่น ๆ	๕๕.๘๖
๘. ลสช. ต้องพึ่งข้าราชการอย่างไรบ้าง	พึ่งตัววิทยากร	๔๘.๘๕
	พึ่งสถานที่	๒๓.๗๘
	พึ่งการช่วยเหลือทางการเงิน	๘.๓๘
	อื่น ๆ	๑๘.๘๘
๙. ปัจจุบันนี้ประชาชนสนใจอบรมอย่างอื่น มากกว่า ลสช. จริงหรือไม่ แค่ไหน	จริง	๔๕.๘๔
	ไม่จริง	๕๔.๘๔
๑๐. ท่านคิดว่าหากจะให้กิจการ ลสช. คึกคักขึ้นอีกน่าจะต้องทำอะไรบ้าง	โฆษณาให้มากกว่านี้	๑๓.๘๔
	จัดชุมนุมบ่อย ๆ	๓๔.๔๓
	ให้มีกิจกรรมพัฒนาให้มากขึ้น	๑๘.๐๓
	อื่น ๆ	๓๓.๖๑
๑๑. ท่านคิดว่า สมควรจะมีการฝึกอบรม ลสช. ต่อไปอีกหรือไม่	สมควร	๗๖.๓๔
	ไม่สมควร	๒๓.๖๖
๑๒. สมควรจัดรวมพลังหรือจัดชุมนุมในวาระต่าง ๆ หรือไม่	สมควร	๘๐.๔๑
	ไม่สมควร	๑๙.๕๙

ในจำนวนคำถาม ๑๒ ข้อนี้ มีผู้ให้คำตอบในหลายข้อที่นอกเหนือไปจากคำตอบที่ให้ผู้ตอบเลือกเอา อย่างไรก็ตามคำตอบที่เป็นคำตอบอย่างอื่นบางคำตอบไม่ได้ให้ข้อมูลอะไรมากมายนัก อาทิ เช่น ข้อ ๒. คำตอบอื่น ๆ ที่ว่าผู้นำท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ลสช. อย่างไรก็ตามนอกเหนือไปจากการ เป็นวิทยากร จากการศึกษาช่วยเหลือตามที่ข้าราชการขอร้อง และจากการเข้าฝึกอบรม ผู้นำท้องถิ่นจะตอบว่าเกี่ยวข้องกับ ลสช. ในฐานะผู้นำรุ่นบ้าง ผู้ประสานงานบ้าง ประธานชมรม ลสช. บ้าง เป็นกรรมการประเภทต่าง ๆ บ้าง และ เป็นผู้ให้การสนับสนุนบ้าง

ที่น่าสนใจคือ ข้อ ๗. ที่ถามว่าหากทำได้ ผู้นำท้องถิ่นอยากปรับปรุง แกไข หรือให้ความเห็นอะไรบ้าง ผู้ตอบเลือกให้ความเห็นเป็นอย่างอื่นจำนวนมากคือ ๕๕.๘๖% ความเห็นเหล่านี้จะเรียงลำดับจากที่มีผู้ให้ความสำคัญมากไปหาน้อย ได้แก่ ต้องได้รับความสนับสนุนจากทางราชการ หรือทางราชการจะต้องช่วยเหลือในกิจการของ ลสขบ. ให้มีกิจกรรมอยู่บ่อย ๆ กับให้กิจกรรมมีลักษณะที่แปลกและใหม่ ให้จัดอบรม ลสขบ. ขึ้นใหม่อีก หรือให้ฟื้นฟูกิจการ ลสขบ. กับจัดให้มีสวัสดิการบางอย่างที่เหลือเป็นความเห็นที่มีระดับความสำคัญเท่ากันหมดคือ วิทยากรจะต้องดีกว่าเก่า ผู้รับผิดชอบต้องเข้มแข็ง ให้มีการอบรมทบทวนชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ให้การอบรม ลสขบ. อำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้อบรมมากกว่านี้ ให้มีการอบรมกลุ่มเล็ก ๆ แต่ให้มีคุณภาพ

ข้อ ๘. ต่อคำถามที่ว่าปัจจุบันประชาชนสนใจไปอบรมอย่างอื่นมากกว่า ลสขบ. ใช่หรือไม่ และเพราะเหตุใดผู้ที่ตอบว่าใช่จำนวน ๔๕.๑๖% ให้เหตุผลว่า (เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย) การอบรมอย่างอื่นทำให้ได้สิทธิมากกว่า ลสขบ. เพราะเป็นของใหม่ เพราะเห็นผลแน่นอนกว่า เพราะมีอาวุธกับผู้รับผิดชอบ ลสขบ. ไม่ให้ความสนใจที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันคือ การอบรมอย่างอื่นมีจุดเด่นโดยเฉพาะ เรื่องเครื่องแต่งกาย วิทยากรไม่มายุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัวผู้อบรม กิจกรรม ลสขบ. ไม่ต่อเนื่อง การอบรม ลสขบ. ไม่ทำกันจริงจัง คนอยากได้ความรู้เพิ่มเติม การอบรมอย่างอื่นทางอำเภอเป็นคนจัดขึ้นมาเอง

ส่วนผู้ที่เห็นว่าไม่จริง (คือคนไม่ได้สนใจไปอบรมอย่างอื่นมากกว่า ลสขบ.) ซึ่งมีจำนวน ๕๔.๘๔% นั้นให้เหตุผล (เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย) ดังนี้ ลสขบ. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มากกว่า เพราะวาระที่ว่างนั้นไม่มีการอบรม ลสขบ. กับประชาชนได้รับการกระตุ้นให้ไปรับการอบรมอย่างอื่นมากกว่า ที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันคือ การอบรม ลสขบ. นั้นคนทุกรายเข้าอบรมร่วมกันได้ คนถูกอ้อนวอนให้ไปอบรมอย่างอื่นแทน การอบรมอย่างอื่นกับ ลสขบ. มีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน การอบรม ลสขบ. สนุกสนานดีกว่า

ข้อ ๑๐. ต่อคำถามว่าถ้าจะให้กิจการ ลสขบ. กึกก้องขึ้นมาอีก ควรจะทำอะไรนอกเหนือไปจาก การจัดชุมนุมบ่อย ๆ การให้มีโอกาสพัฒนาให้มากขึ้น และควรมีการโฆษณาให้มากกว่านี้ นั้น

ผู้ตอบ ๓๓.๖๑% เห็นว่าควรจะต้องต่อไปนี้ (เรียงลำดับจากความสำคัญจากมากไปหาน้อย) คือ ให้ทางราชการเข้ามากระตุ้นและให้ความช่วยเหลือให้มากขึ้น ให้มีอะไรใหม่ ๆ เข้ามาเสริม ให้จัดอบรมให้มากขึ้น กับต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง ส่วนที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญพอ ๆ กันได้แก่ จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ประชานรุ่นต้องมอบหมายให้มาก ต้องมีผู้นำที่เป็นที่นับถือ เน้นการร่วมมือร่วมใจกัน น่าจะมีกิจกรรมที่สนุกสนาน และให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เข้าอบรม

ข้อ ๑๑. เมื่อถามว่าสมควรจะจัดอบรม ลสขบ. ต่อไปหรือไม่ ผู้ที่ตอบว่าควรจำนวน ๗๖.๓๔% ให้เหตุผลดังนี้ (เรียงลำดับจากความสำคัญจากมากไปหาน้อย) คือ เพราะช่วยสร้างความสามัคคี เพราะจะเป็นทางฟื้นฟู ลสขบ. ขึ้นมาได้ใหม่เพราะจะได้ช่วยพัฒนาท้องถิ่น กับเพราะยังมีผู้นิยม ลสขบ. อยู่ และยังมีผู้เห็นว่า ลสขบ. นั้นเป็นของดี ส่วนที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันคือ ลสขบ. ช่วยป้องกันต่อต้านลทธิอื่น ลสขบ. ยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์ ลสขบ. เป็นประโยชน์แก่สังคม ลสขบ. มีวินัย ช่วยลดช่องว่างของคน ทำให้คนรื่นเริง คนจะได้ไม่ลืม ลสขบ.

ส่วนผู้ที่เห็นว่าไม่สมควรจำนวน ๒๓.๖๖% ให้เหตุผล (เรียงลำดับจากความสำคัญจากมากไปหาน้อย) ดังนี้คือ ถึงจุดอิ่มตัวของ ลสขบ. แล้ว ไม่มีความจำเป็นในขณะนี้กับเศรษฐกิจของคนไม่ดี ที่เหลือซึ่งผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันได้แก่ คนไม่มีเวลาว่างมารับการอบรม ไม่สะดวก หากคนเข้าอบรมยาก ลิ่นเปลือง และควรมีการปรับปรุงเสียก่อน

ข้อ ๑๒. ในเรื่องการรวมพลังหรือจัดชุมนุม ลสขบ. นั้น ผู้ที่เห็นว่าควรจะทำจำนวน ๘๐.๔๑% นั้นให้เหตุผลดังนี้ (เรียงตามลำดับความมากน้อย) คือ จะช่วยสร้างความสามัคคี ทำให้ ลสขบ. ขึ้นตัว ช่วยส่วนรวมได้กับช่วยพัฒนาได้มีความจำเป็น เวลาเกิดภัยพิบัติ คนจะได้ไม่ลืม และให้การ เรียนรู้ที่ดีทางการเมือง

ส่วนผู้ที่เห็นว่าไม่สมควร จำนวน ๑๙.๕๙% นั้นให้เหตุผล (เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย) ดังนี้คือ อาจจะทำให้เหตุวุ่นวายขึ้นได้ จะถูกใช้ เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับลื่นเปลือง ที่เหลือที่ผู้ตอบให้ความสำคัญเท่ากันได้แก่ เสียเวลาทำงาน ไม่เป็นการพัฒนาท้องถิ่น จะถูกใช้ เป็นเครื่องมือได้ ได้รับแต่ความสนุกสนาน

บทที่ ๓ : การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

จากข้อมูลดิบที่แสดงไว้ในบทที่ ๒ นั้น ในการนำมาวิเคราะห์ จะทำเป็น ๒ ขั้นตอน คือ (๑) วิเคราะห์เฉพาะกลุ่มบุคคลผู้ให้ความเห็น (๒) วิเคราะห์รวม

๑. วิเคราะห์เฉพาะกลุ่มบุคคลที่ให้ความเห็น แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้ คือ

๑.๑ กลุ่มผู้ผ่านการอบรม ลสช. มาแล้ว จำนวนผู้ให้คำตอบในกลุ่มนี้มี ๓๖๖ คน

มีข้อที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ สถานะทั่ว ๆ ไป : ผู้ที่ต่างเคยเป็นลูกเสือชาวบ้าน ยังมีความพากพวมใจในการเป็นลูกเสือชาวบ้านอยู่สูง จึงมีถึงร้อยละ ๖๗.๕๐ ที่เชื่อว่าคนทั่ว ๆ ไป ยังเห็นว่า ลสช. นั้น เป็นสิ่งที่สมควรให้การสนับสนุนต่อไป มีเพียงร้อยละ ๒.๖๕ เท่านั้นที่เกรงว่าคนทั่วไปจะรู้สึกว่าการสร้างปัญหาขึ้น น่าสังเกตว่าเนื่องจากผู้อบรม ลสช. เป็นผู้อยู่ในละแวกเดียวกัน จึงพบปะกันฉันคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป อยู่ นอกจากนั้นยังมีโอกาสพบปะกันในกรณีมีกิจกรรมร่วมกันของ ลสช. การที่ ลสช. แต่ละรุ่นไม่ค่อยได้พบปะกันนักนี้เอง จำนวนมากจึงมีความเห็นว่าควรจะได้ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ทำให้พบปะกันได้ การที่ไม่ค่อยมีกิจกรรม ทำให้ต่างคนต่างอยู่ จึงมีจำนวนถึงร้อยละ ๕๑.๑๔ ที่ระบุว่ากิจกรรมของ ลสช. นั้น ขบเขาลงไปมาก จำนวนกว่า ๑ ใน ๔ เล็กน้อย (๒๗.๕๔%) เท่านั้นเอง ที่ได้อบรมอย่างอื่น นอกเหนือไปจาก ลสช. ส่วนมากจึงประกอบอาชีพตามปกติ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเหล่านี้เห็นว่า อบรมเสร็จกันไปแล้วก็แล้วกันไป หากไม่มีกิจกรรมอะไรก็จะเท่ากับ คล้ายสิ้นสุดกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการอบรมอื่น ๆ เกิดขึ้นตามมา ก็จะทำให้เกิดความ รู้สึกเหมือนกับว่า ลสช. ชงกอยู่กับที่นั่นเอง ที่น่าสังเกตอีกก็คือว่าในการอบรม ลสช. นั้น การชักจูงคนเข้าอบรม สมควรใช้วิธีการชักจูงในลักษณะบุคคลต่อบุคคลเป็นสำคัญ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญแก่การชักจูงโดยสื่อมวลชน ใวัน้อยมาก คือใช้สื่อมวลชนไม่ได้ผลนั่นเอง และไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ผู้เป็น ลสช. จำนวนมาก (๖๖.๖๓%) คิดว่า ลสช. นั้นอย่างน้อยที่สุดทางราชการรับผิดชอบอยู่ ข้อนี้ น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ ลสช. ไม่น้อยมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่เห็นผู้รับการอบรมอย่างอื่น ๆ ได้รับประโยชน์มากกว่าผู้อบรม ลสช. ทั้ง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางราชการเหมือนกัน

๑.๑.๒ คุณประโยชน์ : เนื่องจากผู้ผ่านการอบรม ลสชบ. ส่วนใหญ่

เชื่อว่าคนยังมีความศรัทธาใน ลสชบ. อยู่ จึงเห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่พวกตนสมควรทำร่วมกันนั้น ควร เป็นกิจกรรมที่ยังประโยชน์ให้แก่ชุมชน เป็นสำคัญ อันที่จริงแล้วเกือบ ๑ ใน ๓ ของลสชบ. (๓๑.๘๓%) ระบุว่าที่ได้เข้ามาอบรม ลสชบ. ก็เพราะ เห็นว่าจะมีประโยชน์แก่ชุมชน อนึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กระทำมา ไม่น้อยเลย (๔๕.๕๙%) ก็ เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ เป็นสาธารณประโยชน์ กับทั้งมีผู้ผ่านการอบรม ลสชบ. จำนวนมาก (๖๒.๕๙) อยากให้มีกิจกรรมที่เข้าลักษณะ เป็นการช่วยเหลือแก่ชุมชน จึงกล่าวได้ว่าผู้เป็น ลสชบ. เองส่วนมากเห็นว่าคุณประโยชน์ของ ลสชบ. อยู่ ที่การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม เป็นสำคัญ ข้อนี้ น่าสนใจมาก เพราะ เป็นการประเมินตัวเองของ ลสชบ. อยู่ในตัว ทั้งเป็นการแสดงออกอย่าง ชัดเจนว่า ลสชบ. กับสังคมแยกออกจากกันไม่ได้

๑.๑.๓ อุปสรรค/ปัญหา : ทุกคนยอมรับว่าการจัดกิจกรรมของ ลสชบ.

นั้นมีปัญหาและปัญหานั้นมี ๔ ประการใหญ่ ๆ ซึ่งมีลักษณะของน้ำหนักของปัญหาเกือบ เท่า ๆ กัน

คือ (๑) สมาชิกไม่ร่วมมือ (๓๐.๓๘%) (๒) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดดำเนินกิจกรรม (๒๔.๔๐%)

(๓) การขาดการสนับสนุนทางการเงิน (๒๓.๖๘%) และ (๔) การขาดการสนับสนุนของทางราชการ

(๒๑.๕๓) ข้อนี้ นับว่ามีความ เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการไม่มีกิจกรรม บ่อยครั้ง พอจะตั้ง เป็นทำนอง สมมุติฐานได้ว่า เพราะปัญหา ๔ ประการ ข้างต้นทำให้ไม่สู้จะมีการทำกิจกรรม ลสชบ. การไม่มี กิจกรรมมากพอ ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ลสชบ. โดยส่วนรวมนั้นชบเขาลงไป

๑.๑.๔ การแก้ไข : ความเห็นของผู้เป็น ลสชบ. จำนวนมากเห็นว่า

จะแก้ความชบ เขาของ ลสชบ. ได้ก็ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันขึ้นมา ให้มีลักษณะ เป็นกิจกรรมที่บังเกิด สาธารณะประโยชน์แก่ท้องถิ่น นอกจากนั้นแล้ว เห็นว่ามีความจำเป็นที่ควรจัดให้มีการชุมนุม ลสชบ.

เป็นประจำทุกปี และสมควรจัดในระดับอำเภอหรือจังหวัด ที่อยากให้จัดในระดับอำเภอ ก็ เพราะ

จะไม่ลำบากในนครคนมากมากนัก ทั้งไม่สิ้นเปลืองเกินไปอีกด้วย การรวมพลังนั้น เห็นว่าสมควร

จะกระทำวิธีการเช่นนี้ มีลักษณะคล้ายกับเป็นการประกาศความคงอยู่ ของ ลสชบ. การจัดชุมนุม เช่นที่ว่านี้ คงจะมี ลสชบ. จำนวนไม่น้อยมาร่วมด้วย เพราะได้ฝึกอบรมกันไปหลายรุ่นแล้ว

๑.๒ กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ลสช. ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้มีทั้งหมด ๓๕ คน พอสรุปได้ดังนี้

๑.๒.๑ สถานะทั่ว ๆ ไป : ความผูกพันระหว่าง ลสช.กับข้าราชการ การจำนวนหนึ่งที่มีตำแหน่งบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบ ทั้งจำเป็นต้องรู้ความเป็นไปเกี่ยวกับ ลสช. และข้าราชการที่ต้องรับผิดชอบ เกี่ยวกับการอบรม ลสช. นั้น ทำให้ข้าราชการเหล่านี้ย่อมไม่อาจจะ ละเลย ลสช. ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็เพราะว่าส่วนหนึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ทางราชการ หรือเป็น เสมือนหน้าที่ทางราชการอยู่แล้ว กับที่ยังต้องช่วยเหลืออยู่ก็เพราะเห็นประโยชน์ของ ลสช. ต่อ สังคมโดยทั่วไปและต่อทางราชการด้วย ซึ่งข้อนี้รับกับทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรม ลสช.เอง ที่เห็นว่า ลสช.เป็นสิ่งที่ทางราชการจัดขึ้น ข้าราชการจำนวนมาก (๘๔.๘๕%) ยังมั่นใจว่าหากทางราชการขอร้อง ลสช.ก็จะให้ความร่วมมือด้วยดี ซึ่งแสดงให้เห็นระดับของความสัมพันธ์ที่มีระหว่างสองฝ่าย ด้วยเหตุเช่นนี้เอง ทำให้เข้าใจได้ว่าทำไมคนจำนวนไม่น้อยเห็นว่าเป็นความบกพร่องของทางราชการเอง ที่กิจการ ลสช.ต้องทรุดหรือซบเซาไป นำสังเกตว่านอกเหนือไปจากหน้าที่และความจำเป็นที่ข้าราชการ ต้องร่วมมือในกิจการ ลสช.แล้ว ข้าราชการมีทัศนคติที่ไม่สู้จะแน่ใจนักในสิ่งสำคัญบางเรื่อง เกี่ยวกับ ลสช. โดยเฉพาะความเข้มแข็งของ ลสช. เป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง กล่าวคือข้าราชการจำนวนร้อยละ ๔๐.๔๓ เห็นว่า การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่ ลสช.ด้วยกันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเข้มแข็งของ ลสช. ร้อยละ ๒๗.๖๖ เห็นว่าการช่วยเหลือชุมชน เป็นพื้นฐานที่ทำให้ ลสช.เข้มแข็ง อีกร้อยละ ๘.๕๑ เห็นว่าการช่วยเหลือตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่ทำให้ ลสช.เข้มแข็ง ที่เหลืออีกร้อยละ ๒๓.๔๐ นั้น มีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไปมาก แต่พอจะสรุป รวมอยู่ภายในประเด็นของการธำรงความมั่นคงของชาติ ทัศนคติที่เข้าไปในทางที่ว่าการความเข้มแข็งของ ลสช.มาจากความสามัคคีก็ดี การช่วยเหลือชุมชนก็ดี การธำรงความมั่นคงของชาติก็ดี และการช่วยเหลือตนเองก็ดี เป็นการประเมินค่าที่มองเห็นความเป็นปึกแผ่นของ ลสช.ทั้งหมด และเป็นทัศนคติที่แตกต่าง กันค่อนข้างมาก อันที่จริงแล้ว การที่ส่วนมากเห็นว่าความสามัคคีสำคัญกว่าอย่างอื่นนั้นก็เพราะว่า คำว่าสามัคคีเป็นคำที่มีความหมายกว้างนั่นเอง ความเห็นที่แตกต่างนี้นับว่ามีความสำคัญอยู่มาก เพราะอาจจะกล่าวได้ว่าข้าราชการเองไม่แน่ใจว่า ตั้ง ลสช.ขึ้นมาเพื่ออะไรแน่ แต่ก็พอแย้งได้เหมือนกันว่า การที่ ลสช.มีข้อดีหลายประการนั้นแหละคือความเข้มแข็งที่แท้จริง แต่ย่อมมีความได้ต่อไปอีกว่า ประโยชน์หลายประการที่ว่ามันั้น เป็นผลพวงที่เกิดจากการประเมินการในภายหลัง มิใช่เป็นสิ่งที่คาดหมาย เอาไว้แต่เดิม

ทัศนคติของข้าราชการที่ว่าทำไมประชาชนจึงเข้ามาอบรมลสช. ก็แตกต่างกันออกไปมาก ซึ่งอาจเป็นสภาพที่แท้จริงก็ได้ว่าคุณคนเข้าอบรม ลสช. เพราะสาเหตุต่าง ๆ กันออกไป แล้วแต่สภาพแวดล้อมและลักษณะของการได้รู้จักกับลสช. ทัศนคติเช่นนี้นับว่าตรงกับทัศนคติของผู้เข้าอบรมลสช. เอง ที่ได้รู้สาเหตุต่าง ๆ หลายประการที่ทำให้ตัดสินใจเข้ารับการอบรม จึงกล่าวได้ว่าทั้งข้าราชการและประชาชนทั่วไปมีความคิดเห็นหลากหลายในเรื่องการเป็นลสช. แต่ไปตรงกันในประเด็นสำคัญยิ่งประเด็นหนึ่งคือ จำนวนไม่น้อย (ร้อยละ ๓๑.๘๓) ในกรณีของคนทั่วไป และร้อยละ ๒๗.๖๖ ในกรณีของข้าราชการ ซึ่งเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงกันมาก ระบุว่าคนเข้ารับการอบรมลสช. เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ประเด็นนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นที่ผ่านการประเมินแล้วอย่างหนึ่งของลสช. ได้

๑.๒.๒ คุณประโยชน์ : ข้าราชการเกือบทั้งหมด (๙๔.๑๒%) เห็นลสช. มีประโยชน์ต่อสังคม และพอสรุปได้ว่าประโยชน์ต่อสังคมที่ว่านั่นที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือการพัฒนาหรือการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ กัน รองลงมาคือประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ตามมาด้วยประโยชน์ที่เป็นการส่งเสริมอุดมการณ์ที่ธำรงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เอาไว้ ส่วนที่เห็นว่า ลสช. ไม่มีคุณประโยชน์ (๕.๘๘%) อันใดต่อสังคมก็เพราะเห็นว่า ลสช. ถูกใช้เป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่มเสียแล้ว ลสช. ยังเป็นประโยชน์แก่ทางราชการเป็นอย่างมากอีกด้วย เพราะข้าราชการจำนวนมาก (๙๐.๖๕%) เห็นว่าลสช. มีประโยชน์แก่ทางราชการในลักษณะที่พอสรุปเป็นหลักได้ ๒ ประการ คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นกับร่วมมือกับทางราชการในหลายกรณี ข้าราชการจำนวนมาก (๘๔.๘๕%) มั่นใจว่าถ้าข้าราชการหรือร้อง ผู้ผ่านการอบรมลสช. ก็จะยินดีมาช่วยทางราชการตามที่ขอร้องนั้น แต่น่าสังเกตว่าข้าราชการเห็นว่าประโยชน์ของลสช. ที่มีต่อสังคมในปัจจุบันนี้นั้นมีน้อยลงไปกว่าแต่เดิม อันแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของลสช. มีน้อยลงไปนั้นเอง น่าสังเกตว่าข้าราชการบางส่วน (๔๕.๕๖%) เห็นว่าประโยชน์จากการอบรมลสช. นั้นตกอยู่กับผู้เข้ารับการอบรมเอง แต่อีกฝ่ายหนึ่ง (๔๔.๔๖%) เห็นว่าประโยชน์ดังกล่าวตกอยู่กับส่วนรวม อันเป็นทัศนคติที่ขัดกัน ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการมองหรือตีความคำว่าประโยชน์ต่างกัน กล่าวคือฝ่ายแรกมองในระยะสั้น หรือในขอบเขตจำกัด ฝ่ายหลังมองในระยะยาว หรือในขอบเขตที่กว้างออกไป จึงหาใช่เป็นทัศนคติที่ขัดกันอย่างใดไม่ โดยสรุปแล้วกล่าวได้ว่า

ข้าราชการเห็นประโยชน์ของลสช. ว่ามีมากจริงและยังคงมีอยู่ แม้ในสภาพปัจจุบัน คือประโยชน์ทั้งต่อทางราชการและต่อสังคมหรือชุมชน

๑.๒.๓ อุปสรรค/ปัญหา : เนื่องจากการจัดอบรมลสช. นอกจากจะมีฝ่ายอบรมคือข้าราชการรวมตลอดถึงวิทยากร และฝ่ายสนับสนุนซึ่งได้แก่ผู้นำชุมชนกับฝ่ายประชาชนรวมเป็น ๒ ฝ่ายแล้ว ยังมีฝ่ายที่ ๓ ซึ่งเป็นฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมลสช. อยู่ด้วย อันได้แก่ พ่อค้า/คหบดี นักการเมืองในท้องถิ่น หรือ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น อาทิเช่น นายกเทศมนตรี เทศมนตรี กลุ่มที่ ๓ นี้ นับว่ามีความสำคัญไม่น้อย เพราะได้ช่วยเหลือกิจการลสช. ในรูปของการสนับสนุนทางการเงิน วัสดุหรืออุปกรณ์บางอย่าง ตลอดจนเข้าร่วมในการอบรมและได้กลายเป็นผู้นำหรือประธานของกลุ่มหรือรุ่นไปด้วยสถานภาพทางสังคมก็อยู่แล้ว มีการวิพากษ์วิจารณ์กันกว้างขวางในบทบาทของบุคคลในกลุ่มที่ ๓ นี้ ว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องลสช. เพื่อประโยชน์ของตนเอง ข้าราชการจำนวนมากที่เห็นว่าเป็นเช่นนั้นจริง (คือเห็นว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวมาก (๒๒.๒๒%) ยุ่งเกี่ยวพอสมควร ๕๐.๐๐% ส่วนที่เห็นว่าไม่จริง ๒๗.๗๘%) ประเด็นทั้งหมดนี้มีสภาพเป็นปัญหาหาใช่อุปสรรคไม่ เพราะชัดเจนอยู่แล้วว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้โอกาสแก่คนกลุ่มที่ ๓ นี้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ลสช. ปัญหาคงอยู่ที่ว่าระดับของการมีส่วนร่วมที่ว่านั้นควรอยู่ ณ ที่ใด หรือสักแค่ไหน จึงจะไม่ทำให้เกิดข้อครหาได้

ตราบเท่าที่กิจกรรม ลสช. ยังต้องดำเนินการอยู่ในลักษณะปัจจุบันนี้ อันหมายถึงว่าทางฝ่ายผู้รับผิดชอบไม่มีกำลังคนที่จะเป็นผู้ริ้งหรือดึงหรือรวมผู้ผ่านการอบรมลสช. แล้วเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ได้ หากไม่ใช่ผู้รับผิดชอบโดยตรงคือตัวข้าราชการเองแล้วไซ้ ก็จำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางหรือเรียกได้ว่ามีหน้ามีตาในชุมชนนั้น ๆ ทั้งการดำรงความเป็นกลุ่มเป็นก้อนเอาไว้จำเป็นต้องมีการแสดงออกของความเป็นลักษณะเป็นกลุ่มเป็นก้อน ต้องจัดกิจกรรมขึ้นมา ซึ่งย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งทางราชการไม่มีงบประมาณเพื่อการนี้ จึงต้องอาศัยบุคคลที่มีฐานะดีช่วยเหลือ คนที่มีหน้ามีตาในชุมชนทั้งมีฐานะดีด้วยนั้นย่อมมีจำกัด ยิ่งมีกลุ่มเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ผู้ที่มีคุณสมบัติดังข้างต้นที่จะมาเป็นผู้นำของกลุ่มย่อมจะต้องร่อยหรอไป ต้องหาผู้อื่นที่มีคุณสมบัติดีกว่าลงมา อันอาจจะมีผลทำให้ความเสื่อมใสศรัทธาในตัวผู้นำถดถอยลงไปได้ ในส่วนตัวของผู้ที่มาเป็นผู้นำของกลุ่มเองนั้นเล่าหน้าที่ การงานหรืออาชีพ เป็นสิ่งที่ติดตัวอยู่ไม่สามารถจะตัดขาดจากกันได้ การจะหาประโยชน์หรือไม่หาประโยชน์

บางครั้งย่อมยากจะชี้ขาดลงไปให้เด่นชัดได้ อนึ่งทัศนะของผู้มองพฤติกรรมว่าใครหาประโยชน์หรือไม่ นั่นอาจจะเป็นตัวกำหนดสำคัญด้วย เหมือนกัน ออกดีจึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันย่อมรู้จักกันอยู่ พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกมาย่อมได้รับการประเมินค่าจากคนในชุมชนนั้นอยู่แล้ว คำเล่าลือกล่าวขานกันในหมู่คนในชุมชนนั้น ต่อผู้นำของกลุ่มน่าจะเป็นสิ่งที่ชัดเจนพอและสมควรนำมาพิจารณา ปัญหาสำคัญน่าจะอยู่ที่ว่าหากผู้นำหรือประธาน กลุ่มหรือรุ่น ไม่เป็นที่ถูกใจของคนในกลุ่มหรือหาประโยชน์ให้แก่ตนมากเกินไป หรือไม่สนใจ หรือไม่มีความสามารถ จะนำกลุ่มหรือรุ่นได้ จะแก้ไขอย่างไร หรือต้องปล่อยเลยตามเลย ประเด็นนี้น่าจะพิจารณาให้รอบคอบ

๑.๒.๔ การแก้ไข : แม้ว่า จะมองเห็นข้อบกพร่องของ ลสช. อยู่ แต่ข้าราชการจำนวนไม่น้อยทีเดียว (๖๓.๖๔%) เห็นว่าสมควรมีการฝึกอบรมลสช.ต่อไป อันหมายถึงว่ายังเห็นประโยชน์ของการฝึกอบรมลสช. อันพึงจะมีต่อชุมชนและทางราชการนั้นเอง นอกเหนือจากการฝึกอบรมต่อไปแล้ว ข้าราชการส่วนใหญ่ (๘๗.๕๐%) ยังเป็นความจำเป็นที่จะต้องพยายามให้ผู้ผ่านการอบรมลสช. มาแล้วได้มีกิจกรรมร่วมกันอยู่ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความผูกพัน และให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ต่อไป ซึ่งในที่สุดหากทุกกลุ่มทุกรุ่นทำเช่นนี้ได้ ย่อมหมายถึงความเข้มแข็งของลสช. โดยส่วนรวมนั้นเอง ข้าราชการจำนวนพอ ๆ กัน (๘๓.๓๓%) เห็นว่ายังจำเป็นที่จะต้องมีการจัดชุมนุมหรือบางที่ใช้คำว่ารวมพลังลสช. เพราะเป็นการประกาศว่าลสช. นั้นยังคงอยู่ และยังรวมตัวกันได้ดี การฝึกอบรมลสช.ต่อไป การมีกิจกรรมของลสช. ดำเนินต่อไป และการจัดชุมนุมลสช. ล้วนมีความสัมพันธ์คาบเกี่ยวกัน และส่งเสริมกันและกันอยู่ ที่เห็นชัดเจนที่สุดก็คือว่าหากยังคงมีการอบรมลสช. อยู่ต่อไปเรื่อย ๆ การมีกิจกรรมก็ดี การชุมนุมก็ดีจะต้องทำควบคู่กันไปด้วย แต่ถ้าหากเลิกการอบรมลสช. การมีกิจกรรม หรือการจัดชุมนุมลสช. ก็จะหมดความสำคัญลงไป แต่ถ้าไม่มีกิจกรรมใด ๆ อันยอมรับรวมถึงการจัดชุมนุมด้วยนั้น การฝึกอบรมต่อ ๆ ไปของลสช. คงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควรด้วยเหมือนกัน ในลักษณะเช่นนี้คล้ายกับแสดงให้เห็นวงจรของลสช. ในทำนองคล้าย ๆ กับว่าหากขาดกิจกรรม ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว วงจรของลสช. จะไม่ครบ อันมีผลทำให้ลสช. หมดความหมายลงไปได้

๑.๓ กลุ่มวิทยากรลสชข. จากคำตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์วิทยากรจำนวน ๔๖ คน มีข้อคิดเห็นพอประมวลได้ดังนี้

๑.๓.๑ สถานะทั่ว ๆ ไป : กว่าครึ่งหนึ่งของวิทยากรลสชข. (๖๒.๕๐%) ยังได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับการอบรมอย่างอื่น อาทิ เช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสพช.) กองหนุนอาสาสมัครแห่งชาติ (กนช.) อาสาสมัคร (อส.) เยาวชนอาสาสมัคร และกลุ่มพัฒนาเยาวชน ปัญหาตรงนี้ก็ถือว่าวิทยากรของลสชข. ที่ต้องไปทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้แก่การอบรมอย่างอื่นนั้น ยังผลให้ภาระของการเป็นวิทยากรให้แก่การอบรมลสชข. ต้องด้อยลงไปหรือเปล่า ในที่นี้ เข้าใจว่าการฝึกอบรมต่าง ๆ จะไม่ทำในเวลาเดียวกัน ถ้าเป็นอย่างนั้นตัววิทยากรจำนวนหนึ่งที่ว่านั้นก็สมารถจะทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้แก่การฝึกอบรมหลาย ๆ อย่างได้ และน่าจะทำให้เกิดความซ้ำซ้อนมากขึ้นแก่ตัววิทยากรเสียด้วยซ้ำ ในแง่นี้น่าจะไม่มีผลเสียหยาอะไร แต่ถ้าหากเป็นว่ามีภาระอบรมหมุนเวียนอยู่เรื่อย ๆ วิทยากรคงจะหาเวลาว่างได้ยากมาก นานไปอาจจะทำให้ความกระตือรือร้นค่อย ๆ ลดลงไป ความซ้ำซ้อนที่ว่านั้นยังมีประโยชน์อยู่อีกหรือไม่แก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม ประเด็นที่น่าจะต้องพิจารณาอีกประเด็นหนึ่งคือสิ่งตอบแทนที่วิทยากรจะได้รับว่ามีในรูปใดบ้าง แม้ผู้วิจัย ไม่ทราบรายละเอียดในเรื่องนี้ และโดยทั่วไปดูเหมือนว่าวิทยากรในฐานะที่เป็นข้าราชการอยู่แล้ว ไม่ได้รับการตอบแทนอะไรเป็นการอาสาสมัครใช้ความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ บุคคลเหล่านี้จะต้องรับสภาพความเป็นอาสาสมัครให้บริการทางวิชาการกันสักขนาดไหนจึงจะพอดี หากเป็นการอาสาสมัครโดยแท้คือไม่ว่าจะเป็นวิทยากรให้แก่การฝึกอบรมแบบใดก็ไม่มีความตอบแทนอะไรทั้งสิ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสำรวจไว้ให้มากกว่าวิทยากรเหล่านั้นเป็นผู้เสียสละอย่างยิ่ง ยิ่งหากการบริการดังกล่าวไม่สามารถนับเนื่องอยู่ในความดีความชอบทางราชการด้วยแล้ว บุคคลที่เสียสละเช่นนั้นนับว่าหาได้ยากยิ่งทีเดียว ทั้งนี้ยกเว้นกรณีที่ว่าหน้าที่วิทยากรเป็นส่วนหนึ่งของงานทางราชการอยู่แล้ว ประเด็นต่อมาก็คือว่าหากวิทยากรได้รับการตอบแทนในรูปใดรูปหนึ่งจากการทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้แก่การฝึกอบรมอย่างหนึ่ง แต่จะไม่ได้รับอะไรตอบแทนจากการเป็นวิทยากรให้แก่การอบรมอีกอย่างหนึ่ง ความสับสนเช่นนี้ย่อมจะมีผลต่อตัววิทยากรแน่นอน โดยเฉพาะหากการเป็นวิทยากรให้แก่ลสชข. ไม่มีสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ได้รับสิ่งตอบแทนบางประการจากการเป็นวิทยากรให้กับการอบรมอย่างอื่น อาจจะเป็นไปได้ว่าวิทยากรผู้นั้นอาจจะหมดความกระตือรือร้นช่วยเหลือกิจการลสชข. ลงไปได้ ยังผลให้ผู้เข้ารับ

การอบรมไม่ลืพอใจในตัววิทยากร ปัญหาเรื่องตัววิทยากรจึงมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย น่าจะได้มีการ
ตอบแทนวิทยากรบางในรูปใดรูปหนึ่ง เช่น ในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์โดยไม่จำเป็นต้องเป็นในรูปวัตถุ

วิทยากรจำนวนมาก (๘๐.๔๓%) เห็นว่า ผลิตผลต้องอาศัยข้าราชการมาก
เพราะข้าราชการมีสภาพเป็นผู้นำอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้ว ประกอบกับมีประสบการณ์ ทั้งวิทยากรจำนวน
ไม่น้อยต่างเป็นข้าราชการ ที่สำคัญที่ไม่ได้ระบุไว้ก็คือว่าการอบรมผลิตผล เป็นกิจกรรมที่ทางฝ่ายข้าราชการ
รับผิดชอบมาแต่แรกเริ่ม แต่วิทยากรเหล่านี้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้นำในท้องถิ่นว่ามีมากต่อ
ความสำเร็จในการฝึกอบรมผลิตผล. วิทยากรทั้งหมดจึงระบุว่าผู้นำและข้าราชการในท้องถิ่นมีส่วน
ช่วยเหลือในกิจการของผลิตผล. และร้อยละ ๕๐ เห็นว่าคนเหล่านี้สามารถช่วยเหลือได้ไม่น้อย
(มาก - ๖๘% ปานกลาง - ๒๖%) ลักษณะของความช่วยเหลือนั้นมีทั้งในด้านชักชวนผู้คนมารับการ
อบรม ช่วยเหลือในด้านเงินทอง อุปกรณ์บางอย่าง ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การที่วิทยากร
ทั้งหมดระบุว่า ผู้นำและข้าราชการในท้องถิ่นมีส่วนช่วยในกิจการผลิตผล. อยู่อย่างมากนั้นนับว่ามีความ
สำคัญอย่างยิ่ง เพราะส่วนนี้คือ เงื่อนไขสำคัญในวงจรของผลิตผล. ในประเด็นที่ว่า การฝึกอบรม
ต้องตามด้วยกิจกรรม กิจกรรมต้องตามด้วยการรวมตัว อันจะส่งผลไปให้มีการอบรมผลิตผล. กันต่อ ๆ ไป
แต่การอบรมแต่ละครั้งต้องอาศัยผู้นำและข้าราชการท้องถิ่นที่จะเป็นกลไกดึงตัวบุคคลเข้ามารับการอบรม
อยู่ด้วย トラบาคิดที่ผู้นำและข้าราชการท้องถิ่นยังช่วยเหลือกิจการของผลิตผล. อยู่ ก็น่าจะกล่าวได้ว่ายังสามารถ
ดำเนินการอบรมผลิตผล. หรือทำให้กิจการของผลิตผล. ดีขึ้นได้อีก ดังนั้นการที่สามารถทำให้ผู้นำ
และข้าราชการท้องถิ่นให้การสนับสนุนในกิจการผลิตผล. ต่อ ๆ ไป จึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในเมื่อมีการอบรมอย่างอื่น ๆ เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้บางส่วนหรือทั้งหมดอาจจะต้องเข้าไปมีส่วน
ช่วยเหลืออีก หากไม่นับถึงผลประโยชน์ที่คนเหล่านี้อาจจะได้รับ (ถ้ามี) น่าจะมองว่าบุคคลจะให้การช่วยเหลือ
ถ้าบุคคลเห็นว่าการช่วยเหลือของตนนั้นได้ผลในสองทางคือกิจการที่บุคคลช่วยเหลือนั้นดำเนินต่อไปด้วยดี
กับการช่วยเหลือนั้น เป็นที่ยอมรับ หรือเห็นความสำคัญกับน่าจะได้คิดถึงการจูงใจหรือสร้างความผูกพัน
ให้บุคคลเหล่านี้ได้ช่วยเหลือในกิจการของผลิตผล. ต่อ ๆ ไปอีก

๑.๓.๒ คุณประโยชน์ : การที่มีวิทยากรจำนวนเกินครึ่งหนึ่งไม่มากนัก

(๖๑.๕๔%) คิดว่าคนทั่ว ๆ ไปเห็นว่า ลสช. เป็นสิ่งที่ดี (ที่ระบุว่าคนทั่ว ๆ ไปไม่ชอบลสช. มี ๓.๘๕% ที่เห็นว่าลสช.ตกเป็นเครื่องมือผู้อื่นมี ๔.๖๒% ที่รู้สึกเฉย ๆ มี ๑๑.๕๔% อีก ๑๓.๔๖% นั้นมองลสช.ในแง่ที่ไม่ค่อยเป็นแก่นสาร) ข้อนี้เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่า ในทัศนะของบรรดาวิทยากรแล้ว ผู้ที่ไม่ชอบลสช.จริง ๆ นั้นมีจำนวนน้อยมาก นอกนั้นแล้วต่างเห็นว่าลสช.มีประโยชน์อย่างไรอย่างหนึ่งแน่นอน ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับว่าจะใช้ลสช.ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่างไรได้บ้าง โดยที่ไม่ตกไปเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลไป วิทยากรจำนวนมาก (๘๘.๖๔%) เห็นว่าสมควรจัดให้มีการอบรมลสช.ต่อไปอีก เพราะเห็นว่าลสช.ยังมีคุณประโยชน์แก่สังคมอยู่ แม้จะมีการฝึกอบรมอย่างอื่นเกิดขึ้นก็ตาม เพราะมิได้หมายความว่า การฝึกอบรมอย่างอื่นจะดีไปกว่า ลสช. อันที่จริงแล้ว ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าอย่างน้อยการอบรมลสช.ไม่ได้ดีต่อคุณภาพกว่าการอบรมอย่างอื่น ก็น่าจะคงเห็นด้วยกันทุกคนว่าสมควรมีการฝึกอบรมลสช.กันต่อไปอีก ซึ่งอาจจะมีปัญหาว่าจะมีเป็นการซ้ำซ้อนกันหรือ ซึ่งในขั้นนี้น่าจะยังไม่ใช่ เพราะในขั้นต้นก็ได้แสดงให้เห็นแล้วในบรรดาผู้ที่เคยผ่านการอบรม ลสช.มาแล้วจำนวน ๓๖๖ คนนั้น มีเพียง ๑๐๑ คนหรือ ๒๗.๕๘% เท่านั้นเองที่ได้ฝึกอบรมอย่างอื่น ภายหลังลสช. ซึ่งแสดงให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่าคงมีคนทั่วไปจำนวนเพียงไม่มากนักที่ชอบฝึกอบรมประเภทต่าง ๆ ตอนนั้นส่วนใหญ่พอใจจะฝึกอบรมอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการฝึกอบรมต่าง ๆ นั้นน่าจะไม่ใช่ซ้ำซ้อนในแง่ของคน ๆ เดียวฝึกอบรมหลายอย่าง แต่อาจจะมีความซ้ำซ้อนได้หากผู้ทำการฝึกอบรมประเภทต่าง ๆ ต่างมุ่งหวังจะได้ปริมาณผู้ฝึกอบรมเป็นสำคัญ โดยไม่ค่อยนำพากับคุณภาพของการฝึกอบรมนั้น ๆ ปัญหาเรื่องคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลกระทบโดยตรงต่อความนิยมของประชาชน อนึ่งการกล่าวถึงความซ้ำซ้อนย่อมมีนิยามที่ไปถึงเรื่องคุณภาพอยู่ในที่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าหากเนื้อหาการฝึกอบรมต่าง ๆ เกิดเป็นไปในลักษณะเดียวกัน แสดงว่าการซ้ำซ้อนเกิดขึ้นแน่ ยิ่งมีการดึงบุคคลที่เคยฝึกอบรมอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วมาฝึกอบรมอีกอย่างหนึ่งที่เนื้อหาไม่ได้แตกต่างอะไรมากมายนักจากการฝึกอบรมประเภทก่อน ข้อนี้จึงยิ่งเป็นการซ้ำซ้อนหนักขึ้นไปอีก ดังนั้นเนื้อหาสาระของการฝึกอบรมคุณภาพของการฝึกอบรม และกลุ่มบุคคลเป้าหมายของการฝึกอบรมแต่ละประเภท จึงมีความสำคัญมาก วิทยากรส่วนใหญ่ (๗๗.๗๘%)

เห็นว่า การจัดชุมนุมหรือการรวมพลัง เป็นสิ่งมีประโยชน์ เพราะแสดงให้เห็นความสามัคคีกันระหว่างลสข .

๑.๓.๓ อุปสรรค/ปัญหา : สิ่งที่น่าสนใจประการแรกก็คือว่าวิทยากร

ลสข . เกือบทั้งหมดเห็นว่าในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา มีผู้สนใจฝึกอบรมลสข . น้อยลงไปมาก ทั้งวิทยากรจำนวนไม่น้อย (๖๕.๕๗%) ยังเห็นว่าผู้ที่เข้ามาฝึกอบรมเองให้ความสนใจต่อการฝึกอบรมน้อยกว่าที่เคยเป็นมา ปัญหาเรื่องมีผู้สนใจเข้ารับการอบรมน้อยลง และเมื่อเข้ามาอบรมแล้วยังไม่ได้ให้ความสนใจมากเท่าที่ควรนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก และเมื่อถามถึงสาเหตุคำตอบของวิทยากรลสข . ออกมาอย่างชัดเจนว่า สาเหตุประการแรกเป็นเพราะในระยะหลัง ๆ การอบรมลสข . ดำเนินไปอย่างเนือย ๆ ไม่กระตือรือร้นพอ (เห็นด้วย ๗๖.๐๕%) ประการที่สองเพราะว่าประชาชนให้ความสนใจในการอบรมอย่างอื่น (เห็นด้วย ๖๕.๓๑%) และประการสุดท้ายเพราะว่ามีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้น บางคนต้องเข้าอบรมหลาย ^{ชนิด} / จึงทำให้ไม่สนใจการอบรมใดจริงจัง (เห็นด้วย ๗๓.๕๑%) อย่างไรก็ตาม เหตุผลสองประการหลังกล่าวได้ว่ามิใช่เป็นความบกพร่องของการอบรมลสข . เอง หากเป็นเพราะว่ามีกิจกรรมอย่างอื่น เกิดขึ้นมา ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากทางการและยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้คนทั่วไปเห็นว่าดีกว่าลสข . อาทิ เช่นที่กล่าวกันว่า อบรมทสข . ได้ฝึกอาวุธปืนด้วย เป็นต้น แต่ถ้าหากประมวลจากความเห็นของบรรดาวิทยากรที่ได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งมีจำนวนมากด้วยกัน (รายละเอียดดูในบทที่ ๒) พอสรุปเอาประเด็นสำคัญของอุปสรรคของการจัดอบรมลสข . ในระยะหลังนี้ ๆ ได้แก่ (๑) มีการอบรมอย่างอื่น เกิดขึ้นมา (๒) ผู้รับผิดชอบหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง บางทีระบุตรง ๆ ว่าทางราชการไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร (๓) นโยบายของทางราชการเปลี่ยนไปอันหมายถึงว่าคล้าย ๆ กับเลิกสนับสนุนลูก เลือชาวบ้านเสียแล้ว อันยังผลให้ไม่มีความต่อเนื่อง การฝึกอบรมจึงได้ซบเซาไป (๔) ส่วนผู้รับผิดชอบจัดการอบรม โดยตรงนั้น เล่าก็ทำงานไปตามหน้าที่ตามแบบที่เคยทำ ๆ กันมา ทำให้เกิดความรู้สึกซ้ำซากน่าเบื่อ (๕) ผู้เข้ารับการอบรมจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายบางอย่าง ซึ่งข้อนี้ผู้วิจัยไม่ได้ตระหนักมาก่อนจึงไม่ได้สอบถามรายละเอียด แต่ทำให้เข้าใจไปได้ว่าคงเกิดการเปรียบเทียบกันขึ้นระหว่างผู้อบรมรุ่นก่อน ๆ กับรุ่นหลัง ๆ และคงตระหนักว่ารุ่นก่อน ๆ ผู้เข้าอบรมไม่มีค่าใช้จ่ายส่วนตัว แต่มาในรุ่นหลัง ๆ นี้ต้องมีทำให้เป็นข้ออ้างมาว่ามี "ปัญหาทางเศรษฐกิจ" จึงไม่ได้เข้ารับการอบรม ประกอบกับวิทยากรเองก็ให้ความสนใจเพิ่มเติมอีกด้วยว่า การจัดอบรมแต่ละครั้งไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินซึ่งเท่ากับกล่าวเป็นนัยว่า ก่อน ๆ นี้ไม่มีปัญหาเรื่องนี้ คือ มีเงินสนับสนุนจะโดยวิธีใดก็แล้วแต่ ตอนหลังขาดหายไปเป็นไปไม่ได้ใหม่อันนี้ จึงกลายเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีรายจ่ายเกิดขึ้น อาจจะไม่ใช้รายจ่าย

ที่มากมายอะไรนัก แต่คงไม่อยากจะจ่ายเพราะรุ่นก่อน ๆ ไม่เคยจ่าย และ (๖) ตัววิทยากรเอง ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือเท่าที่ควรด้วยไม่มีอะไรใหม่มาเพิ่มเติม บ้างระบุว่าวิทยากรไม่มีความสามารถ บ้างว่าวิทยากรอบรมไปตามใจชอบ ตลอดจนเรื่องเสื่อมศีลธรรมระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการอบรม ข้อวิจารณ์เช่นนี้จากตัววิทยากรเอง เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เพราะ เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตัวเอง แสดงให้เห็นว่ามีความลัคนกันอยู่ในการใช้วิทยากร และคงต้องมีผู้ตั้งใจทำหน้าที่เป็นวิทยากรด้วยความจริงจัง แต่มาท้อแท้เมื่อเอาใครไม่ทราบมาให้ทำหน้าที่เดียวกันนั้น

๑.๓.๔ การแก้ไข : จากอุปสรรคและปัญหาที่กล่าวแล้ว วิทยากรทุกคนต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าจำเป็นต้องสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับกิจการลสข. ใหม่ให้ชัดเจน ซึ่งวิธีทางหนึ่งในการเรียกความสนใจของคนทั่วไป ทำได้โดยการจัดให้มีกิจกรรมที่ยังประโยชน์ให้แก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างภาพพจน์ของลสข. หนึ่งการมีกิจกรรมทำให้มีการรวมกัน เป็นกลุ่ม เป็นก้อนได้ เป็นครั้งคราวอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ ความกลมเกลียวกัน ทำให้คนทั่วไปได้เห็นผลงานของ ลสข. กิจการของลสข. ก็จะต้องเนื่องกันไปไม่ขาดตอนไปเสียเฉย ๆ ซึ่งก็หมายถึงว่าจะทำให้ลสข. ยืนหยัดอยู่ต่อไปได้เรื่อย ๆ หนึ่งได้กล่าวแล้วว่าวิทยากรมีความเห็นว่ายังสมควรจัดการอบรมลสข. ต่อไปอีก และเมื่อถามต่อไปว่าจะให้การอบรมได้ประโยชน์จริงจังนั้นสมควรจะ เน้นหนักในเรื่องใดบ้าง วิทยากรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๕๔.๖๒%) เห็นว่า สมควรเน้น เรื่องความสามัคคี นอกนั้นระบุว่าสมควร เน้น เรื่องความหลากหลายในหมู่ลูก เลือชาวบ้านอันหมายถึงว่าลูก เลือชาวบ้านควรมาจากกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นการแสดงให้เห็นความสามารถของลูก เลือชาวบ้านในการรวมกลุ่ม บ้างว่าสมควร เน้น เรื่องการรวมพลัง การลดช่องว่างในสังคมการอยู่ร่วมกันได้ในสังคม ซึ่งมีความหมายคล้ายกับ เรื่องความหลากหลายนั่นเอง การอบรมด้านอาชีพ ความมั่นคงของชาติ และการสร้างแนวความคิดที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น ข้อนี้ยังสมควรพิจารณาควบคู่กันไปกับแนวทางในการอบรม ซึ่งวิทยากรจำนวนกว่าครึ่ง (๕๕.๓๖%) เห็นว่า การอบรมที่กระตุ้นให้คนเกิดความรักชาติสำคัญที่สุด

คำตอบในลักษณะ เช่นนี้พอพิจารณาได้ว่าวิทยากรต่างมองเห็นผลสำคัญอย่างหนึ่งของการอบรมลสช. นั่นคือความสามัคคีและความรักชาติอันอาจจะมีอยู่แล้วในหมู่ประชาชน หากแต่การอบรมนี้ได้ไปปลุกความรู้สึกเช่นนั้นให้ตื่นตัวขึ้นและยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อันเป็นการแสดงออกเป็นรูปธรรมชัดเจนว่ามีความสามัคคี ความรักชาติจริง แต่นอกจากอันนี้แล้วรู้สึกค่อนข้างจะไม่กระจ่างชัด สังเกตได้จากว่าส่วนหนึ่งต้องการผลประโยชน์ที่ชัดเจนให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม เช่น บอกว่า ควรเน้นการอบรมด้านอาชีพ แต่ส่วนใหญ่ผู้มักกล่าวถึงสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม เช่น การรวมพลัง การลดช่องว่างในสังคม การสร้างแนวความคิดที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าแม้แต่วิทยากรเองก็ยังมีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องที่น่าจะเกิดขึ้นในการอบรมลสช.

๑.๔ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งหมด ๔๖ คน มีสิ่งที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ สถานะทั่ว ๆ ไป : นำสังเกตว่าผู้นำท้องถิ่นเกือบทั้งหมด (๘๕%) รู้เรื่องลสช.มานานกว่า ๕ ปี ขึ้นไปด้วยกันทั้งสิ้น นำเป็นได้ว่าบุคคลเหล่านี้เข้าอกเข้าใจลสช.ดีพอสมควร เพราะ เกี่ยวข้องและ/หรือคลุกคลีอยู่ อย่างไรก็ตามยากที่จะพิสูจน์ได้ว่าความเกี่ยวข้องที่มีอยู่มากนั้นสามารถแปรสภาพเป็นการประเมินค่าได้สักแค่ไหน ทั้งนี้เพราะคำถามที่สอบถามบุคคลกลุ่มนี้ไม่ละเอียดลึกซึ้งพอ บุคคลเหล่านี้ถึงครึ่งหนึ่ง เริ่มเข้ามารู้จักมักคุ้นกับกิจการลสช. ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรม นอกนั้นเป็นการช่วยเหลือตามที่ราชการขอร้อง หรือช่วยเป็นวิทยากรให้กับช่วยเหลือในฐานะต่าง ๆ ที่ตนดำรงอยู่ในกลุ่มลสช. อาทิเช่น ผู้นำรุ่น ผู้ประสานงาน ประธานชมรมลสช. กรรมการต่าง ๆ เป็นต้น ความช่วยเหลือที่บุคคลเหล่านี้ให้แก่ ลสช. มีต่าง ๆ กัน แต่ที่ระบุมาเป็นอัตราสูงคือการช่วยเหลือทางการเงิน (๓๔.๑๖%) ให้คำแนะนำต่าง ๆ (๒๓.๐๘%) นอกนั้นแตกประเภทย่อยออกไป อันนี้เป็นข้อที่น่าสังเกตได้ประการหนึ่งว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมลสช.มาแล้ว และเป็นผู้มีหน้ามิตายู่ในชุมชนนั้น ให้การช่วยเหลือกิจการลสช. เสมอมา แสดงให้เห็นความสำเร็จในระดับหนึ่งของการสร้างสปิริตรักหมู่รักคณะนั่นเอง

๑.๔.๒ คุณประโยชน์ : กลุ่มผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าประโยชน์ของลสช.

ที่มีต่อท้องถิ่นอยู่ที่การช่วยพัฒนาท้องถิ่น (๔๒.๕๔%) สร้างความสามัคคี (๓๕.๕๘%) และช่วยลดปัญหาในท้องถิ่นได้ (๑๒.๕๘%) และเพราะเนื่องจากเห็นว่า ลสช. เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ ผู้นำท้องถิ่นจำนวนมาก (๗๖.๓๔%) เห็นกับการจะจัดฝึกอบรมลสช.ต่อไปอีก ทั้งยังเห็นด้วยกับการจัดชุมนุมลสช. เป็นครั้งคราวในอัตราที่สูงด้วยเช่นกัน (๘๐.๕๑%) นำสังเกตว่าในกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดอบรมลสช.ต่อไปนั้นเหตุผลที่สำคัญอยู่ที่ เรื่องของจำนวนของผู้ที่เข้ารับการอบรม ซึ่งชวนให้เข้าใจว่าในระยะหลัง ๆ หาผู้เข้ามารับการอบรมลำบากขึ้น หรือได้จำนวนไม่เท่ากับครั้งก่อน ๆ กับอ้างเรื่องความสิ้นเปลือง ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดชุมนุมหรือการรวมพลังนั้นอ้างเรื่องการจะตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น ความไม่เรียบร้อย ไม่เป็นการพัฒนาท้องถิ่น และได้แต่ความสนุกสนาน ในประเด็นนี้ น่าจะมองได้ว่าเป็นความปรารถนาดีของบุคคลกลุ่มนี้ที่ไม่ต้องการจะให้เกิดข้อครหาเกี่ยวกับเรื่องลสช. เพราะยังเห็นประโยชน์ของลสช. อยู่นั่นเอง

๑.๔.๓ ปัญหา/อุปสรรค : กิจกรรมของลสช. จะดำเนินต่อไปแค่ไหน ส่วนหนึ่ง

ย่อมขึ้นอยู่กับคนทั่ว ๆ ไปในท้องถิ่นนั้น ๆ รู้สึกอย่างไรในข้อนี้ ผู้นำในท้องถิ่นมีความเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว ผู้คนยังชอบลสช. อยู่ (๕๗.๕๔%) ที่รู้สึกว่าไม่ชอบนั้นน้อยมาก (๓.๗๔%) นอกนั้นแบ่งรับแบ่งสู้ แต่ตัวผู้นำท้องถิ่นเองส่วนใหญ่ (๗๕.๘๐%) ยังชอบลสช. ที่ตอบว่าไม่ชอบตรง ๆ นั้นมีน้อยมาก (๔.๐๔%) อันนี้เท่ากับว่าผู้นำท้องถิ่นยังมีทัศนคติที่ดีต่อลสช. อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญรองรับกิจกรรมลสช. ต่าง ๆ ต่อไปได้ ผู้นำท้องถิ่นยังอยู่ในฐานะที่จะชักจูงให้ผู้คนในท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือในกิจกรรมของลสช. ได้อีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีท่าทีแบ่งรับแบ่งสู้ผู้นั้น เพราะฉะนั้นโดยสรุปแล้วการที่ผู้นำท้องถิ่นยังมีทัศนคติที่ดีต่อลสช. อยู่ก็นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีประการหนึ่ง เป็นประโยชน์แก่ทางราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดอบรมและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับลสช. ได้ต่อไป ในทำนองเดียวกันก็ย่อมหมายถึงว่าจำเป็นต้องธำรงทัศนคติที่ดีของผู้นำท้องถิ่นเหล่านั้นไว้ให้ติดต่อ ๆ ไปอีกด้วย

ปัญหาเรื่องในยุคที่มีการอบรมต่าง ๆ หลายอย่างเกิดขึ้นนี้ ผู้คนยังให้ความสนใจมาอบรมลสช. อยู่ไม่น้อยแค่นั้น นำสังเกตว่าผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นที่ค่อนข้างไปในทางที่แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มที่เห็นว่ายังมีคนสนใจอบรมลสช. อยู่คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๔ กับอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าคนทั่วไปสนใจอบรมอย่างอื่นเสียแล้วคิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๖ กลุ่มแรกให้เหตุผลสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนในลักษณะที่พอกกล่าวได้ว่ามีจุดสำคัญอยู่ตรงที่ว่า การอบรมลสช. นั้นโดยทั่วไปแล้วยังมีข้อดีกว่าการอบรมอย่างอื่น ๆ ส่วนเหตุผลคัดค้านของกลุ่มที่ ๒ ต่อกลุ่มแรกมีประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าการอบรมอย่างอื่นมีสิ่งดึงดูดใจที่ต่างไปจากลสช. ความเห็นของผู้นำท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มซึ่งเกือบจะก้ำกึ่งกันนี้แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากการที่ผู้นำท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์สาเหตุของการที่มีผู้มาสนใจอบรมลสช. น้อยลงไปแล้ว แม้ว่าผู้นำท้องถิ่นจะมีทัศนคติที่ต่อลสช. อยู่ก็ตาม แต่สิ่งนี้จะมีส่วนช่วยไม่มากนัก หากต้องการจะสร้างความนิยมในลสช. ขึ้นมาให้เท่าเดิมอีก หากจะต้องอาศัยองค์ประกอบอย่างอื่นอีก เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นเห็นว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอบรมลสช. นั้นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากทางราชการในรูปแบบต่าง ๆ อยู่มาก (๘๐%) ย่อมแสดงให้เห็นว่าในทัศนะของผู้นำท้องถิ่นแล้ว ทางราชการมีความรับผิดชอบที่สูงในการจะแก้ปัญหาเกี่ยวกับลสช. นั้นเอง

๑.๔.๔ การแก้ไข : ผู้นำท้องถิ่นซึ่งยังชอบลสช. อยู่นี้ เห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของลสช. (ผู้ที่เห็นว่าดีอยู่แล้วมีจำนวนเพียง ๑๒.๖๑% เท่านั้น) ทั้งนี้สังเกตว่า ในความเห็นของคนเหล่านี้ การฝึกอบรมให้มากขึ้นกว่าเก่าก็ดี การหาคนเข้ามารับการอบรมให้มากขึ้นก็ดี มิใช่เป็นการแก้ไขที่ถูกต้อง หากเห็นว่าสิ่งที่สมควรจะกระทำคือ ราชการจะต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังสมควรมีกิจกรรมของลสช. ให้บ่อยขึ้นและให้ผิดแปลกออกไปจากเดิมบ้าง ทั้งประโยชน์ที่จะได้จากอบรมจะต้องเห็นชัดเจน ซึ่งก็เป็นตัวอย่างที่ดีอีกทางหนึ่งว่าผู้นำท้องถิ่นเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหาของลสช. ในขอบเขตความสามารถของพวกเขาได้เอง ส่วนจะถูกต้องแค่ไหนจำเป็นต้องเปรียบเทียบกับของบุคคลอื่น ๆ เนื่องมาจากยอมรับกันว่าความสนใจของคนทั่วไปหันไปหากิจกรรมอื่น จึงจำเป็นต้องทำกิจกรรมของลสช. คึกคักขึ้นมาใหม่ การจะให้เกิดสภาพเช่นนั้น ผู้นำท้องถิ่นมองเห็นว่าที่สมควรจัดทำเป็นเบื้องต้นคือจัดให้มีกิจกรรมของลสช. ให้บ่อยขึ้น รองลงคือให้มีโครงการหรืองานพัฒนาท้องถิ่นกับให้ทางราชการเข้ามาช่วยเหลือและกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้วย ต้องได้ผู้นำที่ดี ทั้งต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีด้วย

๒. การวิเคราะห์รวม หากเอาความคิดเห็นของคนทั้ง ๔ กลุ่ม มาประมวลกันเข้า แล้วแยกง่าย ๆ ออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่คือ (๑) ความคิดเห็นในแง่ดี หรือความคิดเห็นที่ว่า ลสขบ. เป็นสิ่งที่มีข้อดีต่าง ๆ ประเภทหนึ่ง กับ (๒) ความคิดเห็นที่ระบุปัญหาสำคัญและแสดงความไม่พึงพอใจ กับการฝึกรวมลสขบ. อีกประเภทหนึ่ง ก็จะสามารถทำให้เห็นข้ออ่อนข้อแข็ง หรือข้อดีข้อเสีย ของกิจการลสขบ. เท่าที่ผ่านมาทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นข้ออ่อนหรือข้อเสียนั้น เท่ากับเป็น คำวิพากษ์วิจารณ์กิจการลสขบ. โดยตรง ความเห็นประเภทต่าง ๆ ที่จะระบุต่อไปนี้เป็นความเห็นของบุคคล ทั้ง ๔ กลุ่มที่แสดงออกมาจากการตอบคำถามว่าทำไมคนเหล่านั้นจึงมีความรู้สึกเช่นนั้นต่อคำถาม เป็นเหตุผลที่ผู้ตอบคำถามแสดงออกมาเอง หากใช่เป็นคำตอบที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมเอาไว้ให้ เลือกแต่อย่างใด ไม่ และความคิดเห็นนี้เป็นส่วนหนึ่งของคำถามเท่านั้นเอง เป็นความคิดเห็นที่ใช้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ทำไมถึงได้ตอบคำถามที่เสนอไว้ไปเช่นนั้น หรือเป็นการอธิบายว่าทำไมไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้นความคิดเห็นที่ยกมาแสดงนี้เป็นแต่เพียงส่วนประกอบ

๒.๑ ความคิดเห็นในแง่ดี : ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากกลุ่มบุคคลทั้ง ๔ กลุ่ม ที่เป็นการประเมินค่าในแง่ดีของลสขบ. นั้นมีทั้งหมด ๓๓ รายการ บางรายการจะถูกระบุมากกว่ารายการอื่น ๆ อันแสดงให้เห็นว่ายิ่งการระบุตรงกันมากเท่าใด เท่ากับว่าคุณประโยชน์ของลสขบ. ที่ได้รับการประเมินแล้ว ในรายการนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับกันมากเท่านั้นนั่นเอง ส่วนรายการที่ถูกระบุเพียงครั้งหรือ ๒ ครั้ง ซึ่งมีจำนวนมากนั้นแสดงให้เห็นว่าในการประเมินค่าลสขบ. นั้นสามารถมองได้หลายแง่มุมแล้วแต่ความเข้าใจ ประสบการณ์ ความรับผิดชอบและการรู้จักประมาณการณ์ของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ความคิดเห็นดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

ประมวลความคิดเห็นในแง่ดีเกี่ยวกับลสช.

<u>รายการ</u>	<u>ความคิดเห็น</u>	<u>จำนวนครั้งที่ถูกระบุ</u>
๑.	ช่วยสร้างความสามัคคี	๑๒
๒.	ช่วยสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน	๖
๓.	เป็นประโยชน์แก่สังคมทั่วไป	๕
๔.	ไม่มีลักษณะแบ่งชั้นในสังคม	๕
๕.	ช่วยสร้างกลุ่มพลังในสังคม	๔
๖.	ให้ความสนุกสนานและความแปลกใหม่	๔
๗.	ช่วยสร้างความจงรักภักดีในตัวพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินี	๔
๘.	เป็นเครื่องช่วยต่อต้านลัทธิอื่น	๔
๙.	ทำให้คนรู้จักเสียสละ	๓
๑๐.	ได้ความรู้จากวิทยากร	๓
๑๑.	มีคุณค่ากว่าการอบรมอย่างอื่น	๓
๑๒.	ให้ประโยชน์กับทางราชการ	๒
๑๓.	ช่วยทำให้เกิดความรักหมู่รักคณะ	๒
๑๔.	ได้รับพระราชทานผ้าพันคอ	๒
๑๕.	ได้สิทธิบางอย่าง	๒
๑๖.	ทำให้เกิดความเป็นกันเองได้ดี	๒
๑๗.	ช่วยลดปัญหาบางประการของสังคม	๒
๑๘.	เป็นสิ่งคำจูน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๒
๑๙.	ทำให้รู้จักช่วยเหลือกันเอง	๒
๒๐.	ทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม	๒
๒๑.	เป็นการช่วยพัฒนาบุคคล	๒
๒๒.	ทำให้รู้จักการรวมตัวกันโดยสมัครใจ	๒
๒๓.	ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่ชาติ	๒

- ๒๕. ช่วยให้ความข่าวสารแก่ทางราชการ ๑
- ๒๖. ช่วยตั้งคน เข้ามาร่วมพิธีของทางราชการ ๑
- ๒๗. ใ้รู้จักช่วยกันบริจาค เพื่อสังคม ๑
- ๒๘. แสดงให้เห็นของความสำเร็จที่คน เขาต้องอยู่ร่วมกัน ๑
- ๒๙. ทำให้ได้แนวความคิดที่ถูกต้อง ๑
- ๓๐. การอบรมอย่างอื่นต่างก็มีจุดประสงค์ร่วมกัน ๑
- ๓๑. ให้ความซาบซึ้งได้ดีกว่า ๑
- ๓๒. คนทุกวัย เข้ารับการฝึกอบรมได้ ๑
- ๓๓. ทำให้มีวินัย ๑

หากพิจารณาเฉพาะจำนวนครั้งของการระบุความเห็นจะพบว่าความเห็นที่ถูกระบุ ๑๒ ครั้ง มีเพียง ๑ รายการ ความเห็นที่ถูกระบุ ๖ ครั้ง มี ๑ รายการเช่นกัน ความเห็นที่ถูกระบุ ๕ ครั้ง มี ๒ รายการ ความเห็นที่ถูกระบุ ๔ ครั้งมี ๔ รายการ ความเห็นที่ถูกระบุ ๓ ครั้ง มี ๓ รายการ ความเห็นที่ถูกระบุ ๒ ครั้ง มี ๑๒ รายการ และความเห็นที่ถูกระบุ ๑ ครั้ง มี ๑๐ รายการ

ถ้าจะเอาความเห็นทั้ง ๓๓ ประการนี้มาจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ จะได้เป็น ๙ หมวดหมู่ ดังนี้

การจัดหมวดหมู่ประเภทของความคิดเห็น

ในแง่ดี

<u>ลำดับ</u>	<u>ประเภทของหมวดหมู่</u>	<u>เนื้อหาของคำตอบ</u>	<u>จำนวนครั้งที่ระบุ</u>
๑.	ความสำคัญในสร้างพลังให้แก่สังคม	๑. ความสามัคคี	๑๒
		๒. ทำให้เกิดพลัง	๔
		๓. ต่อด้านลัทธิอื่น	๔
		๔. ความมั่นคงของชาติ	๒
		๕. คิงมวลชน	๑
			<u>๒๓</u>

๒.	ลักษณะที่เป็นแบบอย่างแก่สังคม	๑. สร้างความเจริญให้ชุมชน	๖
		๒. ทำประโยชน์แก่สังคม	๕
		๓. รู้จักเสียสละ	๓
		๔. เป็นตัวอย่างแก่สังคม	๒
		๕. การบริจาค	๑
			<u>๑๗</u>
๓.	ลักษณะ เฉพาะ	๑. ไม่มีการแบ่งชั้น	๕
		๒. เป็นกันเอง	๒
		๓. รวมตัวกันโดยสมัครใจ	๒
		๔. ให้ความซาบซึ้ง	๑
			<u>๑๐</u>
๔.	ลักษณะที่เป็นการพัฒนาบุคคล	๑. ความรักหมั่นุ่คณะ	๒
		๒. การช่วยเหลือกันและกัน	๒
		๓. ปรับปรุงตัวเอง	๒
		๔. รู้จักอยู่ร่วมกันด้วยดี	๑
		๕. ทำให้มีระเบียบวินัย	๑
			<u>๗</u>
๕.	ลักษณะพิเศษ	๑. ความสนุกสนานและแปลกใหม่	๙
		๒. แจกผ้าพันคอ	๒
		๓. ได้สิทธิพิเศษ	๒
			<u>๗</u>
๖.	ลักษณะที่เกี่ยวแก่ทางราชการ	๑. เป็นประโยชน์แก่ราชการ	๒
		๒. ให้ข่าวสารแก่ทางราชการ	๑
		๓. ดึงผู้คนมาร่วมในพิธี	๑
		๔. ช่วยลดปัญหาบางประการ	๒

๗.	เทอดทูนสถาบัน	๑. จงรักภักดีในพระเจ้าอยู่หัว และพระราชินี	๔
		๒. เทอดชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๒
			๖
๘.	ข้อที่เหนือกว่าการอบรมอื่น ๆ	๑. เข้าอบรมได้ทุกวัย	๑
		๒. การอบรมอย่างอื่นไม่ดีเท่า	๓
		๓. การอบรมอื่นมีจุดประสงค์ ร่วมกับลสช.	๑
			๕
๙.	เบ็ดเตล็ด	๑. ได้ความรู้จากวิทยากร	๓
		๒. ได้แนวความคิดที่ถูกต้อง	๑
			๔
		รวม	๘๗

๒.๒ ความคิดเห็นที่เป็นแง่ลบ : ความคิดเห็นเป็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์แสดงให้เห็น

ข้อบกพร่องของลสช.มีจำนวนมาก ถึงจำนวน ๔๐ รายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประมวลความคิดเห็นในแง่ลบ

<u>รายการ</u>	<u>ความคิดเห็น</u>	<u>จำนวนครั้งที่ถูกระบุ</u>
๑	มีสิ่งที่ดีกว่าเกิดขึ้นมา	๔
๒	ทำให้เกิดภาระทางการเงินแก่ผู้เข้าอบรม	๗
๓	ถึงจุดอึดตัวของลสช.	๕
๔	ปัญหาเรื่องคุณภาพของวิทยากร	๔
๕	เป้าหมายของการอบรมไม่ชัดเจน	๔
๖	การหยุดอบรมทำให้ขาดความต่อเนื่อง	๔
๗	อาจถูกแทรกแซงได้	๔
๘	ทางราชการไม่ให้ความสนใจ	๓
๙	ไปเสียเวลา	

๑๐	การคมนาคมไม่สะดวก	๓
๑๑	มีแต่เรื่องบันเทิง	๓
๑๒	ไม่มีกิจกรรม	๓
๑๓	คนไม่ให้ความสนใจ	๒
๑๔	ประธานรุ่นไม่มีความสามารถ	๒
๑๕	ผู้เป็นลสขบ. มีภาระต้องหาเลี้ยงชีพ	๒
๑๖	มีผู้หาประโยชน์จากลสขบ.	๒
๑๗	ไม่มีกิจกรรมหลัก	๒
๑๘	ขาดการกระตุ้น	๒
๑๙	การประสานงานไม่ดี	๒
๒๐	ทำให้เกิดความแตกแยก	๒
๒๑	นโยบายไม่ต่อเนื่อง	๒
๒๒	ผลที่ได้ไม่ชัดเจน	๒
๒๓	ไม่มีการติดตามผล	๒
๒๔	นโยบายของทางราชการเปลี่ยนไป	๒
๒๕	ประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ	๒
๒๖	ผู้นำไม่ดีพอ	๒
๒๗	การอุดหนุนทางการเงิน	๒
๒๘	ขาดแคลนวิทยากร	๑
๒๙	กรรมการทุจริต	๑
๓๐	ไม่เป็นตัวของตัวเอง	๑
๓๑	ไม่มีบทบาทอะไร	๑
๓๒	ผู้บริหารไม่ดี	๑
๓๓	ผู้เข้าอบรมถูกเกณฑ์มา	๑
๓๔	ผู้เกี่ยวข้องสักแต่ทำตามหน้าที่	๑
๓๕	มีเรื่องเสื่อมเสียศีลธรรม	๑

๓๖	ผู้ใหญ่นับสนุนการอบรมอย่างอื่น	๑
๓๗	เป็นเหมือนตัวตลก	๑
๓๘	อบรมอย่างอื่นก็เท่ากับอบรมลสช.	๑
๓๙	ควบคุมลำบาก	๑
๔๐	อบรมอย่างอื่นได้ผลกว่า	๑
		<u>๕๕</u>

ความคิดเห็นที่ ๔๐ รายการนี้ หากนำมาจัดรวมเป็นหมวดหมู่จะได้ดังนี้

การจัดหมวดหมู่ประเภทของความคิดเห็น

ในแง่ลบ

<u>ลำดับ</u>	<u>ประเภทของหมวดหมู่</u>	<u>เนื้อหาของคำตอบ</u>	<u>จำนวนครั้งที่ระบุ</u>
๑	ปัญหาด้านนโยบาย	๑. เป้าหมายไม่ชัดเจน	๔
		๒. นโยบายไม่ต่อเนื่อง	๒
		๓. นโยบายเปลี่ยนแปลง	๒
		๔. ทางการณ์ไม่สนใจ	๓
		๕. หยุดการอบรมไป	๔
		๖. การประสานงานไม่ดี	๒
			<u>๑๗</u>
๒	การเปรียบเทียบกับการอบรมอื่น	๑. มีสิ่งที่ดีกว่าเกิดขึ้นมา	๔
		๒. อย่างอื่นมีผู้ใหญ่นับสนุน	๑
		๓. อบรมอย่างอื่นก็ได้ค่าเท่ากัน	๑
		๔. อย่างอื่นได้ผลดีกว่า	๑
			<u>๑๒</u>
๓	ปัญหาเรื่องวิธีดำเนินการ	๑. ไม่มีกิจกรรมหลัก	๒
		๒. ไม่มีการทำกิจกรรม	๓
		๓. ไม่มีบทบาท	๑
		๔. ไม่มีสื่อการเรียนรู้	๑

	๕. ประธานรุ่นไม่สามารถ	๒
		๑๑
๔. ปัญหาทางการเงิน	๑. ผู้อบรมต้องมีรายจ่าย	๗
	๒. ขาดการอุดหนุนทางการเงิน	๒
		๑๖
๕. สาเหตุของความชงักงัน	๑. คนไม่ให้ความสนใจ	๒
	๒. ขาดแรงกระตุ้น	๒
	๓. ถึงจุดอิ่มตัว	๑๓
		๑๖
๖. ปัญหาด้านการบริหาร	๑. ผู้บริหารไม่ดี	๑
	๒. ผู้นำไม่ดี	๒
	๓. ทำตามหน้าที่	๑
	๔. มีการทุจริต	๑
	๕. ประชาสัมพันธ์ไม่ดี	๒
		๒
๗. ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น	๑. มีการหาประโยชน์จากลสข.	๒
	๒. บุคคลภายนอกแทรกแซง	๑๓
		๖
๘. ปัญหาวิทยากร	๑. ขาดแคลนวิทยากร	๑
	๒. คุณภาพของวิทยากรไม่ดีพอ	๑๓
		๑๓
๙. ปัญหาเฉพาะผู้เข้าอบรม	๑. ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ	๒
	๒. การคมนาคมไม่สะดวก	๒
		๑๓

๑๐. ความไม่เอาจริงเอาจัง	๑. ผลที่ได้รับไม่ชัดเจน	๒
	๒. ไม่มีการติดตามผล	๒
	๓. ถูกเกณฑ์เข้ามาอบรม	๑
		๕
๑๑. ภาพพจน์ที่ไม่ดี	๑. ไม่เป็นตัวของตัวเอง	๑
	๒. มีแต่เรื่องบันเทิง	๓
	๓. เป็นตัวตลก	๑
		๕
๑๒. ความทละหลวม	๑. มีเรื่อง เสื่อมเสียศีลธรรม	๑
	๒. ยากแก่การควบคุม	๑
	๓. ทำให้เกิดความแตกแยก	๒
		๕
		๕๕

หากเปรียบเทียบความคิดเห็นในแง่บวกกับแง่ลบจะเห็นว่า ความคิดเห็นในแง่ลบมีมากกว่า
 ความคิดเห็นในแง่บวกทั้งในจำนวนรายการ (๔๐:๓๓) และจำนวนครั้งที่ระบุ (๔๕:๘๗) อันที่จริงความ
 แตกต่างกันนี้ไม่มากเลย และการที่มีความคิดเห็นในแง่ลบมากกว่าแง่บวกน่าจะเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้
 เห็นว่าอะไรบางอย่างที่บกพร่องอยู่ เป็นการดีที่มีการวิพากษ์วิจารณ์เพราะแสดงว่ายังมีความสนใจและหวังดี
 ในกิจการลสช.อยู่ แต่ที่สำคัญต้องไม่ลืมก็คือว่า ข้อคิดเห็นที่เป็นทั้งแง่ดีและแง่ลบนั้น แท้จริงแล้ว
 เป็นความคิดเห็นส่วนประกอบ หลังจากที่มีผู้ตอบคำถามได้ตอบคำถามหลักไปเรียบร้อยแล้ว ซึ่งได้แสดง
 ให้เห็นในตอนต้นแล้วว่า จำนวนมากมีทัศนคติที่ติดลบ. ที่ว่าเป็นความคิดเห็นส่วนประกอบหมายถึงว่า
 ส่วนนี้เป็นการถามหาเหตุผลว่าที่เลือกตอบไปแล้วนั้นเลือกเพราะเหตุใด หรือให้ระบุคำตอบอื่น ๆ
 ที่พอใจ ตัวอย่างดังต่อไปนี้

๑. คำถามผู้เคยผ่านการอบรมลสช. มาแล้ว

คำถามข้อ ๑๐

การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของลสช.นั้นอะไรเป็นปัญหาสำคัญที่สุด

๑. ขาดการสนับสนุนจากราชการ

๒. ขาดเงินทอง

๒. คำถามข้าราชการผู้เกี่ยวข้อง

คำถามข้อ ๔

ในความคิดเห็นของท่าน ลสช. เป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้างหรือไม่

- ๑. เป็น
- ๒. ไม่เป็น

อธิบายว่าเป็นอย่างไร เช่น .....

๓. คำถามวิทยากร

คำถามข้อ ๓

ท่านมีความรู้สึกหรือเปล่านั้นว่าในระยะหลัง ๆ นี้การอบรม ลสช. มีลักษณะที่ดำเนินไปตามรูปแบบขาดความกระตือรือร้น

- ๑. ใช่
- ๒. ไม่ใช่
- ๓. ไม่แน่ใจ

เพราะ .....

๔. คำถามผู้นำท้องถิ่น

คำถามข้อ ๔

ในความเห็นของท่าน ลสช. ทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นในลักษณะใดบ้าง

- ๑. สร้างความสามัคคี
- ๒. ช่วยพัฒนาท้องถิ่น
- ๓. ลดปัญหาในท้องถิ่น
- ๔. อื่น ๆ ระบุ .....

หนึ่งในกรณีที่ผู้ตอบเลือกตอบตามใจตนเอง คือไม่เลือกเอาคำตอบที่ให้ไว้แล้วนั้น คำตอบที่เลือกเอาเองนี้ เคยมีเปอร์เซ็นต์สูงกว่า ๕๐% เพียงครั้งเดียว ส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์ ๑๕% - ๒๕% ซึ่งแสดงว่าผู้ตอบให้ความสำคัญน้อยนั่นเอง

คำถามที่ให้เลือกตอบได้เช่นนี้มี ๔๑ ข้อ จากคำถามทั้งหมดจำนวน ๕๕ ข้อ จำนวนความคิดเห็นที่ให้รวม ๗๓ ข้อ (๔๐/๓๓) ซึ่งหมายถึงว่า ในคำถามทั้ง ๔๑ ข้อ นั้น มีผู้ตอบทั้งเชิงเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย รวมแล้ว ๗๓ รายการ ซึ่งพอกกล่าวได้ว่าคำถามแต่ละข้อตอบได้ทั้งในเชิงเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างละข้อนั่นเอง

อย่างไรก็ตามประโยชน์ของการยกความคิดเห็นต่าง ๆ มานี้ อยู่ที่ต้องการจะชี้ให้เห็นว่า คนทั้ง ๔ กลุ่มที่เกี่ยวข้องอยู่กับลสข. อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น คือ ผู้ที่ผ่านการอบรมลสข. มาแล้ว ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง วิทยากร และผู้นำท้องถิ่น มีความรู้สึกหรือมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ลสข. อย่างไรบ้าง ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ดีหรือแง่ลบก็ตาม จะเป็นประโยชน์/การปรับปรุงกิจการลสข. ต่อไป เพราะมีฉะนั้น แล้วย่อมไม่รู้ข้ออ่อนข้อแข็งนั่นเอง พึงสังเกตว่าความคิดเห็นที่เป็นแง่ลบหรือข้ออ่อนนั้นมีอยู่ ๔๐ รายการ ความคิดเห็นในแง่บวกหรือข้อแข็งมี ๓๓ รายการ และหากจะนับจำนวนครั้งของความคิดเห็น ที่ระบุดอกมา ทั้ง ๗๓ รายการนั้น จะเป็นความเห็นแบบแง่ลบ ๔๕ ครั้ง แง่บวก ๒๘ ครั้ง การที่ความคิดเห็นในแง่ลบ หรือที่เน้นข้ออ่อนของลสข. มีมากกว่า แง่ดีหรือข้อแข็งเพียง ๗ รายการ และ ๘ ครั้งนั้น แสดงอยู่ในตัวเองแล้วว่า ข้อบกพร่องหรือข้ออ่อนหาได้มีมากแต่ประการใดไม่ แต่ที่มีข้ออ่อนมากกว่าข้อแข็ง เท่ากับ เป็นการพิสูจน์ว่าความรู้สึกในความเป็นกังวลต่อกิจการลสข. นั้น เป็นความกังวลที่มีมูลความจริงแน่นอนนั่นเอง

การจัดหมวดหมู่ของความคิดเห็นทั้งแง่บวกและแง่ลบเอาไว้ ทำให้เข้าใจชัดเจน ขึ้นอีกว่า สมควรจะแก้ปัญหาดตรงจุดไหนบ้าง และจุดไหนบ้างที่ควรจะ เน้นให้ยิ่งขึ้นไปอีก

ในประเภทของความคิดเห็นที่เป็นแง่บวก ประเด็นที่สมควรพิจารณา คือ การที่มองว่า ลสข. มีข้อเด่นอยู่ดังนี้

๑. สามารถสร้างพลังให้แก่สังคมได้ โดยเฉพาะในเรื่องความสามัคคี ความร่วมแรง ร่วมใจกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียว

๒. ลสข. เป็นแบบอย่างให้แก่สังคม โดยเฉพาะในเรื่อง ทำประโยชน์และสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน รู้จักเสียสละให้แก่ชุมชน

๓. มีลักษณะเฉพาะที่เด่นชัด คือ ไม่มีการแบ่งเขาแบ่งเรา เป็นกันเอง

๔. ลสข. ช่วยพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องความรักหมู่รักคณะ การช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน

ในประเภทความคิดที่เป็นแง่ลบ ทำให้เห็นข้อบกพร่องสำคัญ ๆ ของ ลสช.

ดังนี้

๑. เรื่องนโยบายเกี่ยวกับลสช. ว่า คนทั่วไปไม่เข้าใจชัดเจน ไม่เห็นความสนใจที่ต่อเนื่อง
๒. มีการอบรมอย่างอื่นขึ้นมาเปรียบเทียบกัน ทำให้มองไปว่าของใหม่ดีกว่าของเก่า

เพราะมีผู้หลักผู้ใหญ่สนับสนุนอยู่

๓. ปัญหาเรื่องวิธีดำเนินการไม่ปรากฏว่าอะไรเป็นกิจกรรมหลัก ไม่มีความคิดใหม่ ๆ

มาสอดคล้อง

๔. ทำให้เกิดภาระทางการเงิน แก่ผู้เข้ารับการอบรม
๕. เกิดความชงก้งัน เพราะเข้าใจกันไปว่า ถึงจุดอิ่มตัว
๖. มีปัญหาในด้านการบริหารการอบรม คือ ทำกันตามหน้าที่ไม่กระตือรือร้น

บทที่ ๔ ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะ

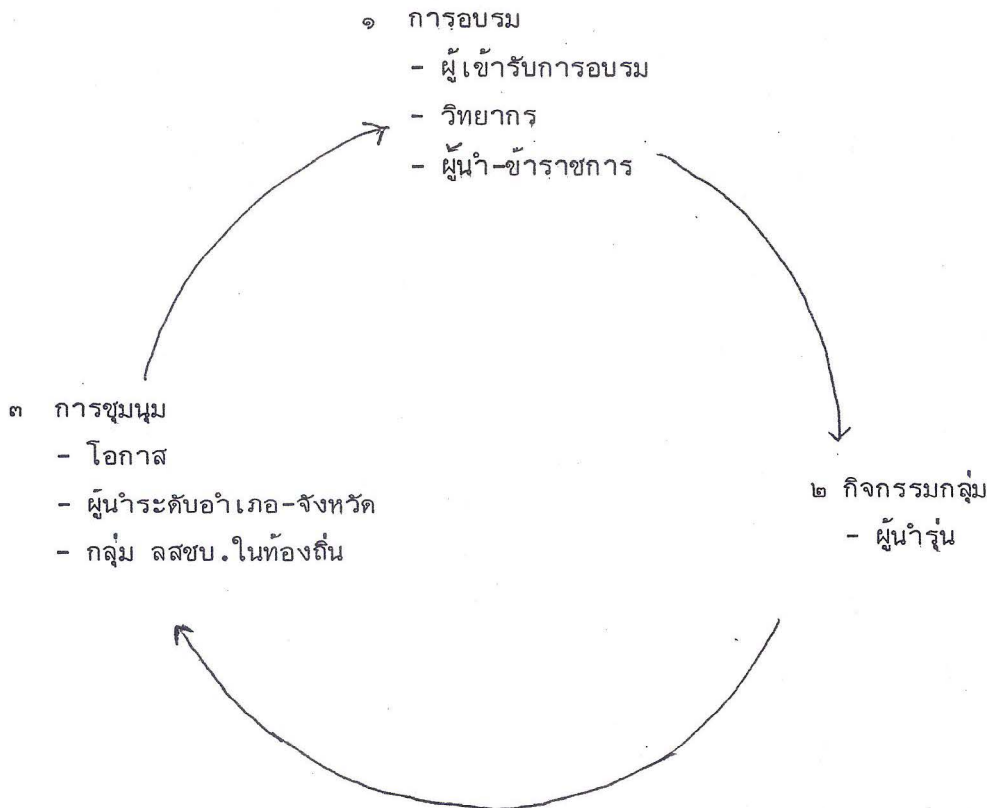
๔.๑ ข้อวิจารณ์ : จากที่กล่าวมาแล้วในบทก่อน ๆ มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่องลูกเสือชาวบ้าน ดังนี้

๔.๑.๑ มีความเห็นพ้องต้องกันในระดับสูงจากบุคคลทั้ง ๔ กลุ่ม คือผู้ผ่านการอบรมลสช. เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง วิทยากร และผู้นำท้องถิ่นว่าสมควรมีการฝึกอบรม ลสช. ต่อไปอีก แม้ว่าจะมีการอบรมอย่างอื่น เกิดขึ้นมาและดึงเอาผู้คนจำนวนไม่น้อยไปเข้ารับการฝึกก็ตามที ทั้งนี้ก็เพราะว่ายังเห็นว่า ลสช.มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ทั้งในช่วงหลังไม่สู้จะมีการอบรม ลสช. ผู้คนจึงยอมไปฝึกอบรมอย่างอื่นแทน อนึ่งการอบรมลสช.มีพื้นฐานมานาน หนักแน่นพอที่จะรองรับกิจกรรมต่าง ๆ หากได้มีการแก้ไขเสียบ้างการอบรมลสช. ย่อมดำเนินต่อไปได้ด้วยดี

๔.๑.๒ ที่ยังต้องการให้มีการอบรมลสช. ต่อไปอีกนั้น ก็เพราะเล็งเห็นว่า ลสช. ยังมีคุณสมบัติอยู่มาก คุณสมบัติที่ว่านั้น เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้น แก่สังคมในประเด็นสำคัญคือ ลสช. ช่วยสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม กิจกรรมของลสช. เป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งมักจะใช้คำว่า "พัฒนา" อันมีความหมายทั่ว ๆ ไปว่า เป็นการทำให้สภาพของท้องถิ่นดีขึ้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่แม้ในความหมายนั้นก็น่าใช้ เป็นสิ่งที่ควรขึงใจ เพราะการที่จะต้องทำกิจกรรมดังกล่าวแสดงว่ามีความต้องการอยู่ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลไม่มี หรือไม่สนใจหรือทำไม่ไหว ฯลฯ ข้อนี้ น่าจะเป็นข้อดีเพราะ เท่ากับ เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนในเรื่อง การทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือความสนใจในกิจการอัน เป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่จะสร้างให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เมื่อชุมชนกำลัง เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ผู้คนสนใจอยู่แต่ เรื่องของตนเอง จนลืมไปว่าตนอยู่ในสังคมมีความรับผิดชอบบางอย่างต่อสังคม

๔.๑.๓ อาจพิจารณาได้ว่างานของ ลสช. นั้น หากจะให้ดำเนินไปด้วยดี ต้องสามารถทำให้ได้ครบวงจร วงจรที่ว่าประกอบด้วย (๑) มีการฝึกอบรมเกิดขึ้น (๒) มีกิจกรรมของกลุ่ม เป็นครั้งคราวภายหลังสิ้นสุดการอบรมแล้ว และ (๓) มีการชุมนุมในโอกาสอันเหมาะสมอันควร การวิจัยชี้ชัดว่ากิจกรรมทั้ง ๓ ประเภทนี้จะต้องเกิดขึ้นจาก (๑) ไปหา (๒) จาก (๒) ไปหา (๓) และจาก (๓) ไปหา (๑) หากขาดช่วงอะไรไปจะทำให้เกิดปัญหาดัง เช่นที่เกิดมาแล้ว

ในเมื่อไม่มีการอบรม หรือมีแต่น้อย ทำให้ไม่มีกิจกรรม เมื่อไม่มีกิจกรรมจึงทำให้ขบ เขาไป
เข้าใจไปว่าทางการไม่ให้ความสนใจเสียแล้ว เป็นอาทิ องค์ประกอบสำคัญในการอบรม
ต้องมี (๑) ผู้สนใจเข้ารับการอบรม (๒) ต้องมีวิทยากร (๓) ต้องมีข้าราชการและผู้นำท้องถิ่น
ร่วมมืออย่างใกล้ชิด องค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมของกลุ่มอยู่ที่ผู้นำกลุ่ม ซึ่งจะเรียกชื่ออย่างไร
ก็แล้วแต่จะต้องเป็นผู้ที่สนใจสนใจในเรื่องลสข. และเป็นที่รู้จักและนับถือของคนในชุมชนพอสมควร
กับต้องมีความคิดความอ่านพอสมควรในอันที่จะชักจูงผู้คนที่เคยผ่านการอบรมลสข. มาทำกิจกรรม
ร่วมกัน องค์ประกอบสำคัญของการจัดชุมนุมหรือบางที่เรียกว่าการรวมตัวกัน หรือการรวมพลัง
ย่อมขึ้นอยู่กับ (๑) โอกาสที่เหมาะสม (๒) ผู้นำในระดับสูง โดยเฉพาะระดับอำเภอหรือจังหวัด
ยังเห็นความสำคัญของลสข. ที่พึงมีต่อชุมชนและสังคม และ (๓) กลุ่มลสข. ในท้องถิ่นพร้อม
จะเข้าร่วม จะเห็นได้ว่าแต่ละขั้นตอนต้องมีความสมบูรณ์ในตัวของตัวเอง จึงจะสามารถส่งผล
ให้รับช่วงกันเป็นทอด ๆ ไปได้ หากช่วงหนึ่งช่วงใดซบเซาไปหรือไม่เข้มแข็งพอจะทำให้เป็นปัญหา
แก่ช่วงต่อไป วงจรดังที่ว่่านี้เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

๔.๑.๔ ในวงจรที่กล่าวถึงนี้ มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

การอบรม

๑. ผู้เข้ารับการอบรม การดึงคนทุกประเภทเข้ามา เป็นข้อเด่นอย่างหนึ่งของลสช. แม้คนมีอายุมากแล้ว หากยังแข็งแรงและเต็มใจสมควรให้มีโอกาสให้ร่วมการอบรมได้ คนรุ่นนี้หากสามารถทำให้เอาจริงเอาจังได้จะเป็นตัวอย่างแก่คนที่อ่อนวัยกว่า แต่หากไม่มีความสนใจเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนก็ไม่น่าจะพยายามไปถึง เข้ามา จะกลายเป็นข้อครหาว่านำคนแก่ไปยากลำบากโดยใช่เหตุ ควรเน้นเฉพาะผู้ที่มีอาชีพหรือไม่ เห็นว่าไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น ผู้ที่ยังมิได้มีอาชีพแน่นอน แต่มีความเต็มใจน่าจะรับเข้ามาด้วย การอบรมอาจจะช่วยทำให้คนที่ยังไม่มีอาชีพซึ่งมักจะถูกเพ่งเล็งว่าเป็นปัญหาของชุมชนมีทัศนคติที่ดีแก่ชุมชน ช่วยเหลือชุมชน ส่วนจะมีปัญหาระหว่างผู้เข้ารับการอบรมที่อายุต่างกันมากหรือไม่นั้น งานวิจัยคราวนี้ไม่ได้พิจารณาจึงขอผ่านไป มีปัญหาอยู่ในเรื่องการดึงบุคคลในที่ห่างไกลมาร่วมการอบรม (ผู้ตอบคำถามใน อ.ลาดบัวหลวง รู้สึกว่าปัญหานี้ เป็นปัญหาใหญ่) ซึ่งเข้าใจว่าเกิดขึ้น เพราะสถานที่อบรมไปมาไม่สะดวกนั่นเอง การอบรมไม่ควรทำข้าม เขตยกเว้นในกรณีของความสะดวกในการคมนาคมและคนในท้องถิ่นยอมรับกันอยู่แล้ว ปัญหาต่อมาคือเรื่องค่าใช้จ่าย หากผู้เข้ารับการอบรมไม่มีค่าใช้จ่ายที่พวกเขาต้องออกเลยก็จะเป็นดีที่สุด แต่ถ้าหากจำเป็นต้องเรียไรให้เสียสละกันบ้าง น่าที่จะอธิบายให้เข้าใจและแจ้งยอดรายรับรายจ่ายให้ชัดเจน มิฉะนั้นจะเกิดข้อครหา

๒. ตัววิทยากร การวิจัยในคราวนี้พบว่า จุดนี้มีปัญหาอยู่มากในเรื่องความไม่เหมาะสมของวิทยากร ประเด็นใหญ่มีอยู่ ๒ ประเด็น คือ วิทยากรส่วนกลางกับวิทยากรท้องถิ่น กับเรื่องการเอาบุคคลที่มีเชื้อข้าราชการมาเป็นวิทยากร เท่าที่ทราบมีผู้ให้ข้อคิดในทำนองว่าวิทยากรจากส่วนกลางได้รับความนิยมมากกว่าวิทยากรที่อยู่ในท้องถิ่นเอง บ้างถึงกับระบุว่าวิทยากรในท้องถิ่นนั้นดู เป็นต้น การเปรียบเทียบระหว่างวิทยากรส่วนกลางกับท้องถิ่นคงยังมีอีกหลายอย่างซึ่งย่อมเป็นเรื่องธรรมดาที่คนมักจะให้ความสนใจคนแปลกหน้ามากกว่าคนที่ตนรู้จักที่อยู่แล้ว หากวิทยากรส่วนกลางมาอบรมทุกครั้งไปความเบื่อวิทยากรส่วนกลางก็คงเกิดขึ้นได้เหมือนกัน ดังนั้นข้อสำคัญในเรื่องนี้น่าจะอยู่ที่เรื่องความสามารถในการผลิตผลงานบ้างของวิทยากร เป็นสำคัญ ซึ่งจะได้อีกต่อไปในข้อ เสนอแนะ ในเรื่องการเอาคนในท้องถิ่นที่ไม่ได้ เป็นข้าราชการมาเป็นวิทยากร

คงมีปัญหาในเรื่องไม่เชื่อถือในภูมิความรู้ที่ตนเอง และถ้าวิทยากรดังกล่าวไม่สันทัดในเรื่องการสอนด้วยแล้ว ย่อมจะมีปัญหาแน่นอน จึงน่าจะเสี่ยงในข้อนี้หากเสี่ยงได้ หรือไม่ก็ต้องมีการอบรมวิทยากรกัน เป็นครั้งคราว

๓. ผู้นำและข้าราชการท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าผู้เข้าอบรม และตัววิทยากร เพราะว่าความสนับสนุนต่าง ๆ นโยบาย และการดำเนินการทั้งหมดจะตกอยู่กับ คนกลุ่มนี้ การวิจัยพบชัด เจนว่าคนทั่วไปถือว่าการจัดอบรมลสช. เป็นงานของทางราชการโดยตรง ไม่ได้มองว่าเป็นงานฝากหรืองานที่มีลักษณะ เป็นกึ่งรัฐบาล ประชาชนทั่วไปมีทัศนคติที่ตายตัวอยู่แล้วว่า กิจการทั้งหลายทั้งปวงที่ดำเนินการในขอบเขตที่กว้างขวางหรือที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชนย่อม เป็นหน้าที่ของ รัฐบาล เพราะไม่เคยมีผู้อื่นรับหน้าที่ได้ แต่ทางฝ่ายข้าราชการเองกลับมีปัญหาว่า ลสช. ไม่ใช่งานหลักของตน ทั้งยังมีปัญหาว่าใครรับผิดชอบกันแน่ เช่น กรณีของศึกษาธิการกับสำนักงานประถมศึกษา เมื่อไม่เด่นชัดย่อมมีการเข้าใจผิดเกิดขึ้นได้ ข้าราชการฝ่ายปกครองหรือสวามหาตไทย อาจจะมึบบทบาท เป็นพิเศษเช่นนายอำเภอ ปลัดจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการเหล่านี้อาจจะสนใจลสช. มากน้อยไม่เหมือนกัน และยิ่งหากกระทรวงมหาดไทยไม่มีนโยบายที่แน่นอนย่อมขึ้นอยู่กับพิจารณาของบุคคลเหล่านี้เอง เป็นสำคัญ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (นายวิเชียร เวชสวรรค์) ให้ความสนใจมากกิจการลสช. จึงรุ่งเรือง คนต่อมาไม่สนใจเท่ากิจการจึงซบเซาไป ตัวแปรเช่นนี้ ยากที่จะควบคุมได้ ทั้งไม่อยู่ในอำนาจของผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับลสช. โดยตรง และคงเกิดปัญหาในหมู่ ข้าราชการด้วยกันเองขึ้นมาว่า ลสช. นั้นจริง ๆ แล้วเป็นงานในหน้าที่ของใคร แม้เป็นแต่เพียงงานรอง ก็จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบแน่นอน

ผู้วิจัยเห็นว่ากิจการลสช. แม้จะเน้นหนักในลักษณะความเป็น "อาสาสมัคร" คือทำด้วยจิตใจรัก ความบริสุทธิ์ใจ และความปรารถนาดีเป็นที่ยิ่งต่อสังคม ต้องการให้คนทั้งหลาย ได้รู้จักช่วยเหลือบ้านเมืองเท่าที่พอจะทำได้ แต่กิจการเช่นนี้ไม่สามารถทำในรูป "อาสาสมัคร" ได้ หากจะต้องมีลักษณะ "อาชีพ" อย่างมากที่สุด ในแง่ของการจัดการและการดำเนินการ การอิงระบบราชการจึงเป็นความสะดวกใน เมื่อไม่มีองค์กรอื่นใดในสังคมจะรับหน้าที่นั้นได้ ทั้งการ อบรมลสช. หากปล่อยให้เอกชนจัดทำย่อมต้องมีปัญหาทางการเมือง เกิดขึ้นอย่างแน่นอน

วิทยาการส่วนใหญ่เป็นข้าราชการจึงจำเป็นอยู่เองที่จะต้องอิงระบบราชการต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้จำเป็นที่ทางฝ่ายข้าราชการจะต้องมีความเข้าใจร่วมกันอยู่เสมอว่ากิจการ ลสช. เป็นกิจการเพื่อส่วนรวม ความคิดความชอบที่จะพึงมีนั้นอยู่นอกระบบราชการ ในทำนองเดียวกันก็ต้องยอมรับความเป็นจริงด้วยว่าในเมื่อเป็นงานอาสาสมัคร ความร่วมมือย่อมมีมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สถานการณ์ อะไรก็ตามที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ข้าราชการเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการ ลสช. ด้วยความเต็มใจมาตั้งแต่ต้น ก็ให้พยายามใช้สิ่งนั้นต่อไป

กิจกรรมของกลุ่ม

๑. การอบรม ลสช. ในแต่ละรุ่นมีคนจำนวนหนึ่งเข้าร่วมการอบรม การกำหนดความรับผิดชอบในระหว่างการอบรมและภายหลังการอบรมแล้ว เป็นสิ่งที่ดีอย่างหนึ่งที่จะผูกพันให้ผู้เข้ารับการอบรมติดกับรุ่นของตนอยู่ได้ หรือพูดรวม ๆ ได้ว่าทำอะไรจึงจะให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสมีส่วนร่วม รับผิดชอบในกิจกรรมของรุ่นได้อย่างเหมาะสม เป็นไปได้ที่จะจัดแบ่งงานให้ทุกคนมีความรับผิดชอบ โดยให้มีหัวหน้าแต่ละสายงานเป็นคนดูแลอีกชั้นหนึ่ง ทุกคนจะรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ แต่ความสำคัญนั้นย่อมไม่เท่ากันอยู่ดี ซึ่งน่าจะเป็นที่เข้าใจกันได้ หัวหน้าแต่ละสายควรจะให้คนในสายเลือกกันขึ้นมา จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรตามความเหมาะสมควรจะยอมให้ทำได้

๒. ผู้นำรุ่น หรือประธานรุ่น มีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลไกทำให้กลุ่มมีกิจกรรมหรือไม่มีกิจกรรมก็ได้ การเลือกประธานรุ่นจึงต้องรอบคอบพอสมควร คนผู้นี้จะต้องเป็นผู้อยู่ในท้องถิ่นนั้น มีคนรู้จักพอสมควร สถานภาพทางสังคมเป็นที่ยอมรับ เป็นคนเสียสละเพื่อสังคมในระดับหนึ่ง ผู้นำรุ่นหรือประธานรุ่นน่าจะสามารถเปลี่ยนได้เมื่อจำเป็นหรือเห็นสมควร โดยทางรุ่นต้องรับทราบ หากเป็นไปได้น่าจะให้ผู้เข้ารับการอบรมในรุ่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็แล้วแต่ว่าพวกเขาอยากได้ใครมาเป็นประธานหรือผู้นำรุ่นของตน พยายามเลี่ยงการขึ้นงานเกินควร ที่เน้นเช่นนี้ก็เพราะว่าหากได้ประธานที่เป็นที่ไม่พอใจจะทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมอย่างเหมาะสมได้ จะต้องเข้าไปแก้ไขทำให้เป็นปัญหาขึ้นมาได้ ทั้งยังเป็นบทเรียนอีกด้วยว่า หากพวกเขาเลือกคนไม่สนใจจริงเข้ามาพวกเขาต้องรับปัญหาแก้ไขกันเองด้วย

๓. ผู้นำหรือประธานควรจะมีผู้ช่วยสัก ๒-๓ คน จะเรียกว่ารองประธาน หรือผู้ช่วยก็แล้วแต่ให้มีหน้าที่รับผิดชอบแน่นอน ซึ่งน่าจะช่วยให้ทำงานสะดวกยิ่งขึ้น ประธาน รอง/ผู้ช่วย และหัวหน้าสาย ควรจะได้มีการหารือกันในเรื่องการทำกิจกรรมของกลุ่ม ต้องรู้จัก คัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพ ไม่ควรทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะอยู่เรื่อย ไป ควรจะเป็นงาน ที่เห็นผลชัด เจน เมื่อกิจกรรม เสร็จ เรียบร้อยลงไป และต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนเป็นใหญ่ น่าที่จะได้ผสมกิจกรรม เพื่อชุมชนนั้นกับกิจกรรมตามประเพณีอย่างอื่นด้วย อาทิ เช่น วันสงกรานต์ แต่เทียนพรรษา ทอดกฐิน โดยให้กลุ่มร่วมทำกิจกรรมเหล่านี้ให้เป็นประจำทุกปีจนมีลักษณะ เป็น ประเพณีของกลุ่มไป วิธีการนี้น่าจะดึงชาวบ้านเข้ามาช่วยได้มาก และเป็นที่ยอมรับว่า เมื่อถึงตอนนั้น ตอนนี้จะต้องมีกิจกรรม เช่นนี้ เสมอ แล้วสอดแทรกด้วยกิจกรรมพัฒนาชุมชนซึ่งต้องแล้วแต่สภาพของท้องถิ่น เป็นสำคัญ

๔. ไม่ควรเอาบุคคลที่มีภาระกิจโดยตำแหน่งหน้าที่มาเป็นผู้นำหรือประธานรุ่น เพราะถึงแม้จะมีคนรู้จัก และนับถือมากก็จริง แต่เกรงจะไม่มีเวลาทำงาน ยกเว้นจะมีผู้ช่วยที่รับ ทำหน้าที่นั้นไปอย่างเต็มที่ บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่นที่ว่า น่าจะให้อยู่ในฐานะที่ปรึกษามากกว่า ผู้นำหรือประธานจะต้องรู้จักคัดแปลงหรือยกย้ายถ่ายเท มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาว่าผู้เป็นประธานต้องควัก ภาระ เป่าอยู่ตลอดเวลาที่มีกิจกรรมทางออกอย่าง เช่น ให้ทุกคนเอาอาหารมารับประทานร่วมกันแทนการเลี้ยง ก็จะไม่คุ้มค่าใช้จ่ายไปได้ บางทีอาจจะเกิดความเข้าใจผิดขึ้นก็ได้ว่าใครก็ตามที่เป็นผู้นำหรือประธานรุ่น จะต้องบริจาครี้อยไป เคยมีตัวอย่างที่ผู้รายงานว่าผู้นำรุ่นคนหนึ่งช่วยเหลือกิจการลสขบ .อย่างดี ไม่พอใจที่ถูกตำรวจจับกุมฐานพกพาอาวุธปืนโดยกล่าวว่า ไม่เห็นอ้อมอ้อมเลยกันบ้างเลย ทั้ง ๆ ที่ตนเสียสละ มาตลอด ตัวอย่างเช่นนี้แสดงให้เห็นความ เข้าใจผิด ซึ่งคงจะมีอีกมาก

๕. ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมโดยเฉพาะนั้น การรู้จักทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับ สภาพ เหตุการณ์เป็นสิ่งสำคัญและแสดงให้เห็นความสามารถของผู้นำรุ่น ตัวอย่างของจังหวัดสมุทรปราการ ที่เอาลสขบ .มาบริการน้ำดื่มในงานวันสงกรานต์ของจังหวัด เป็นตัวอย่างที่ดี แม้อลสขบ .ผู้ที่สูงอายุแล้ว ก็ยังเต็มใจจะทำหน้าที่นั้น

การรวมตัว

๑. ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องการว่าการรวมตัวเป็นสิ่งจำเป็น เพราะแสดงให้เห็นความสำคัญและการคงอยู่ของลสช. แต่การรวมตัวกันเป็นครั้งคราวนี้ ฝ่ายประชาชนชอบที่จะให้ทำในระดับอำเภอ เพราะสะดวกแก่การไปมา แต่ฝ่ายผู้รับผิดชอบ อาจจะใคร่ทำในระดับจังหวัด ในกรณีเช่นนี้ต้องพิจารณาตามสถานการณ์โดยเฉพาะความสะดวกในการคมนาคม และความเต็มใจของลสช. เองเป็นสำคัญ

๒. เนื่องจากการชุมนุมหรือรวมตัวกันมีภาพพจน์ที่ไม่สู้ดีติดอยู่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกโอกาสที่เหมาะสมที่สุด อย่างเช่นวันเฉลิมพระชนพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระนางเจ้าสมเด็จพระบรมราชินีนาถ วันจักรี วันฉัตรมงคล วันปิยมหาราช ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมไม่ควรให้ใกล้เคียงกัน จำเป็นแค่ไหนที่จะต้องทำในวันเดียวกันทุกปียอมแล้วแต่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นสมควร บ่อยเกินไปย่อมมีปัญหาในการระดมผู้คน เพราะต้องทำมาหากิน สมควรอย่างยิ่งที่จะหลีกเลี่ยงการชุมนุมอย่างกระชั้นชิด เพื่อกิจการเฉพาะหน้าเฉพาะอย่าง เพราะเสี่ยงต่อการเสียหายต่อ ลสช. โดยส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง ผู้รับผิดชอบในระดับสูงน่าจะต้องใช้วิจารณญาณ

๓. การจัดชุมนุมเช่นนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและอำเภอต้องร่วมรับผิดชอบจะปล่อยให้ประธานรุ่นต่าง ๆ ประสานงานกันเองจะลำบาก ทั้งจะถูกมองไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ไม่ให้ความสนใจ การชุมนุมดังกล่าวน่าจะมีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อย่างอื่นควบคู่กันไป ด้วย หรือไม่นั้นเห็นว่าไม่จำเป็นยกเว้นในกรณีที่อำเภอหรือจังหวัดมีการรณรงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในตอนนั้นพอดี

๔. การจะจัดชุมนุมได้ กลุ่มลสช. ในท้องถิ่นต้องพร้อมด้วย ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยในข้อที่เกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่มดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น โอกาสที่เหมาะสมสำหรับลสช. ต้องเป็นโอกาสที่เป็นวันสำคัญของชาติจริง ๆ การใช้โอกาสอย่างอื่น เพื่อจุดประสงค์อื่นจะทำให้ลสช. เกิดความเข้าใจผิดได้ง่ายควรหลีกเลี่ยงทุกกรณี

๔.๑.๕ สิ่งสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของลสช. ที่ประจักษ์แก่คนทั้งหลายคือความสามาน
สามัคคี เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน อันเป็นสิ่งที่ตีที่ไม่มี
ใครค้านได้ แต่การอบรมให้ประชาชนทั่วไปเป็นลูกเสือให้เหมือนกับนักเรียนที่เป็นลูกเสือนั้น ย่อม
ทำไม่ได้ เพราะสภาพไม่เหมือนกัน นักเรียนทุกคนต้องเป็นลูกเสือและเนตรนารี โดยปริยาย
เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นนักเรียน แต่การเป็นลสช.มิใช่อัตโนมัติ แต่อาศัยความสมัครใจ
การชักจูงอธิบาย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากเพราะมิฉะนั้นแล้วก็จะไม่มีใครสนใจ เนื่องจากทุกคนต้อง
ประกอบอาชีพ ดังนั้นหากสามารถทำให้เป้าหมายหรือจุดประสงค์ของลสช.ชัดเจนได้เท่าไรยิ่งดี
เท่านั้น การเน้นความเสียสละเพื่อชาติบ้านเมืองและชุมชนเป็นหัวใจสำคัญเหมือนกับลูกเสือ
ต้องสั่งักเสียสละนั่นเอง อย่างไรก็ตามวิธีการชักจูงอื่นย่อมจำเป็นต้องใช้ควบคู่กันไปด้วย
แต่ไม่สมควรให้เกิดมีลักษณะที่เป็นการได้สิทธิพิเศษเหนือราษฎรทั่วไป มิฉะนั้นแล้วจะเกิดการแข่งขัน
กันขึ้น การอบรมอย่างอื่นให้สิทธิที่ดีกว่าขึ้นมา ก็แย่งผู้คนไปทำให้เป็นปัญหายุ่งยากโดยไม่จำเป็น
ลสช.น่าจะเน้นในเรื่องความเป็นสามัคคีธรรมตา ช่วยเหลือชุมชน ชาติบ้านเมือง จึงจะต้องกับคำว่า
เสียสละ ไม่ใช่เสียสละเพื่อแลกเปลี่ยนกับบางสิ่งบางอย่าง ส่วนในกรณีพิเศษหรือฉุกเฉินจะช่วยเหลือ
กันต่างหากอย่างไรนั้นย่อมทำได้อยู่ ลสช.ควรจะมีลักษณะเป็นการอบรมให้มีประชากรที่ดี
ที่ร่วมทำประโยชน์กับรัฐบาลเพื่อสังคม รัฐบาลน่าจะพิจารณาให้ความสนับสนุนลสช.ให้เป็นกิจลักษณะ
ในรูปใดรูปหนึ่งโดยมีการหารือกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านนี้อยู่ในปัจจุบันนี้ อย่าปล่อยให้เป็นการเสียสละ
ของบุคคลบางคน เพราะจะทำให้มีปัญหาในการหาคนมาทดแทน

๔.๑.๖ การหาประโยชน์จากกิจการลสช.ในรูปใดรูปหนึ่ง ดูจะเป็นเรื่อง
ที่หลีกเลี่ยงได้ยากทั้งนี้ก็เพราะว่า (๑) ควบคุมไม่ได้ ได้แก่เพียงดักเตือน (๒) ไม่มีโอกาสจะทราบได้ว่า
จะหาประโยชน์กันเช่นไร (๓) ผู้หาประโยชน์เองอาจจะถือว่าเป็นผลพลอยได้ (๔) คัดเลือกตัวบุคคล
ได้ไม่ดีพอ การหาประโยชน์จากลสช.มิได้หลายลักษณะ เช่น ในรูปของการตอบแทนทางวัตถุ
เช่น มีกรณีว่าวิทยากรขอยาสีฟันขนาดใหญ่จากผู้นำรุ่น โรงงานที่พระประแดงให้คนงานเข้าอบรมลสช.
เพื่อแก้ปัญหาคารประท้วงของพนักงาน นักการเมืองท้องถิ่น ถือโอกาสหาคะแนนนิยมจากสมาชิกลสช.
จำเป็นต้องยอมรับว่าการอบรมและจัดกิจกรรมของลสช.ยากที่จะเลี่ยงการหาประโยชน์บางอย่าง
เนื่องจากการหาประโยชน์นอกเหนือไปจากการควบคุมของลสช. ประเด็นที่ควรเป็นห่วงคือ
คือการไม่ให้ลสช.ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น

๔.๑.๗ ผู้วิจัยเชื่อว่าในหมู่ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับลสช.เอง มีความคาดหวัง
ในเรื่องลสช.ต่างกันอยู่เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ กล่าวคือ (๑) กลุ่มผู้ที่หวังจะให้กิจการลสช.เป็น
เสมือนการฝึกอบรมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเสียสละ
และพร้อมที่จะช่วยเหลือบ้านเมืองในยามคับขันอยากเห็นลสช. เป็นเสมือนชุมชนที่สมาชิกในชุมชน
เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งบางทีมักจะใช้คำอธิบายว่าให้มีลักษณะ เป็น
ประชาธิปไตย โดยมองประชาธิปไตยในรูปแบบของการดำเนินชีวิต มิใช่ในทางการเมือง
(๒) กลุ่มผู้หวังจะให้ลสช.ในแนวทางประชาธิปไตยอีกเช่นกัน แต่เป็นประชาธิปไตยในทางการเมือง
นั่นคือการให้ลสช.เป็นองค์ประกอบในการต่อรองทางการเมืองในยามจำเป็น กลุ่มนี้จึงสนับสนุน
การอบรมลสช. แต่ไม่ลืมนำพากับวิธีการปลูกฝังความคิดตามแนวของกลุ่มแรก ใช้วิธีการให้กลุ่มแรก
ดำเนินการไป กลุ่มที่สองจะเข้ามามีบทบาทในขั้นปลาย สภาพเช่นนี้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ออกจะยาก
ที่จะแก้ไข เพราะลักษณะการเมืองไทยกำลังเน้นในเรื่องการระดมมวลชนเพื่อประโยชน์เฉพาะหน้า
ทางการเมือง

๔.๑.๘ เนื่องจากกิจการ ลสช.เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายคือราษฎร ข้าราชการ
และผู้นำในท้องถิ่น บุคคลแต่ละกลุ่มนี้มีลักษณะเฉพาะของตนเองอยู่ การดึงเอาคนทั้งสามกลุ่มมาทำกิจกรรม
ร่วมกันแล้วพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นมีความสำเร็จ หรือล้มเหลว บางทีออกจะเป็นสิ่งที่ยากลำบากในการที่
ระบุดังนั้น ประเด็นใหญ่ ๆ อยู่ที่ว่าจะประเมินผลในลักษณะที่เป็นกระบวนการคือวิเคราะห์ขั้นตอน
ในการดำเนินการหรือว่าจะมองดูผลสุดท้าย แม้แต่ผลสุดท้ายเองก็ยังไม่ชัดเจนในตัวของมันเอง ไม่
หากยังต้องดูผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย ถูกต้องสักแค่ไหน หากจะกล่าวว่า ลสช. จะประสบความสำเร็จ
อย่างแท้จริง หากเป็นผลดีทั้งสามกรณีใน เมื่อในแต่ละกรณีมีตัวแปรหรือปัจจัยแทรกซ้อนที่นอกเหนือ
การควบคุมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับลสช. โดยตรง

๔.๑.๙ ปัจจัยภายนอกที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การดึงราษฎรเข้ารับการอบรมอย่างอื่น
โดยเฉพาะที่เป็นปัญหาก็คือ ทสพช. ซึ่งเข้าลักษณะ เป็นคล้ายคู่แข่งขันของลสช.ขึ้นมา เนื่องจากทสพช.
ยังเป็นของใหม่อยู่มากความสนับสนุนจากหน่วยราชการชัดเจน แรงผลักดันในกิจกรรม ทสพช. จึงสูง
การมีกลุ่มหรือการอบรมต่าง ๆ ขึ้นมาจำนวนไม่น้อยในขณะนี้อันที่จริงแล้วล้วน เป็นสิ่งที่ดี เพราะต่างมี
เจตนาเฉพาะจะแก้ปัญหาบางอย่าง มีเพียงจำนวนน้อยมากที่มีลักษณะครอบคลุม ในขอบข่ายที่กว้าง
ส่วนที่จะมีลักษณะเป็นการสร้างพื้นฐานบางอย่างให้แก่สังคม โดยเฉพาะนั้น ก็เกือบไม่มีผู้ใดอยากทำเพราะทำได้ออก

ลสช. พยายามที่จะทำตามแนวทางหลังนี้ แต่กิจกรรมต่าง ๆ หรือการอบรมต่าง ๆ ที่ทางราชการ รับผิดชอบจัดขึ้นมานั้น ล้วนต้องการแสดงผลเป็นจำนวน เพราะง่ายแก่การประเมินผลและการทำรายงาน เมื่อมาตรฐานได้ตั้งเอาไว้นั้น ซึ่งดูจะยอมรับกันในวงราชการ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับทางลสช. จึงเกิดปัญหาขึ้นมา ยิ่งลสช. ต้องการแข่งขันด้วยในเชิงปริมาณ ลสช. จะตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะภาวะการทำได้ช่วยจริงจังอย่างไร

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๔.๒.๑ ถึงเวลาที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของลสช. ให้ชัดเจน เพราะทุกวันนี้ กิจกรรมของ ลสช. เป็นปึกแผ่นไม่ใช่เป็นการทดลองเช่นตอนแรก ๆ ความไม่แจ่มชัดในวัตถุประสงค์ ทำให้ไขว้เขวได้

๔.๒.๒ วัตถุประสงค์จะต้องไม่แคบจนเกินไป อันจะทำให้ลำบากในการปฏิบัติ แต่จะต้องไม่กว้างจนเกินไปจนครอบคลุมไปทั่ว แต่จะต้องให้รับกับขอบเขตความสามารถซึ่งปัจจุบันนี้ ประจักษ์แล้วว่า มีมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักจึงควร เป็น เรื่อง เสริมสร้างความสมานสามัคคีในสังคม การทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน และการธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๔.๒.๓ แนวทางไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้แก่

- เน้นความเป็นกันเอง ความใกล้ชิด และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- เน้นการรักพวกพ้อง รักหมู่ รักคณะ
- เน้นการเสียสละเพื่อส่วนรวม
- เน้นความจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๔.๒.๔ วิธีการ ใช้การฝึกอบรมตามแบบที่เคยทำมาแล้วต่อไป แต่ควรเป็นการอบรมที่มุ่งคุณภาพมากกว่าปริมาณในปัจจุบันมีการอบรมหลายประเภท การทำให้การอบรมมีคุณภาพน่าจะส่งผลในระยะยาวที่ดีกว่า การอบรมจะมีคุณภาพได้ก็ด้วยการประเมินผลเป็นครั้งคราว การปรับปรุงหลักสูตร การอบรมเป็นครั้งคราว และการฝึกอบรมวิทยากรเป็นครั้งคราว

๔.๒.๕ การอบรมวิทยากรเป็นครั้งคราวเพื่อถ่ายทอดแนวการสอนใหม่ ๆ วิธีการใหม่ และ เนื้อหาการอบรมอย่างใหม่ ทั้งยัง เป็นการเปิดโอกาสให้วิทยากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างกันและกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยัง เป็นการแสดงว่าไม่มีการทอดทิ้งวิทยากร

๔.๒.๖ การตอบแทนวิทยากรในเมื่อไม่สามารถทำได้ภายในระบบราชการและไม่สามารถ ตอบแทนด้วยวัตถุไม่ว่าจะเป็นตัว เงินหรือสิ่งของได้ น่าจะตอบแทนด้วยสัญลักษณ์บางอย่าง เช่น เข็มหรือ เหรียญสรร เสริญ หรือโล่ห์ หรือการประกาศเกียรติคุณ เมื่อได้ทำหน้าที่วิทยากรมาครบ ชั่วระยะหนึ่ง

๔.๒.๗ จะต้องหาทางให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสแสดงบทบาท หรือมีหน้าที่อย่างใด อย่างหนึ่ง ในรุ่นที่เข้ารับการอบรมเพราะจะเป็นวิธีการเดียวที่จะทำให้เกิดความผูกพันกับกลุ่มได้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการแบ่งออกเป็นสายต่าง ๆ

๔.๒.๘ กิจกรรมที่จะกระทำต่อ ๆ ไป ภายหลังจากการอบรมแล้ว ต้อง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับประ เเพณีโดยทั่วไปหรือของท้องถิ่น กับการทำสาธารณประโยชน์หรือที่เรียกกันว่าการพัฒนา ผู้นำในรุ่นจะต้องหาทางยกย้ายถ่ายเทการทำกิจกรรมต่าง ๆ บ้างแต่ให้ เน้นกิจกรรมที่มีผลกระทบ ในทางสร้างสรรค์และส่งเสริมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔.๒.๙ ผู้นำในท้องถิ่นที่ไม่สามารถทำหน้าที่ผู้นำรุ่นหรือประธานรุ่นได้ ควรถึง เข้ามาทำหน้าที่ เป็นที่ปรึกษา

๔.๒.๑๐ ไม่ควรดำเนินการใด ๆ อันเป็นการแสดงให้เห็นการให้สิทธิพิเศษบางอย่าง แก่ ลสช. เหนือราษฎรธรรมดา หัวใจของลสช. คือให้ลสช.ช่วยสังคม ไม่ใช่ให้สังคมช่วยลสช. .

๔.๒.๑๑ มุลินธิลสช. ที่มีอยู่ควรจะมีบทบาทอย่างไรบ้างน่าจะกำหนดให้เด่นชัด หากจำเป็นต้องหาทุนรอนต่าง ๆ เพื่อใช้ในกิจการของลสช. มุลินธินี้ น่าจะเป็นผู้ริเริ่มและ ดำเนินการ ไม่ใช่ให้แต่ละรุ่นเป็นผู้ทำ มิฉะนั้นจะ เกิดข้อครหาขึ้นกับผู้นำรุ่น และทำให้ภาพพจน์ เสียไป

๔.๒.๑๒ หากต้องการจะให้ความช่วยเหลือบ้างแก่บรรดาลสข. สมควรไหมที่จะทำในรูปของสหกรณ์ โดยเฉพาะสหกรณ์จำกัดสินใช้ สหกรณ์เช่นนี้ควรอยู่ในท้องที่มีจำนวนสมาชิกของลสข. มากพอ ชักจูงให้ลสข. เป็นสมาชิก มีเงินปันผลให้ ราษฎรทั่วไปสามารถซื้อหาสินค้าได้แต่ไม่เป็นสมาชิก และไม่มีเงินปันผลให้

๔.๒.๑๓ จำเป็นไหมที่การบริหารกิจการ ลสข. ต้องมีเงินทุนดำเนินการก่อนหนึ่ง เก็บดอกผลจากเงินจำนวนนี้ไปใช้ในกิจการต่าง ๆ โดยตัวเงินทุนเองจะต้องไม่นำไปใช้จ่าย หากจำเป็น และไม่สามารถหาเงินทุนดังกล่าวภายในประเทศได้พอ ก็น่าจะติดต่อกับมูลนิธิต่างประเทศ โดยถือการอบรม ลสข. เป็นโครงการสร้างประชากรที่ดี เชื่อว่ามีองค์กรต่างประเทศสนใจกิจการเช่นนี้ แต่การบริหารเงินทุนจะต้องเปิดเผย และมีการตรวจสอบบัญชีอย่างถูกต้อง

๔.๒.๑๔ หลีกเสี่ยงอย่างเด็ดขาดที่จะเอา ลสข. ไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นของข้าราชการหรือของนักการเมือง

๔.๒.๑๕ การเผยแพร่กิจกรรม ลสข. ทางสื่อมวลชนควรกระทำบ้างโดยเฉพาะในหนังสือพิมพ์รายวันและวิทยุ

๔.๒.๑๖ น่าจะได้ใช้สถานีวิทยุของตชด. ให้เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่กิจการของลสข. หากได้ใช้อยู่แล้ว น่าจะได้มีรายการประจำเกี่ยวกับเรื่อง ลสข. ครั้งละ ๓๐ นาที วันละ ๑-๓ ครั้ง (หากเป็นไปได้) รายการที่ว่านี้ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม ลสข. ปกิณะความรู้ทั่ว ๆ ไป ข่าวสารบ้านเมือง สัมภาษณ์ผู้นำ ลสข. แนะนำ ลสข. รุ่นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

๔.๒.๑๗ การทำให้ประชาชนเห็นความผูกพันในหมู่ ลสข. ว่าพยายามช่วยเหลือกันในหลาย ๆ ทาง น่าจะได้พยายามทดลองทำดู กรณีที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดี และได้มาจากเขตชายแดนภาคใต้ คือ การที่นายอำเภอนิฐานะผู้รับผิดชอบกิจการลสข. ในเขตนั้นไปในงานศพของลสข. ที่เสียชีวิต พร้อมกับ ลสข. รุ่นเดียวกันที่อยู่ในละแวกนั้น ทุกคนมีผ้าผูกคอของ ลสข. ไปค่านับศพ และร่วมในพิธีงานศพ ญาติผู้ตายมีความปลาบปลื้ม และรู้สึกเป็นเกียรติอย่างมาก

นายอำเภอเองยังได้ใช้วิธีมอบหน้าผกคอกของผู้ตายให้แก่ทายาทอีกด้วย วิธีการเช่นนี้ แม้จะมีลักษณะ
นอกแบบไปบ้าง แต่ทำให้ ลสชบ.มีความสำคัญขึ้นมาอย่างเด่นชัด น่าจะได้นำไปทดลองใช้ในที่อื่น

ภาคผนวก : แบบสอบถาม

โครงการวิจัยประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้าน (จุฬา)

ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๒๖

๑. แบบสอบถามผู้ที่เคยผ่านอบรม ลสช.มาแล้ว

เพศ ..... อายุ ..... เชื้อชาติ .....

ตำแหน่งการงาน/อาชีพ .....

อบรม ลสช. เมื่อปี พ.ศ. .... (รุ่น.....)

อำเภอ ..... จังหวัด .....

๑. ท่านเคยรับผิดชอบจัดงานเกี่ยวกับ ลสช.บ้างหรือไม่

เคย ไม่เคย

ถ้าเคยเป็นประเภทใด ระบุ .....

๒. ท่านเคยเป็นกรรมการของกลุ่มลูกเสือชาวบ้านบ้างหรือไม่

เคย ไม่เคย

ถ้าเคยโปรดระบุว่าทำหน้าที่อะไร .....

.....

๓. ท่านเคยอบรมลูกเสือชาวบ้านซ้ำหรือเพิ่มเติมบ้างหรือไม่

เคย ไม่เคย

๔. ท่านเคยรับการอบรมอย่างอื่นภายหลังอบรม ลสช.แล้วบ้างหรือไม่

เคย ไม่เคย

ถ้าเคยโปรดระบุการอบรมนั้น ๆ .....

๑.

๒.

๓.

๕. ท่านยังมีการติดต่อกับผู้อบรม ลสชบ. รุ่นเดียวกันกับท่านโดยวิธีใดบ้าง

(เช่น พบปะกันเป็นครั้งคราว, จัดงานสังสรรค์)

- จัดงานสังสรรค์
- ร่วมพัฒนาท้องถิ่น
- ร่วมในพิธีบางอย่าง
- ในการต้อนรับบุคคลสำคัญ
- พบปะกันเองโดยทั่วไป
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๖. ท่านคิดว่าอะไร เป็นกิจกรรมสำคัญที่ ลสชบ. รุ่นของท่านได้กระทำ

- สังสรรค์ของรุ่น
- สร้างสาธารณประโยชน์ (อะไรบ้าง)
- ร่วมเดินขบวน
- อื่น ๆ ระบุ

๗. ท่านอยากจะให้ ลสชบ. มีกิจกรรมอะไรอีกบ้าง หรือท่านคิดว่า ลสชบ. ควรได้

ทำอะไรอีกบ้าง

- บำเพ็ญสาธารณประโยชน์
- ร่วมมือกับทางราชการ
- พัฒนาท้องถิ่นในวันเฉลิมฯ
- ดูแลความเรียบร้อยของชุมชน

๘. ท่านมีความรู้สึกว่าการกิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านที่เขาไปบ้างหรือไม่ในระยะ

ปีสองปีมานี้

- ไม่ชอบ เขา
- ชอบ เขา
- ปกติ
- อื่น ๆ ระบุ .....

๙. ท่านคิดว่าเป็นการสมควรที่จะมีชุมนุม ลสชบ. ประจำปี บ้างครั้ง หรือไม่

- สมควร
- ไม่สมควร

หากสมควร น่าจะเป็นการชุมนุมระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัด หรือระดับชาติ

- ระดับอำเภอ
- ระดับจังหวัด
- ระดับชาติ
- ทั้งสามระดับ

๑๐. การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกเสือชาวบ้านนั้น อะไร เป็นปัญหาสำคัญที่สุด

- ขาดการสนับสนุนของราชการ
- ขาดเงินทอง
- สมาชิกไม่ร่วมมือ
- อื่น ๆ ระบุ .....

๑๑. ในความรู้สึกของท่าน คนทั่วไปรู้สึกอย่างไรต่อ ลสช.

- เป็นของดี
- ควรสนับสนุน
- เฉย ๆ
- ทำให้เกิดปัญหา
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๑๒. การรวมพลังหรือจัดชุมนุม ลสช. สมควรทำหรือไม่

- สมควร
- ไม่สมควร

๑๓. อะไรคือเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้ารับการอบรมลูกเสือชาวบ้าน

- เพราะ
- เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงตนเอง
  - เห็นว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
  - เป็นโอกาสที่จะได้รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่
  - ต้องการแสดงความรักชาติ
  - ต้องการได้รับความรู้และการอบรมด้านอาชีพ
  - อื่น ๆ ระบุ .....

๑๔. ท่านได้รับการชักชวนให้เข้ารับการอบรมลูกเสือชาวบ้านโดยวิธีใด

- วิทยุ
- หนังสือพิมพ์
- จากเพื่อน
- จากผู้ใหญ่ในหน่วยงานที่ทำงานอยู่
- จากกำนันผู้ใหญ่บ้าน
- จากตำรวจตระเวนชายแดน
- จากหน่วยงานลูกเสือชาวบ้าน
- อื่น ๆ ระบุ .....

๑๕. ท่านมองว่าลูกเสือชาวบ้านเป็น

- หน่วยงานอาสาสมัครของชาวบ้าน
- หน่วยงานของทางราชการ
- หน่วยงานที่ราชการเป็นผู้จัดการ แต่พูดให้เข้าใจว่าเป็นของชาวบ้าน
- อื่น ๆ ระบุ .....

๑๖. ในการอบรมลูกเสือชาวบ้าน ท่านประทับใจส่วนไหนมากที่สุด

- การสอนวิชาลูกเสือ การสาธารณสุขและพลานามัย
- การร้องรำทำเพลง
- การอยู่ร่วมกัน ของคนหลาย ๆ ประเภท
- การกระตุ้นความรักชาติ

โครงการวิจัยประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้าน (จุฬาฯ)

ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๖

๒. คำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับ ลสชบ. ณ ที่ตั้ง

(ผู้ว่า รองผู้ว่า นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ
ตชต.)

ตำแหน่งทางราชการ .....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

๑. ในหน้าที่ของท่าน ท่านต้องให้ความช่วยเหลือ ลสชบ.อย่างไรบ้าง

- เป็นวิทยากร
- ให้คำแนะนำ
- ไปร่วมในพิธี
- ช่วยทางการเงิน
- อื่น ๆ ระบุ .....

๒. ท่านให้ความช่วยเหลือเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ทางราชการหรือว่าเพราะเหตุผล
อย่างอื่น

- เพราะหน้าที่ราชการ
- เพราะอย่างอื่น โปรดอธิบายว่าเพราะอะไร .....
- .....
- .....

๓. ลสชบ. มีส่วนช่วยทางราชการบ้างหรือไม่ ในลักษณะใด

- มี
- ไม่มี

โปรดอธิบายว่าช่วยอย่างไร .....

.....

.....

๔. ในความเห็นของท่าน ลสชบ. เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั่วไป บ้างหรือไม่ อาทิ เช่น

- เป็น
- ไม่เป็น

อธิบายว่าเป็นอย่างไรบ้าง เช่น .....

.....

๕. ประโยชน์ต่อสังคม เช่นว่า ในปัจจุบันนี้มีมากหรือน้อยกว่าที่แล้ว ๆ มา

มากกว่า

น้อยกว่า

เท่าเดิม

เพราะเหตุใดอธิบาย.....

.....

.....

๖. ประโยชน์จากการอบรม ลสขบ. ตกอยู่กับตัวผู้เข้ารับการอบรมเสียเป็นส่วนใหญ่
ใช่หรือไม่

ใช่

ไม่ใช่

เพราะอะไร อธิบาย.....

.....

.....

๗. หากท่านขอร้อง ลสขบ. จะมาช่วยกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือไม่

ช่วย

ไม่ช่วย

เพราะอะไรอธิบาย.....

.....

.....

๘. บุคคลภายนอก เช่น พ่อค้า นักการเมือง มายุ่งเกี่ยวกับกิจการ ลสขบ. มากเกินไป

ใช่หรือไม่ ทำให้เกิดผลอะไรบ้าง

ใช่

ไม่ใช่

เกี่ยวข้องพอสมควร

ทำให้เกิดผลเช่น.....

.....

.....

๙. จำเป็นสักแค่ไหนที่จะต้องจัดให้มีกิจกรรมของ ลสขบ. เพื่อแสดงว่า

ลสขบ. ยัง เข้มแข็งคืออยู่

จำเป็นมาก

ปานกลาง

จำเป็นน้อย

ไม่จำเป็นเลย

๑๐. ในทัศนะของท่านอะไรคือรากฐานที่สำคัญของความเข้มแข็งของ ลสขบ.

การช่วยเหลือตนเอง

การช่วยเหลือชุมชน

สร้างความสามัคคี

อื่น ๆ ระบุ .....

๑๑. สมควรจัดฝึกอบรม ลสขบ.ต่อไปอีกหรือไม่ เพราะอะไร

ควร

ไม่ควร

เพราะ .....

.....

.....

๑๒. สมควรรวมพลังหรือชุมนุม ลสขบ.หรือไม่ เพราะอะไร

ควร

ไม่ควร

เพราะ .....

.....

.....

๑๓. ในความเห็นของท่านคนที่เข้ามารับการอบรม ลสขบ. (เป็น ลสขบ.) เพราะเหตุใด

เห็นว่าเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงตนเอง

เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

เป็นโอกาสที่จะได้รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่

ต้องการได้รับความรู้และอบรมด้านอาชีพ

เพื่อความมีหน้ามีตา

เพื่อหาช่องทางค้าขาย

อื่น ๆ ระบุ .....

โครงการวิจัยประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้าน (จุฬา)

ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๖

๓. คำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ลสขบ.

(วิทยากร)

เพศ ..... อายุ .....

ตำแหน่ง ..... สังกัด .....

เป็นวิทยากรของ ลสขบ.มาแล้ว ..... ครั้ง

อำเภอ ..... จังหวัด .....

๑. ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ท่านรู้สึกว่ามีผู้สนใจเข้าฝึกอบรม ลสขบ. มากน้อย
แค่ไหน และทำไมถึงเป็นอย่างนั้น

เท่าที่แล้ว ๆ มา   น้อยลง

มากขึ้น

เพราะ .....

.....

.....

๒. ในทัศนะของท่าน ผู้เข้ารับการอบรม ลสขบ. ในระยะหลัง ๆ นี้ สนอกสนใจ
มากขึ้นแค่ไหนเทียบกับรุ่นก่อน ๆ จะต่างกันมากไหม

มากกว่า   น้อยกว่า

เท่ากับรุ่นก่อน ๆ

เพราะ .....

.....

.....

๓. ท่านมีความรู้สึกหรือเปล่าว่าในระยะหลัง ๆ นี้ การอบรม ลสขบ. มีลักษณะ

ที่ดำเนินไปตามรูปแบบ ขาดความกระตือรือร้น

ใช่

ไม่ใช่

ไม่แน่ใจ

เพราะ .....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าประชาชนจำนวนหนึ่งหันไปสนใจการอบรมอย่างอื่นมากกว่า ลสขบ.

หรือเปล่า เพราะอะไร

ใช่

ไม่ใช่

เพราะ .....

.....

.....

๕. ท่านคิดหรือเปล่าว่าปัจจุบันนี้มีการอบรมหลายอย่าง คน ๆ เดียวกันต้องอบรมหลายชนิด ทำให้ไม่สนใจอย่างหนึ่งอย่างใดจริงจัง

ใช่

ไม่ใช่

อื่น ๆ ระบุ .....

๖. ตัวท่านเองต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับการอบรมอื่นนอกจาก ลสขบ. ด้วยหรือเปล่า หากใช่มีอะไรอีกบ้าง

ด้วย

เปล่า

เช่น .....

.....

.....

๗. ในฐานะวิทยากรของ ลสช. ท่านคิดว่าควรจะเน้นอะไรเป็นพิเศษในการอบรม ลสช. เพราะอะไร

เน้นจำนวนคน เน้นความสามัคคี

เน้นกลุ่มว่าต้องมีมาจากหลาย ๆ กลุ่ม

เน้นผู้มีการศึกษาน้อย

อื่น ๆ .....

เพราะ .....

.....

.....

๘. ท่านคิดว่าจำเป็นสักแค่ไหนที่จะต้องแสดงว่า ลสช. มีกิจกรรมอยู่เสมอ

จำเป็นมาก ไม่จำเป็น

ปานกลาง

เพราะ .....

.....

.....

๙. ลสช. ต้องพึ่งข้าราชการและหน่วยราชการสักแค่ไหน

มาก น้อย

ปานกลาง

เพราะ .....

.....

.....

๑๐. ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น มีส่วนช่วยเหลือกิจการของ ลสช. สักแค่ไหน และอย่างไร

มาก น้อย

ปานกลาง

โดยการ .....

.....

๑๑. โดยทั่วไปแล้วคนท้องถิ่นรู้สึกหรือคิดอย่างไรต่อ ลสช.

เฉย ๆ

ไม่ชอบ

เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี

เห็นว่าเป็นเครื่องมือของผู้อื่น

อื่น ๆ ระบุ .....

๑๒. สมควรฝึกอบรม ลสช.ต่อไปอีกหรือไม่

สมควร

ไม่สมควร

เพราะ .....

.....

.....

๑๓. สมควรจัดรวมพลัง ลสช. หรือไม่ เพราะอะไร

สมควร

ไม่สมควร

เพราะ .....

.....

.....

๑๔. ในการให้การอบรมลูกเสือชาวบ้าน ท่านคิดว่าส่วนใดสำคัญที่สุด

การสอนวิชาลูกเสือ การสาธารณสุขและพลานามัย

การร้องรำทำเพลง

การอยู่ร่วมกันของคนหลาย ๆ ประเภท

การกระตุ้นความรักชาติ

โครงการวิจัยประเมินผลงานลูกเสือชาวบ้าน (จหา)

ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๖

๔. คำถามเพื่อการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น

(ผู้นำ ลสช. หรือผู้นำรุ่น, กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ ครู ผู้ช่วยเหลือกิจการ ลสช. และคนทั่วไป)

เพศ ..... อายุ .....

อาชีพ .....

เคยเกี่ยวข้องกับ ลสช. อย่างไรบ้าง .....

.....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

๑. ท่านรู้จัก หรือ/และ เกี่ยวข้องกับ ลสช. มานานเท่าไร

(พยายามให้ระบุจำนวน เดือน หรือปี ว่ากี่เดือน กี่ปี)

๒. ได้เข้ามาเกี่ยวข้องและ/หรือรู้จัก ลสช. ได้อย่างไร

เป็นวิทยากร

รับการฝึกอบรม

ราชการขอให้ช่วยเหลือ

อื่น ๆ ระบุ .....

๓. ท่านมีส่วนช่วยเหลือกิจการ ลสช. อย่างไรบ้าง

เป็นวิทยากร

ช่วยเหลือทางการเงิน

ให้คำแนะนำ

อื่น ๆ ระบุ .....

๔. ในความเห็นของท่าน ลสช. ทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นในลักษณะใดบ้าง

สร้างความสามัคคี

ช่วยพัฒนาท้องถิ่น

ลดปัญหาในท้องถิ่น

อื่น ๆ ระบุ .....

๕. คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกอย่างไรต่อ ลสช.

เฉย ๆ

ไม่ชอบ

ชอบ

อื่น ๆ ระบุ .....

๖. ตัวท่านเองรู้สึกอย่างไร

เฉย ๆ

ชอบ

ไม่ชอบ

อื่น ๆ ระบุ

๗. หากทำได้ ท่านอยากปรับปรุง แก้อัปเดต หรือให้ความเห็นอะไรบ้างเกี่ยวกับ ลสข.

ผิดให้บ่อยกว่านี้

ผิดให้น้อยกว่านี้

ดีอยู่แล้ว

ให้มีผู้เข้ารับการฝึกมากกว่านี้

อื่น ๆ ระบุ .....

๘. ลสข. ต้องพึ่งข้าราชการอย่างไรบ้าง

พึ่งตัววิทยากร

พึ่งสถานที่

พึ่งการช่วยเหลือทางการเงิน

อื่น ๆ ระบุ .....

๙. ปัจจุบันนี้ประชาชนสนใจอบรมอย่างอื่นมากกว่า ลสข. จริงหรือไม่ แค่นั้น

จริง

ไม่จริง

เพราะอะไรอธิบาย.....

.....

.....

๑๐. ท่านคิดว่า หากจะให้กิจการ ลสข. คึกคักขึ้นอีก น่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง

โฆษณาให้มากกว่านี้

ให้มีกิจกรรมพัฒนาให้มากขึ้น

จัดชุมนุมบ่อย ๆ

อื่น ๆ ระบุ .....

๑๑. ท่านคิดว่า สมควรจะมีการฝึกอบรม ลสข. ต่อไปอีกหรือไม่ เพราะอะไร

สมควร

ไม่สมควร

เพราะ .....

.....

.....

๑๒. สมควรจัดรวมพลัง ๗๗๗ หรือไม่ เพราะอะไร (หรือจัดชุมนุมในวาระต่าง ๆ)

สมควร

ไม่สมควร

เพราะ .....

.....

.....